

Lovec

glasilo Lovske zveze Slovenije

Umrli je Tito, a Tito živi v nas, v naši zavesti, v naših srcih...

Govor predsednika Lojzeta Briškija pred zasedanjem skupščine Lvske zveze Slovenije v soboto, 17. maja 1980, v veliki dvorani Kluba delegatov v Ljubljani

Današnja seja je sklicana v času, ko še neposredno občutimo globoko praznino zaradi nenadomestljive izgube. Mineva štirinajst dni, a zdi se, kakor bi bilo danes. Tako boleče je odjeknila vest, ki je bliskovito obšla Jugoslavijo in ves svet: umrl je Josip Broz Tito.

O Titu človeku, delavcu, revolucionarju, vojaškem komandantu, tvorcu nove socialistične samoupravne Jugoslavije, arhitektu neuvrščeneosti, borcu za mir in mednarodno sožitje je bilo v teh dneh doslej največ napisanega in povedanega. Morda še več kakor besede so o njegovi veličini povedale milijonske množice, ki so se nemo in s solzami v očeh zgrnile na ulice zadnjega slovesa v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu ter na tisočeri komemorativnih zborih, od Triglava do Gevgelije. In mnogo je ob uri zadnjega slovesa povedala pretresljiva praznina mest.

Umrli je Tito, a Tito živi v nas, v naši zavesti, v naših srcih, v naši volji in odločenosti, da razvijamo, utrjujemo in branimo bratsko, socialistično, samoupravno in neuvrščeno skupnost enakopravnih in enotnih narodov in narodnosti Jugoslavije. Takšno je bilo sporočilo delavcev, kmetov, intelektualcev, vojakov, pionirjev in mladine, ki so se z bolečino v srcu, a z vero v prihodnost poslovili od svojega draga predsednika. Teh štirinajst dni zato — kakor tudi v vseh mesecih njegove hude bolezni — vnovič potrjuje, da smo voljni in sposobni korakati po njegovi poti, da je naša skupnost trdna, da revolucije ni

konec in prav tako ne začrtane smeri našega razvoja.

Tudi to je zapuščina Tita, tvorca velike zgradbe nove socialistične, samoupravne in neuvrščene Jugoslavije. Pod njegovim vodstvom je delavsko gibanje Jugoslavije preraslo v mogočno politično in revolucionarno ljudsko silo, ki je postala v vseh usodnih obdobjih razvoja Jugoslavije odločilen dejavnik boja za svobodo in neodvisnost, za socialno pravičnost in enakopravnost, za materialni in duhovni napredek, za mir in srečo. Njegove ideje in jasne besede so vraščene v srca in voljo milijonov, ki so iz nemogočega ustvarjali mogoče.

Veličino Titove osebnosti in našega skupnega boja in razvoja nam priznava tako rekoč ves svet, ki je ob zadnjem slovesu pokazal na naslednje izrazite mejnike: s Titom na čelu smo se uprli najbolj mračni sili tega stoletja — fašizmu in zmagali, uprli smo se poskusu stalinistične nadvlade in zmagali, uprli smo se zatiranju in ponižanju in zmagali, zoperstavili smo se revščini in zaostalosti in ju premagali.

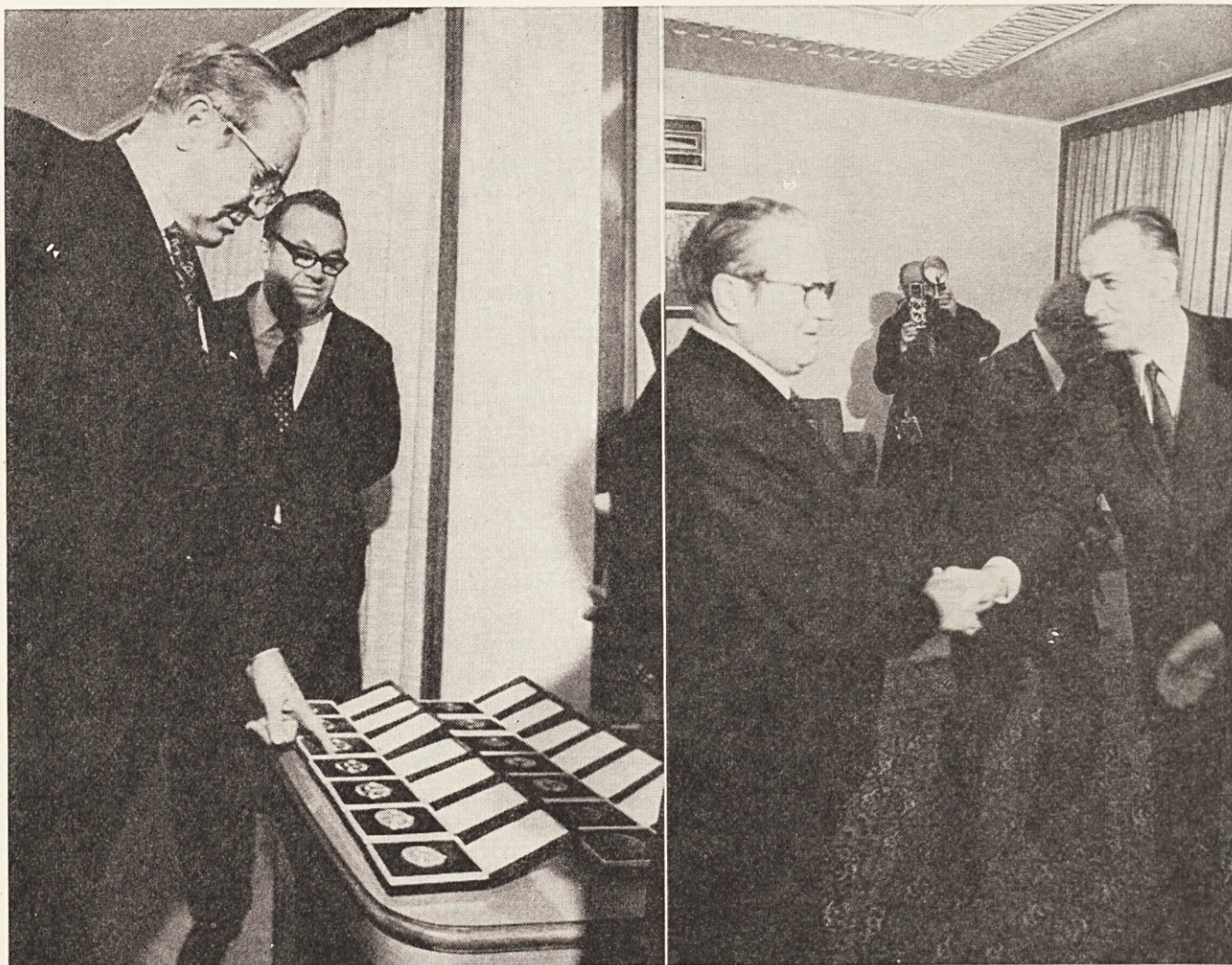
V teh zadnjih dneh smo se tudi bolj kot kdajkoli poprej vsi skupaj zavedali, da smo izbojevali socialistično revolucijo in v izgradnji nove družbe uveljavili izvirne, našim pogojem in možnostim ustrezne rešitve. Z graditvijo socialistične samoupravne družbe smo odprli nove razsežnosti in vizije v razvoju socializma in s tem obogatili težnjo in prakso marksizma.

S Titom je postala Jugoslavija vest človeštva in odločilen zagovornik

boja za svobodo, enakopravnost in pravico vsakega naroda, da živi in si kroji usodo po svoji meri, izbiri in postavi. Postala je steber miru na Balkanu in v Evropi. Razvila je številne vezi in oblike sodelovanja tako s sosedi kakor skoraj z vsemi državami in narodi sveta. Še posebej številne so njene vezi z osvobodilnimi in naprednimi gibanji. Nekdaj nepomembna Jugoslavija je postala znana in spoštovana na vseh koncih in krajih zemeljske oble. Takšen ugled Tita in Jugoslavije je potrdila tudi vrsta državnikov in voditeljev, ki se je prišla poklonit velikemu državniku ob njegovem zadnjem slovesu v tolikem številu in na taki ravni, kot ju zgodovina ne pomni. Vse to je uspeh usmeritve, ko je Tito kot idejni in organizacijski borec politike neuvrščeneosti v iskanju premostitve blokvske razdelitve sveta, ki je stalna grožnja za svetovni mir, uveljavljal politiko sodelovanja in razumevanja po načelih miroljubnega sožitja ter politične, narodnostne in gospodarske enakopravnosti. Ko je torej uveljavljal politiko naprednih teženj vsega človeštva, politiko, ki jo je povzelo več kakor sto držav z vseh celin.

Zato nas v teh težkih časih v naši odločenosti, da nadaljujemo Titovo pot, hrabrijmo tisoči in milijoni znanih in neznanih ljudi z vseh celin, ki so govorili o Titu, izrekli sožalje in sočustvovanje z narodi in narodnostmi Jugoslavije. Naš molk in dostojanstvo ob njegovi zadnji poti pa sta dokaz in jamstvo trdnosti korenin socialistične, samoupravne Titove Jugoslavije.

Vsa ta priznanja, s katerimi smo se

Predsednik SFRJ Josip Broz Tito decembra 1972 na uradnem obisku v SR Sloveniji: Ko so mu 11. 12. v poslopju skupščine SRS v Ljubljani izročili najvišje slovensko lovsko odlikovanje, se predsednik Tito (slika desno) rokuje tudi s takratnim podpredsednikom LZS Lojzetom Briškijem. — Ob tej priložnosti so predsedniku Titu (slika levo) v navzočnosti takratnega člana izvršnega odbora LZS Staneta Dolanca in drugih izročili tudi medalje in diplome, ki jih je dobil za svoje lovske trofeje na Slovenski lovski razstavi Maribor 1972.
Foto E. Šelhaus

mi in svet poslovali od Josipa Broza Tita, so prežeta s prepričanjem, da bo njegova misel, beseda, delo in vizija zgled sedanjim rodovom in bodočim pokolenjem. To je tudi naša zaveza.

S Titom smo slovenski in vsi jugoslovanski lovci izgubili tudi lovskega tovariša. Tako kakor na vseh področjih je izjemno veliko prispeval tudi za napreden razvoj lovstva in lovske etike. V lovskem udejstvovanju je videl predvsem možnost človekovega razvedrila v naravi, skrb za ohranitev in zaščito divjadi in šele nazadnje možnost uplenitve, ki pa mora biti preiščljena in pravična. Tito je vedno poudarjal nujnost ohranitve prvobitne divjadi, spodbujal pa je tudi k naseljevanju divjadi novih vrst povsod tam, kjer

je to mogoče. V tem se najbolj kaže njegov odnos do živalskega sveta, ki je del nepogrešljivih pogojev za človekovo življenje, del naših naravnih lepote, del naše naravne dediščine.

Tito je rad prihajal v Slovenijo, rad je imel naše ljudi in kraje. Večkrat je obiskal tudi naša lovišča. Vesel je bil pohodov po lovskih stezah in poteh triglavskega pogorja, Savinjskih Alp in Karavank, čakanja na prežah obširnih gozdov Kočevske, lova na Pohorju in gričevju Dolenjske. In rad je pripovedoval o svojih doživljajih — lovskih uspehih in smoli — in posebej o ljudeh, ki so ga spremljali na teh pohodih.

V dobrem letu dni je Jugoslavija izgubila dva velikana misli in akcije: Tita in Kardelja. Dva velika človeka,

pri katerih lahko besedo človek zapišemo z veliko začetnico. V dobrem letu dni smo lovci izgubili dva nepozabna lovska tovariša. Oba sta z napotili, s svojim zgledom in ravnanjem pomembno vplivala na razvoj lovstva, lovske kulture in lovske organizacije. Zato nas — lovce njuno življenje in snovanje še posebej zavezuje.

Po govoru je 39 delegatov iz 18 zvez lovskih družen, 3 člani predsedstva skupščine LZS, 12 članov izvršnega odbora LZS, 1 član nadzornega odbora LZS in 20 gostov ter drugih navzočih izkazalo čast in spoštovanje predsedniku republike in prvemu lovcu SFR Jugoslavije Josipu Brozu Titu z minutnim molkom in z vzklikom: »Slava mu!«

Titovo veliko, plemenito srce

Stane Dolanc

Tito je nenavadno ljubil naravo, zele-
nje, cvetje in živali vseh vrst. Zato
je, kadar je našel prosti čas, rad
odhajal v gozd in na planine, se
ukvarjal z lovom in ribolovom, se
sprehajal ob bistrih potokih in uži-
val ob njihovem žuborenju.

Nenavadno je imel rad drevje in na
Brionih ter ob svojem domu v Beo-
gradu na Užiški 15 je veliko dreves
posadil sam. Sadike je prinesel celo
tudi iz daljnih azijskih in afriških
dežel.

Na Brdu pri Kranju je bil celó svojo
»pisarno« preselil v gozd, tik ob
jezeru, kjer so brezskrbno čofotale
divje race in labodi. Namreč, Tito
je kakih dvesto, tristo metrov od
rezidence postavil šotor, in to naj-
navadnejši, sivkast vojaški šotor
ter vanj pisalno mizo in stol. Tu
je sprejemal celo svoje sodelavce,
bral ali pripravljaj svoje govore in
poročila. Mnogi gosti so bili neko-
liko presenečeni, češ kako to, da
šef države in partije dela v navad-
nem šotoru. A Tito jim je pojasnil
z enostavnimi besedami: »Tu mi je
najbolje, tu mi je odlično, tišina in
mir, dober zrak, zelenje. Lahko se
tudi sprehodim. Rad bivam zunaj,
v naravi, v gozdu.«

Pred nekaj leti, bivajoč na Brdu pri
Kranju, se je Tito prav pod tem
šotorom razgovarjal z nekim našim
novinarjem, kateremu je potožil:
»Ne morem si privoščiti niti malo
časa za oddih. A glejte, sedaj, ko
pišem tu zunaj, sem na oddihu.
In jaz opravljam tu isto delo kakor
v Beogradu, nič se ni spremenilo.
Zamenjal sem le kraj in klimo, ker
mi to ustreza. Sicer pa niti v Beo-
gradu niti drugod ne vem, kdaj je
nedelja, kdaj sobota — zame ni
vikenda.« Pokazal je na svežnje
listin okoli sebe in nadaljeval: »Tudi
sami vidite, da nimam baš veliko
časa zase osebno. Mine tudi leto
pa ne morem, recimo, na lov, dasi
ga imam rad.«

A kadar je našel nekaj časa, je rad
vzel puško v roke in se odpravil
v gozdove ali planine Slovenije in
Bosne, rodovitne Vojvodine in Sla-

vonije, v znana lovišča: Pokljuka,
Ljubelj, Trenta, Pohorje, Kamniška
Bistrica, Karadjordjevo, Belje, Do-
banovci, Morović, Tikveš, Bugojno.
In v mnoga druga. Od male divjadi
je rad lovil fazane, divje race in go-
lobe, od velike pa vse od gamsa,
jelena in merjasca do medveda. Ko
je bil v Afriki, leta 1970, je v okolici
Arushe v Tanzaniji lovil tudi leve.
Na Poljskem je šel na zobra, v Etio-
piji je v Danakilski pustinji lovil
antilope sabljarko, v Mongoliji pa
kozoroga in argalija.

Nekoč, ko smo se razgovarjali o
tem, je Tito rekel: »Nočem se hva-
liti, toda nisem slab lovec. Veste,
lovci so pa vseh vrst. Iz majhnih
stvari naredijo velike...«

S tovarišem Titom sem bil često
skupaj na lovu. Bil je v resnici odli-
čen strelec in vztrajen lovec, ki je
znan potrpežljivo sedeti na preži
ali ure in ure pešočiti za kako div-
jadjo. In ko je že prešel 80. leto
starosti, je še plezal po strmih
gorah in se prerival skozi gozdne
goščave kakor mladenič. Imel je
izredno kondicijo in energijo, kar bi
mu lahko mnogi lovci zavidali.

Lov Titu nikdar ni bil »hobi« v sta-
rem pomenu te besede. V naravo in
na lov je hodil zato, ker mu je to
nudilo ne le telesno in duševno re-
kreacijo, ampak mu je tudi dajalo
pobudo za delo, za nove ideje. Lahko
rečemo, da je Titovo ustvarjalno
osebno močno prežemala tudi
torna povezanost človeka z naravo.
Na lovu in v naravi je Tito sproščal
možgane in živce od neprekinjenega
dela in skrbi. Ni bilo referiranja,
telegramov, važnih obvestil, tele-
foniranja, nadležnih uradnikov in
uradnega protokola. Zato je glede
tega Tito sam večkrat rekel: »Na
lovu se more človek duševno odpo-
čiti. Prevzame ga dogajanje, misli
samo na lov in tedaj pozabi na vse
drugo. To je najboljši počitek.«

Tito je bil vedno na tekočem o
razvoju in nalogah lovske organiza-
cije v Jugoslaviji in naračal je, da
je njena prva naloga: gojitev divjadi.
Kadarkoli je prišel v kako lovišče,

ga je predvsem zanimalo, kako je
z gojitvijo in varstvom divjadi, ki
je po njegovih besedah »najlepši
okras naših gozdov in gora, veliko
narodno bogastvo in del obče kul-
ture naših narodov in narodnosti.«
Prav na Titovo pobudo se je začelo
uveljavljati načelo, da najboljša lov-
ske trofeje ne smejo biti plen tuj-
cev zaradi deviz. Kapitalna trofeja,
ki jo je ustvarila naša narava, je
namreč enakovredna umetniškemu
delu. Tito tudi sam, čeprav je imel
možnosti, nikdar ni hotel odstreliti
najlepšega primerka — razen če
je bilo to potrebno zaradi selekcije
— ker se mu je zdelo škoda vzeti
naravi takšno krasoto.

Vsi mi lovci dobro vemo, kako velika
je Titova zasluga za razplod divjadi
številnih vrst po vsej Jugoslaviji.
Brez kakršnekoli odškodnine je Tito
poklanjal muflone, damjeke in aksi-
se mnogim lovskim društvom, dru-
žinam in gospodarstvom v državi.
Od Triglava pa do Karadžice v Ma-
kedoniji je sedaj že nekaj tisoč
muflonov kakor tudi jelenov lopa-
tarjev in jelenov aksisov. In to v
gozdovih, ki so bili pred desetlet-
jem še prazni. Za to ima velike
zasluge prav tovariš Tito. In vedno
mu je bilo drago, kadar je slišal,
da se ta divjad razmnožuje in raz-
vija. Ampak vedno je bil tudi jezen,
kadar je slišal, da so bile nekatere
kapitalne trofeje plen tujih lovcev
in za devize prodane v tujino. Ob
takih priložnostih je rekel: »Vidiš,
brigamo se za gojitev in razmnože-
vanje divjadi v Jugoslaviji, a tisti,
ki jim je družba (nikoli ni rekel —
jaz) to divjad poklonila, jo proda-
jajo za devize tujcem. Ampak to je
naše bogastvo, to je kultura vsega
našega ljudstva.«

Spominjam se najinega razgovora
v lovišču Tikveš, septembra 1977,
ko je tovariš Tito ob neki prilož-
nosti zavzeto rekel: »Tukaj je tako
lepo, da se človek z gledanjem
odpočije. Raje gledam divjad, ka-
kor streljam nanjo.«

Vedno je s srdom govoril o lovskih
tatovih in takih »lovcih«, ki ubijajo

Tovariš Tito in Stane Dolanc po lovu v Karadjordjevem, januarja 1972

Foto N. N.

divjad iz objestnosti, ki streljajo na plemensko divjad in na redke, z zakonom zaščitene ptice. Nekoč, bilo je to v Dobanovcih, je Tito lovce takole opomnil: »Disciplina je v lovstvu in na lovu zelo važna. Kajti prenekateri lovec bi na lovu hotel pobiti vse, kar vidi. Toda disciplina in zavest ga uči, kaj in kdaj se sme, uči ga, da se obvlada. Kadar v tem uspe, potem občuti še večje zadovoljstvo, ker pravo lovsko zadovoljstvo ni v ubijanju in rekorderstvu...«

Posebno se je jezil, kadar je slišal, da so kje brezvestni lovci ubijali ptice pevke in ptice drugih vrst, ki so koristne za kmetijstvo. Vedno je govoril, da so ptice okras naših gozdov, parkov in vrtov ter velikokrat ponovil: »Povsod jih je treba zaščititi... Kajti ni važna le njihova korist niti ni vse v tem, da slišimo njihovo lepo petje. Največ je morda v tem, ker se v odnosu do koristnih ptic in narave sploh zrcali člove-

kova kulturnost, kulturnost naroda.« K temu je Tito še dodal: »Tisti, ki hoče loviti in ima pravico do tega, naj lovi tisto, kar je dovoljeno loviti in tedaj, ko je čas za to. Kadar pa ni čas za lov na živali zaščitene vrste — naj lovi vrane in srake!« Titovo srce je bilo vedno polno velike ljubezni do narave in do vsega, kar v njej živi in raste. Lirično nežno je Tito večkrat rekel: »Najbolj sem otožen, kadar nas jeseni zapuščajo ptice.« Naš znani pesnik Vladimir Nazor je to plemenito črto v njegovem značaju opazil že v času narodnoosvobodilnega boja in je o tem pisal. Namreč, kako je vrhovni komandant tovariš Tito, medtem ko so se zadrževali v gradu nedaleč od Bihaća, oštel borce iz zaščitne čete, ker so na podstrešju lovili golobe, da bi si skuhal juho. Tito jim je ukazal, naj golobe izpustijo in resno jih je grajal: »To naj bo poslednjič! Ko bomo šli od tukaj, mora vse ostati na svojem mestu. Tudi

ptice je treba pustiti pri miru! Take-mu dvorcu pristoji tudi jata golobov.«

Ni bilo slučajno: da je v narodnoosvobodilni borbi glava konja, ki ga je jahal Tito, tedaj ležala na njegovih kolenih, ko je konj poginjal; da je v njegovih rokah poginila puma, ki jo je na Brionih udomačil; da je na »Galebu«, ko je potoval po Sredozemskem morju, skrbel za utrujeno lastovko, ki se je zatekla na ladjo, in jo kasneje izpustil, da se je veselo dvignila v prostrane višine;

da mu je zvesti ovčar Luks leta 1943 na Zelengori s svojim telesom zavaroval glavo in mu rešil življenje; da so mu bili vsi njegovi lovski in nelovski psi vdani do kraja.

Titovo ljubezen so občutile tudi živali, saj so tudi one živa bitja. Titov odnos do vseh živih bitij pa je bil poln plemenitosti in ljubezni. V Titu je vedno utripalo veliko, plemenito človeško srce.

S Titom na lovu v Sloveniji

Ivan Maček-Matija

Vse življenje je bil Tito velik ljubitelj narave in užival je v njenih lepotah. Po osvoboditvi mu je trenutke sprostitve in oddiha v naravi nudil še lov — najprej v Belju. Leta 1947 sem ga povabil na lov v Slovenijo. Pripovedoval sem mu o naših gamsih, o ruševcu, o velikem petelinu in medvedu. Prvič se je vabilu odzval leta 1948 in prišel na lov v Kamniško Bistrico, kamor je tudi kasneje najraje zahajal. Od tedaj je prihajal vsako leto za prvomajske praznike. Običajno je kar takoj po paradi sedel na vlak in se odpeljal v Slovenijo. Julijci z obilico velike divjadi ter kočevski gozdovi, kjer je uplenil precej medvedov, so bili prav tako pogost cilj njegovih lovskih pohodov. Tudi v Snežnik se je podal na lov, vendar ga je jelen bolj privlačil v bogatih loviščih Vojvodine.

V kočevskih gozdovih je prvokrat uplenil srnjaka leta 1954, naslednje leto pa medveda in sicer na Kleču pri Starem logu. Na tega prvega medveda smo se odpravili v oblačnem vremenu. Zvečer smo se povzpeli na prežo, poleg Tita in mene še takratni direktor uprave gojitvenih lovišč Žan Hrovat ter upravnik gojitvenega lovišča Kočevje. Medved, ki smo ga čakali, naj bi bil, kot so rekli lovci, takrat najmočnejši v tistem okolišu. Nekaj časa smo mirno in v strogi tišini sedeli na preži. Na vsem lepem pa začne Žan, ki je sedel za nama, glasno smrčati. Tito me je dregnil, naj ga vendar utišam, saj bo sicer odgnal medveda. Žana sem moral pošteno brcniti v nogo, saj je spal tako trdno, da ga nisem uspel prebuditi s šepetanjem in klicanjem. Medved je kljub Žanovi »dreti« tisto noč prišel na mrhovišče. Zaslišali smo hrstenje in lomljenje kosti, živali pa kljub bližini ni bilo moč videti. Potem so se razgrnili oblaki. Medved nas je začutil in odskočil. Na begu pa se je ustavil in ko je bil že tik pred gozdom, je jeknila Titova puška. Medved je zarjovel in poskočil. Vedeli smo, da je zadet. Sledili

smo mu do gozda, tam pa se je sled izgubil. Tito je hotel zasledovati medveda še naprej v gozd, vendar sem ga prepričal, da je ranjen medved zelo nevaren in da ga lahko v temi tudi s tremi puškami zgrešimo. Lov je bil za tisto noč pri kraju in v koči, kamor smo se vrnili, smo medveda pošteno zalili. Na račun Žanovega smrčanja smo se pozno v noč zabavali, ker je vztrajno zatrjeval, da ni zaspal niti za hip in da midva s Titom zato nikakor nista mogla slišati njegovega smrčanja. Tito je naslednje jutro, veselo razpoložen, zgodaj vstal in čakal, kdaj bodo lovci pripeljali medveda; čimprej je hotel videti, kakšno zverino je pravzaprav ustrelil. Našli so ga samo 50 m vstran od mesta, kjer ga je zadel strel iz Titove puške. Bil je velik — tehtal je 244 kg. Tito ga je bil zelo vesel, saj je bila to njegova prva medvedja trofeja. Lovski pohodi na kočevske medvede so se potem vrstili skoraj vsako leto, skozi enajst let. Kasneje je bil lov na medveda za Tita privlačnejši v Bosni, kjer so večji medvedi.

Nekoč smo se vračali z lova na Kočevskem po cesti Kočevje—Žaga Rog—Podturen—Novo mesto. Tito se je tedaj nameraval takoj po lovu odpeljati v Zagreb. Miličniki in gardisti, ki so se vozili pred nami v avtomobilih, niso dovolj poznali poti in tako se je zgodilo, da so na nekem križišču zavili v napačno smer na desno, jaz pa sem šoferju, ki je vozil Tita in mene, naročil, naj zapelje po poti v levo, v pravo smer. Brez spremstva in predhodnice smo se tako pripeljali že skoraj do Cer-

kelj, ko so nas šele dohiteli spremeljevalci. Seveda so jih njihovi nadrejeni pošteno ošteli, zakaj da niso vzeli s seboj na pot vodiča, ki dobro pozna roške poti. Tito pa se ni prav nič jezil, veselo se je nasmejal in dejal: »Ej, pa smo jih prelisičili!«

Kasneje smo še enkrat imeli smolo, ko smo se peljali po cesti čez Žago Rog. Visok sneg je bil. Ko smo Žago Rog že imeli za seboj, smo se pripeljali do dolinice, kjer so bili zameti in nismo mogli z avtomobili naprej. Vrnili smo se na Žago Rog, kjer smo si v obratu gozdarskega podjetja izposodili lopate in gardisti so se pridno lotili zameta. Odmetati so morali po dolžini kakšnih 60 metrov snega. Tito se je medtem ves čas sprehajal. Bil je miren in nobene žal besede ni rekel nikomur, čeprav je mene pošteno skrbelo, da ga bo čakanje spravilo v slabo voljo.

Tito je posebno rad prihajal na lov tudi v Kamniško Bistrico, kjer smo se na naših pohodih večkrat povzpeli precej visoko, celo do 1800 m in več, če je bilo potrebno. Posebno mu je ugajal tamkajšnji gorski svet. Dobro mi je ostal v spominu lov leta 1961, ko je bil organiziran pritisk na Mokrici. Po lovu smo se vračali po gorski stezi: spredaj Tito, za njim jaz, za menoj Jovanka, zadnji pa lovec Kemperl starejši. Sredi pogovora smo bili, ko sem zaslišal, da se je na strmini nad nami sprožil kamen. Čisto samogibno — saj za razmišljanje ni bilo časa — sem skočil k Titu in ga močno potisnil naprej, Kemperl pa je enako hitro potegnil Jovanko nazaj. V istem trenutku se je skozi

Čast je pripadati revoluciji in času, v katerem je deloval tovariš Tito, pripadati skupnosti, ki smo jo skupaj ustvarjali na bojnem polju in jo gradili v miru. Čast je pripadati državi, ki jo je tako sijajno zastopal. Čast in ponos je imeti v svoji zgodovini Tita.

Iz razglasa CK ZKJ in predsedstva SFRJ na dan smrti tovariša Tita, 4. 5. 1980

Prenehalo je biti srce človeka, ki je na čelu vseljudskega gibanja iz stare temnice narodov, dežele narodnostnih, verskih in socialnih zapletov, siromaštva in brezpravnosti, materialne in duhovne zaostalosti in životarjenja ustvaril in zgradil današnjo novo Jugoslavijo, gospodarsko, kulturno in razvito deželo z najbolj naprednim političnim sistemom in visokim ugledom med narodi sveta.

Mitja Ribičič, v imenu SZDL Slovenije

presledek med nami z veliko histrostjo zakotalil velik kamen. Moral je imeti kakšnih 40 kg. Nekaj trenutkov smo obstali kot ukopani. Prvi se je oglasil Tito čisto mirno: »Takole nenajavljen se pojavi med nami!« In nato je glasno pomislil: »Gotovo ga je sprožil kakšen gams!«

Nesreča tega dne sploh ni počivala. Ko smo zjutraj odhajali na lov na Mokrico, smo se peljali z džipom približno kilometer daleč od Kamniške Bistrice v smeri proti Kamniku. Pot je zavila na desno v sotesko Bistrice, ki je ponekod kar precej globoka in ozka. Na enem izmed takih odsekov, ki je širok kakšnih šest metrov, globok pa trideset, je vodil čez reko most, ki so ga seveda »skrbno« pregledali varnostni organi. Zjutraj smo se čisto lepo prepeljali čezenj. Ob povratku z lova smo se z džipom ustavili prav sredi mostu in gledali v vodo, ki je na tistem mestu globoka kakšne tri metre. Eden izmed gardistov je celo skočil z džipa na most in se razgledoval. Nadaljevali smo pot brez zapletljajev. Naslednji dan pa mi je lovec sporočil prav grozljivo novico: most se je ponoči sam od sebe pogreznil v sotesko. Lovec Milan Kemperl se je zgodaj zjutraj peljal z motorjem po isti cesti, kjer smo se vozili prejšnji dan z džipom. Ko je pripeljal do mostu, je prav zadnji hip ustavil motor — mostu prek Bistrice ni bilo več. Ob misli, da bi se nesreča lahko zgodila, ko smo bili s Titom na mostu, sem se zgrozil: kakšno tragedijo bi nam lahko prinesel nestrokovni pregled mostu! Po osvoboditvi so most popravili tako, da so na staro konstrukcijo položili nove nosilne trame in deske. Z leti pa so nosilni stebri strohnili in se je most pod lastno težo v deževni noči zrušil.

Dvajset let sem hodil s Titom na lov ob prvomajskih praznikih. Z njim so prihajali osebni spremljevalci, ki se niso kaj dosti razumeli na opremo, kakršna je potrebna za

hojo v gore. Niso kaj prida poznali lovskega orožja niti niso bili sposobni pravilno pristreliti puške. Tito je namreč večkrat dobil od domačih in tujih darovalcev različno orožje. Menil je, da mora preizkusiti vsako orožje, četudi mu ni ustrezalo. Tako je nekoč dobil v dar za nočni lov napravo, ki je delovala s pomočjo infra-žarkov. Moderna za tisti čas, a neuporabna. Napravo je vzel s seboj na lov v Štalcarje. Spominjam se, da sva sedela na preži in Tito je venomer nekaj naravnaval aparat in povzročal šum. Medved pa ima zelo izostren sluh. Zato sem mu dejal: »Tito, najbolje je, da pustiš aparat na miru, medved naju bo slišal in se umaknil!« Še za dne sva zaslišala lomastenje in k mrhovišču je prišlo drug za drugim kar šest mladih medvedov. Tito ni mogel verjeti svojim očem. Šest medvedov na kupu! Trajalo je le nekaj trenutkov. Vznemirili so se, se ozirali, potem pa družno, kakor so prišli, odhlačali. Takoj sem vedel: zdaj bo prišel eden starejših medvedov. In res. V naslednjem trenutku je bil tu dostojanstven, velik, primeren za uplenitev. Tito ga je poskušal »ujeti« v daljnogled na puški, ki je bil povezan z napravo na infra-žarke, vendar ni videl ničesar. Zato je puško odložil, pogledal skozi svoj ročni dvogled in že je videl medveda prav dobro. Dejal mi je, naj mu dam svojo puško. Sam sem imel puško vedno dobro pripravljeno in opremljeno s takšnim daljnogledom, ki je omogočal streljati na stoječo žival tudi ponoči. Podal sem mu jo. Tito je ustrelil in — medved

je padel. Na lovu sem moral Tita večkrat opozarjati na medvedov izreden sluh; pravil sem mu, da ga prepodi vsak najmanjši šum. Prav zaradi tega smo imeli pripravljene posebne preže, ki so bile izdelane tako, da les ob našem premikanju ni niti malo zaškripal.

Ne morem mimo tega, da ne bi povedal, kako je bilo s Titovo lovsko opremo. Vsi spremljevalci, ordonanci in tudi Jovanka niso pripisovali važnosti temu, kako mora biti Tito oblečen za lov. Vedno jim je že vnaprej povedal, kdaj bodo šli na lov v Slovenijo, zato bi mu lahko priskrbeli primerne čevlje-gojzarice in športne srajce. Tako pa se je zgodilo, da je prišel na lov v svileni srajci in v navadnih škornjih. Ob vsakem Titovem prihodu sem se zato sam pozanimal za njegovo opremo. Brž ko sem opazil, da ni primerno oblečen, sem odšel v trgovino in kupil primerne gojzarice, nogavice, volneno srajco. Na to pomanjkljivost sem nešteto krat opozoril spremljevalce. Ti so bili sicer sposobni varnostniki, niso pa znali poskrbeti za Titovo udobnost na lovu. Imeli niso nobenih lovskih izkušenj in niso vedeli, kako mora biti napravljen lovec za lov v gorah. Tudi sami niso bili primerno napravljeni in to se jim je maščevalo na lovskih pohodih.

V dobrem spominu mi je ostal dogodek, ko smo šli s Titom prvič na kozoroga pod Ljubelj. Predvidevali smo, da bomo prišli do kozoroga še v nižavi, vendar nam je pobegnil v strmine. Zato smo sedli v avtomobil in se odpeljali do obmejnega objekta, od tam naprej pa šli peš samo trije: Tito, lovec Milan in jaz; nameravali smo prestreči pobeglega kozoroga. Pot je bila skrajno nevarna: ozka, ledena, ob strani pa gotovo tristometrski prepad. Tito je hodil, kakor da vsega tega ni opazil! Počasi smo napredovali, ko pa smo prišli do konca steze, smo opazili, da nam je kozorog pobegnil še više, med grebene. Vrnili smo

Globoka žalost nam niti za trenutek ne jemlje poguma, odločnosti in pripravljenosti, da vzravnani, z dvignjeno glavo, ponosni in organizirani nadaljujemo s Tvojim delom, da gremo po Tvoji, Titovi in naši poti. Tito smo in ostajamo mi vsi. Tito je naše življenje in bodočnost. Vsa Jugoslavija je in ostaja Tito.

Marjan Rožič, iz poslovnega govora v imenu občanov Ljubljane, 5. 5. 1980

Tovariš Tito in Ivan Maček-Matija 28. avgusta 1964 na preži pod Brano v Kamniški Bistrici. Tovariš Matija, ki je bil med drugim predsednik Lovskega sveta LR Slovenije, od 1947. do 1950. leta, je največkrat spremljal tovariša Tita na lovu.

se v restavracijo na kosilo. Ker kozoroga tedaj nismo dobili, sem Titu predlagal, da prenočimo kar v karavli pri graničarjih, zjutraj pa se zgodaj odpravimo na kozoroga. Nič ni pomišljal, takoj je pristal. Poiskal sem komandirja graničarjev in mu povedal, da Tito želi prenočiti pri njih. Seveda se jih je takoj polotila živčnost, karavla namreč ni bila v najboljšem stanju. Graničarji so hiteli s pomivanjem, ribanjem in čiščenjem. Zakurili so, da nam je bilo toplo. Oficir in mlajši oficir sta nam odstopila svojo sobo in s Titom sva prespala v njej. Večerali smo spet v restavraciji. Tito se je med graničarji v gorskem okolju počutil prav dobro. Po večerji se je še sprehodil pred karavlo. Ko je gledal v smer, kamor mu je podnevi pobegnil kozorog, je proti ubežniku zapel v slovenščini: »Vsi so prihajali, njega ni b'lo...« Vsi smo se od srca nasmejali.

Zjutraj so nama pripravili zajtrk kar v karavli in ob slovesu se je Tito fotografiral skupaj z graničarji in cariniki. Oficirji so se mu na vso moč opravičevali, ker je bila skromna postrežba in neprimerno prenočišče, vendar jim je Tito dejal, da je bil prav zadovoljen. Pohvalil jih je in s tem potolažil. Medtem je lovec Milan sporočil, da je kozorog že na svojem običajnem mestu. Takoj smo odšli kakšnih 150 m visoko v strmino in tam je Tito ustrelil ubežnega kozoroga. Trofeja je dobila zlato medaljo. V te predele se je Tito kasneje še večkrat odpravil na kozoroga.

V Julijce se je Tito prvič podal na lov leta 1950. Šel je na ruševca. Prespali smo precej visoko v lovski koči pod Lipanco. Še v temi proti jutru smo vstali in prispeli do »širma«. Sedli smo vanj in čakali, kdaj bo prišel ruševca zapet svojo pesem. Prišel je in Tito je ustrelil

svojega prvega ruševca! Dobro je pomeril, kajti ruševca je bil oddaljen od »širma« natančno 70 korakov.

Tito se je vedno veselil jutra v planinah in zelo rad je gledal hribe tedaj, ko je vzhajalo sonce. Z veseljem je prisluhnil jutranjemu petju ptic. Najprej se je vedno oglasil drozg komatar, za njim pa ruševca s svojim značilnim pihanjem in gruljenjem.

Na Vršič se je Tito odpravil na ruševca leta 1961. Tedaj so nam slovenski poštarji odstopili svoj dom na Vršiču, kjer smo se nastanili. Pod Mojstrovko so lovci opazovali ruševca, ki je prihajal na isto mesto že kakih 14 dni — prav vsak dan. Zjutraj smo se zgodaj odpravili na lov: Tito, lovec in jaz. Šli smo sami, da ne bi bilo preveč hrupa. Pred dnevom smo se ustavili v »širmu«. Tedaj sem spet opazil, da je Tito neprimerno oblečen. Spet je bil v

Tovariš Tito na lovskem pohodu (leta 1960) v spremstvu Žana Hrovata, direktorja tedanje Uprave gojitvenih lovišč LRS Foto M. Kemperl

škornjih in svileni srajci! Bilo je še kar precej snega. Ko sem v »šir-mu« potipal Tita po srajci, sem ugovoril, da je premočena od potu. Dejal sem mu, naj se sleče. Pomagal sem mu sleči srajco in ga dobro obrisal. Oblekel je jopico in debel površnik, nato sem ga ogrnil še z odejo, ki sem jo nosil s seboj. Tako smo čakali, da bo zapel petelin. A petelina ni bilo. Slišali smo ga kakšnih 100 metrov vstran, pred naš »širm« pa ni priletel. Mislil sem, da bo morda Tito zaradi tega nejevoljen. Nič ga ni spravilo ob dobro voljo, vedro mi je dejal, da se mora lovec kdaj pa kdaj sprijazniti tudi z neuspehom.

Kot lovec je bil Tito izredno discipliniran. Nikoli ni hotel streljati, če ni bilo vse v skladu s slovenskimi lovskimi predpisi in običaji. Spominjam se, da smo šli nekoč na velikega petelina na Pokljuko. Divjih

petelinov je bilo tisto leto zelo veliko. Pred tem Tito dve leti ni ustrelil nobenega petelina. Takrat na Pokljuki pa je ustrelil enega, nato še drugega; prigovarjal sem mu, naj ustrelji še tretjega: za tekoče leto. Dolgo je trajalo, da sem ga pripravil do tega.

Takrat je s Titom prišlo še nekaj gostov in tudi ti so ustrelili vsak svojega petelina. Družba je bila prešerna. Na povratku sva bila s Titom prva v koči na Pokljuki. Pozajtrkovala sva, nato pa sva si privoščila žganje. Vsakomur, ki se je za nama vrnil v koč, sva ponudila žganje in vsakdo ga je moral popiti toliko, kolikor sva mu odmerila. V poldrugi uri smo bili vsi že kar dobro »zagreti«. Zmanjkalo pa nam je žganja, čeprav sem prinesel s seboj več steklenic. Nikogar nisem mogel poslati po novo žganje, ker bi se to opazilo in Titovi varnostniki

tega gotovo ne bi dovolili. Znašel sem se. Po žganje v hotel na Pokljuki sem poslal svojega šoferja Tarasa. »Prethotapil« ga je štiri steklenice in prav »lušno« smo se ga »nabrali«. Po poldrugi uri počitka smo se odpeljali na Brdo. Spominjam se, da smo vsi pot veselo prepevali.

Na Tita me veže skoraj petdeset let sodelovanja. Skoraj pol stoletja srečanj in stikov, ki so mi pomenili živ vir napotkov za mojo dejavnost. Ta srečanja — naj so bila v času boja ali v svobodi — mi ostajajo v spominu kot najsvetlejša doživetja. In vendar! Srečanja s Titom na lovu so imela čisto poseben čar. To so bile urice njegovega počitka, sprostitve, ko je vsem okrog sebe razdal prešernost, šegavost, svoj humor, svoje pristno lovsko tovarištvo. V tem sicer skopo odmerjenem času sem spoznaval vse njegove lovske vrline: popolno discipliniranost, vzdržljivost, zaverovanost v naravo, humanost. Da, tudi na lovu je bil Tito velik človek. Človek z veliko začetnico. Tito.

Močno ga bomo pogrešali tudi slovenski lovci.

ZDAJ, KO NJEGA NI ...

Peter Ravnik

*Rodilo se je jutro, vse v sinjini,
in sončno luč razlilo po dolini,
da dne novega bi gledalo lepoto
— a je spoznalo težko, težko zmoto ...*

*Vse je bilo, kot biti mora:
so ptice svojo pesem pele,
vse poljane, češnje so cvetele,
vode v tolmune žuborele ...*

*Toda ljudje, ljudje!
Kaj v njih življenje je zamrlo?
Kaj srca jim je strlo?
TITO ... O, GORJE!*

*Jutro, kot imelo človeško bi srce,
se je v strašni boli tej zgrozilo.
Razgrnilo sive je megle,
iz srca ogromnega je zajokalo. —*

*Jokaj, jokaj, jutro,
jokajte dan, večer in noč!
Kot nas ljudi, naj vas sram ne bo solza,
ki vrejo iz skupnega, velikega srca!*

*O, NARAVA, ti veš, koga si ljubila
in KDO je znal ljubiti tebe!
Ker si ti z velikim srcem ga ljubila,
zdaj še bolj bomo ljubili — TEBE!*

Razstava v Ljubljani, sprejem na Bledu in v Dobanovačkem zabranu

Jože Benigar

Imel sem posebno srečo, da sem se kot zdravnik Državnega sekretariata za notranje zadeve LR Slovenije skozi 12 let večkrat srečal s tovarišem Titom. Zaupana mi je bila dolžnost, da sem organiziral zanj zdravstveno varstvo, kadar je bil v Sloveniji. Ob takih priložnostih, zlasti pa ob njegovi operaciji na Bledu leta 1951, sem imel čast, da sem bil v njegovi neposredni bližini in v njegovi družbi. Ob vsakem srečanju s tovarišem Titom sem vedno znova občudoval njegovo veliko razgledanost in znanje prav na vseh področjih družbenega dogajanja, še zlasti pa njegov izredno human in neposreden odnos do ljudi ter ljubezen do narave, posebno do divjadi.

Kot lovec se pa spominjam prvega pomembnega srečanja z maršalom Titom 21. maja 1955 na prvi jugoslovanski lovski in ribiški razstavi v Ljubljani. Razstavo sta organizirali Lovska in Ribiška zveza Slovenije, bila je pa na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, od 14. do 24. maja. Ko smo dobili obvestilo, da bo razstavo obiskal tudi maršal Tito, nas je zajelo praznično vzdušje in pričakovanje. Nepopisno sem bil srečen, z rahlo tremo, da bom lahko pozdravil v imenu slovenskih lovcev in organizatorjev razstave tako visokega gosta, največjega sina Jugoslavije, maršala Tita, ki je tudi lovec.

Tito je prišel na razstavišče v spremstvu svojih sodelavcev in vidnih slovenskih funkcionarjev. Spremljali so ga Miha Marinko, predsednik Ljudske skupščine LRS; Boris Kraigher, predsednik Izvršnega sveta LRS; Ivan Maček-Matija, član zveznega Izvršnega sveta; dr. Marijan Brecelj, podpredsednik Izvršnega sveta LRS, in drugi. Maršalu sem šel naproti in ga z nekoliko tresočim glasom toplo pozdravil. Izrekel sem naše posebno zadovoljstvo in čast, da je obiskal našo lovsko-ribiško razstavo. Tovariš Tito se je smejoč zahvalil za izrečeno dobrodošlico, vendar me je takoj

popravlil: »Ampak to ni vaša, temveč naša razstava, ker imam tudi jaz tukaj svoje lovske trofeje.« Te njegove pristrčne in neposredne besede so zbudile vsesplošno veselje in razpoloženje med nami in v njegovem spremstvu. Pozorno in z velikim zanimanjem si je ogledal celotno lovsko razstavo in bil zadovoljen, da lovstvo v socializmu dosega tako lepe uspehe, ki jih potrjujejo vrhunske trofeje, in da v polni meri razume pomembnost te panoge našega gospodarstva. Te ugotovitve je vpisal tudi v spominsko knjigo.

Po ogledu razstave smo dragemu gostu v spomin na njegov obisk podarili pepelnik, ki ga je iz rogovja izdelal Ivan Šepulj iz Bistre, se mu zahvalili za obisk in mu zaželeli dosti zdravja in lovski — dober pogled.

Težko je opisati, kako srečni in ponosni smo bili, da nas je obiskal prvi lovec Jugoslavije in nam čestital k uspehom in dobri organizaciji razstave. Še toliko bolj sem ponosen na ta maršalov obisk danes, ko vidim vso veličino tega državnika, heroja in humanista.

Drugo moje srečanje z maršalom je bilo maja 1957 na Bledu, ob njegovem 65. rojstnem dnevu. Upravni odbor Lovske zveze Slovenije je sklenil, da v imenu vseh slovenskih lovcev podari tovarišu Titu za njegov jubilej specialno lovsko puško (kombinirano), izdelano v Borovljah.

V delegaciji smo bili podpredsednik Republiške lovske zveze Slovenije (RLZS) dr. Milan Dular, tajnik RLZS Ive Krevs in jaz kot predsednik RLZS. Maršal nas je sprejel nad vse pristrčno in nas povabil na raz-

govor ob čaši vina. Po naših čestitkah k njegovemu življenjskemu jubileju in željah za krepko zdravje in veliko razvedrila na lovu je maršal dejal: »Torej na lovski zdravo!« Prijel je kozarec in ga dvignil. Jaz sem prijel kozarec z desno roko. Tedaj sem pa opazil, da maršal drži čašo v levi roki. Kje sem si pa mislil, da Tito pozna ta lovski običaj! Hitro sem predal kozarec iz desne v levo roko. Tedaj se je maršal pristrčno nasmehnil in dejal: »Kajne, vi ste mislili, da jaz ne poznam tega lovskega običaja.« Mirno in malo v zadregi sem mu pritrdil. Dr. Dular in Krevs sta bila pri nazdravljanju bolj počasna, zato sta pravočasno opazila, s katero roko je Tito prijel kozarec. Po tem pristrčnem, zame nekoliko neprijetnem dogodku smo se v daljšem pogovoru dotaknili vseh glavnih lovskih problemov. Tito je nenehno poudarjal obveznost lovcev in lovske organizacije, da čuvajo in bogatijo našo naravo z divjadjo, da lovci gojijo tovarštvo in čuvajo pridobitve narodnoosvobodilne borbe, za katere so žrtvovali svoje življenje tudi mnogi lovci. Poudaril je, da mora vladati v lovstvu, posebno na lovih, vzoren red in disciplina. Pohvalil je politiko republiške lovske zveze Slovenije, ker se bori za čim popolnejšo izvedbo načela: kolikor pride iz lovišča, naj se vrne v lovišče, lov naj bo za lovce le šport in rekreacija. Spodbujal nas je k nadaljnjemu delu pri razvijanju lovstva Slovenije in Jugoslavije. Proti koncu našega razgovora nas je opozoril na sodelovanje med kmetijstvom, gozdarstvom in lovstvom, ker je zaradi razreševanja nekaterih

Delo pri gojitvi divjadi in razvijanje lovske discipline sta temeljna pogoja za doseganje še večjih uspehov v lovstvu.

Spominjate se, da so bili spočetka ljudje, ki so govorili, da mi samo govorimo o gojitvi, dejansko pa uničujemo divjad. Toda sedaj se že vidijo uspehi našega dela, ko lahko rečemo za vso našo deželo, da je glede gojitve divjadi med prvimi v Evropi.

Tito, Dobanovački zabran, junij 1959

Maršal Tito si v spremstvu takratnega predsednika republiške lovske zveze dr. Jožeta Benigarja in drugih ogleduje jugoslovansko lovsko-ribiško razstavo v Ljubljani, 21. maja 1955
Foto L. Jere

skupnih problemov taka povezanost nujna.

Občutke tega srečanja je težko opisati. Bil sem presenečen nad tem, da je tovarš Tito tako dobro poznal problematiko lovstva, biologijo divjadi in ekologijo. Še bolj sem se za-grizel v delo za napredek našega lovstva, da bi se tudi na ta način vsaj malo oddolžil velikemu lovcu in prijatelju divjadi.

Spominjam se, da smo, vračajoč se z Bleda, precej časa vsi trije molčali in razmišljali o srečanju s Titom. Z naših obrazov je odsevala sreča, da smo bili lahko neposredno v imenu vseh slovenskih lovcev celo uro z maršalom.

Tretje srečanje s Titom sem doživel kot predsednik Lovske zveze Slovenije in predstavnik slovenskih lovcev junija 1959 v Dobanovačkem zabranu, nedaleč od Beograda. Prisotni smo bili predstavniki Glavne lovske zveze Jugoslavije, lovskih zvez republik in avtonomnih pokra-jin ter predstavniki zavoda za gojitev divjadi Jelen in beograjskega lov-skega društva.

Predsednik Glavne lovske zveze Ju-goslavije je izročil, v znak spošto-vanja in hvaležnosti sto tisoč jugo-slovanskih lovcev, tovaršu Titu za pomoč in pozornost pri razvoju lov-stva Jugoslavije bronasto skulpturo srne z mladičem v naravni veliko-sti, delo kiparja VI. Petrića. Beograjsko lovsko društvo oz. njegov pred-sednik Tihomir Stojanović pa je to-varšu Titu kot zaslužnemu članu tega društva izročil društveno diplo-mo. Tito se je zahvalil ter po navzo-čih predstavnikih in zastopnikih sporočil vsem jugoslovanskim lov-cem najboljše želje za bodoče delo pri gojitvi divjadi in krepitvi lovske discipline.

Po skupnem kosilu smo si ogledali nedavno urejeno fazanerijo lovišča Jelen in, sprehajajoč se po gozdnih poteh, prijetno kramljali.

Celodnevno bivanje v družbi nadvse nam dragega tovarša, prijatelja, lovca in državnika mi je ostalo v nepozabnem spominu. Čudovit son-čen dan je dopolnjeval srečo in vedrino v naših srcih, saj nam je veliki učitelj Tito bogatil naše lov-

sko znanje in nam kazal pravilno smer pri gojitvi divjadi. Neverjetno, s kakšnim strokovnim utemeljeva-njem je razlagal nujnost selekcije pri gojitvi divjadi in obsojal lov za vrhunskimi trofejami in rekorder-stvom. Še posebej se je zavzemal za zaščito ptic, ki jih ogrožajo zrač-ne puške in flobertovke. Dejal je, da se prav v odnosu do narave in ptic zrcali človekova kulturnost. Z ne-verjetnim naglasom zadovoljstva je pripovedoval, kako goji doma ptice pevke, fazane in drugo perjad raz-nih vrst.

Razpravljali smo o vseh vprašanjih, ki zanimajo lovstvo ter o delu v lov-skih organizacijah. Govorili smo tudi o uspehih, o strukturi in številu lovcev, o obliki organizacije, o ne-razumevanju nekaterih dejavnikov do lovstva in drugo. Tovarš Tito nas je pozorno poslušal in predlagal, kako naj rešujemo našo problema-tiko.

Posebej je pohvalil primer v Slove-niji, kjer smo imeli sklade za po-speševanje lovstva, uničevanje škodljivcev (volkov), plačevanje

škode od divjih prašičev (solidarnostni sklad).

Tovariš Tito nam je govoril tudi o perspektivi lovstva. Dejal je, da so pri nas še zelo velike možnosti za povečanje staležev divjadi in tudi za razvoj lovskega turizma.

Doseženi uspehi nas morajo hrabriti in nam vlivati moč za nadaljnje delo. Tudi gojitev perjadi, posebno jerebic in fazanov, ki uničujejo poljske škodljivce, je obravnaval. Dejal je, da v nekaterih deželah (npr. ČSSR) namesto uporabe raznih agrokemičnih sredstev, ki skoraj gotovo niso neškodljiva tudi za človeka, dajejo prednost biološkemu zatiranju raznih škodljivcev, torej z množevanjem raznih živali. In take živali so tudi jerebice in fazani. Ob tem velja pripomba, da nam je tovariš Tito to pripovedoval pred 20 leti! Po kosilu smo se preizkusili tudi v streljanju v tarčo z malokalibrsko puško. S svojimi zadetki sem dokazal, da nisem ravno najslabši strellec. Toda, ko sem videl, kako stre-

lja tovariš Tito, bi mi bilo skoraj nerodno. Prostorčno, stoje, brez naslona je z isto puško, s katero smo streljali tudi mi, dosegel izmed vseh najboljši uspeh; zadeval je le devetke in desetke. Ko sem pomislil, da tako strelja vrhovni komandant naše partizanske vojske in prvi lovec Jugoslavije, sem bil ponosen, da sem bil tudi jaz pripadnik njegove vojske in da sem lovec Titove Jugoslavije.

Minil je najlepši dan v mojem lovskem življenju. Hvaležni za tako pristrčen sprejem in za tako bogat in ploden lovski dan smo se ob sončnem zahodu poslovili od ljubljenskega tovariša Tita.

Ostali so spomini, vtisnile so se besede in nauki, ki nam jih je dal in ki so nas potem bodrili pri našem delu za napredek našega lovstva.

Naj bo velikemu lovcu, gojitelju divjadi in prijatelju narave, velikemu humanistu in plemenitemu človeku — Titu večna hvala in slava ter neizbrisen spomin!

celo bolj, kakor če bi jo ustrelil.« Še dvakrat smo zamenjali prostor in še dvakrat sem klical, vendar nobenega srnjaka več nisem priklival.

Ko smo se po lovu vračali po gozdni poti k avtomobilom, se je Tito nenadoma ustavil pred leskovim grmom. Odtrgal je list in se obrnil k nama z Marinkom: »Ali se znata počesati z leskovim listom?« Oba sva ga začudeno pogledala. Maršal je položil leskov list na dlan desne roke, tako da je bila kosmata stran lista obrnjena navzgor (spodnja stran lista). Potem je list pritisnil z dlanjo na glavo in si z njim počesal lase, ki mu jih je zmršil nagajiv vetrič.

»Tako, kadar bosta pozabila glavniki doma, se spomnita leskovega lista,« je rekel in se dobrohotno nasmehnil, ker nama je razodel majhno skrivnost. Morda se je tako igral in »česal« kot pastirček, ko je pri dedu Martinu v Podsredi, na slovenski strani Sotle, pasel živino.

Srnjak in leskov list

Ive Krevs

Bilo je v začetku avgusta 1950. Bil sem šef kabineta pri predsedniku slovenske vlade Mihi Marinku. Neko dopoldne me tovariš Marinko pokliče in mi sporoči, da je povabil na srnjaka maršala Tita. Na lov bo prišel v gojitveno lovišče Lovske zveze Slovenije — Ljubljanski vrh. Maršal še nikoli ni lovil srnjaka na klic, zato mi je naročil, naj pregledam teren in da bom klical jaz. Takoj sem se odpravil v lovišče.

Kakor smo se domenili, sem maršala zgodaj popoldne pričakal na Gmajnah pred vasjo Pokojišče. Pripeljal se je v spremstvu Mihe Marinka, svojega sina Miša in drugih. Ni še dobro stopil iz avta, me je že ogovoril: »No, kako bo?«

»Moralo bi biti dobro, vendar imajo tudi srnjaki svoje muhe,« mu odvrnem. Zasmejal se je, priklimal ter se zazrl v lepo okolico. »Kaj, ko bi šli tjakaj proti tistemu griču?« pokaže s prstom in me pogleda. Strinjali smo se. Del spremstva je ostal pri avtomobilih, Tito, Miha Marinko, nekaj spremljevalcev, Mišo in jaz

pa smo se odpravili proti Malemu vrhu.

Kmalu smo sedli v prijetno gozdno okolje in pričel sem klicati. Ko se dalj časa ni nič zganilo v bližini, smo se odpravili dalje. Prišli smo v mlado smrečje, kjer smo drugič poskusili. Zopet sem milo zapivkal. Tedaj je pri drugem klicu v bližnji goščavi zaropotalo. Razločno smo slišali skoke in kmalu je zvedavo, a previdno izstopil na čistino srnjak. Primeren za odstrel, sem pomislil in šepnil Titu: »Streljajte!« Maršal ni odmaknil pogleda od srnjaka, dvignil je roko in pomigal s prstom, da ne. Tedaj nas je srnjak začutil in z glasnim bokanjem odskočil nazaj v smrečje, kjer se je še nekaj časa »kregal« na nas.

Tito je ostal miren, puška je počivala na njegovih kolenih. Tiho je šepnil ob srnjakovem bokanju: »Čudovito, prekrasno!« Ko sem ga vprašal, zakaj ni hotel streljati, mi je mirno odgovoril: »Veš, včasih mi je dovolj, da samo vidim in slišim žival, pa sem prav tako zadovoljen,

Tovariš Tito je bil odličen strellec. Toda tudi puška je morala biti v redu in strelni daljnogled na njej pravilno »vklopljen«, preden je streljal.

Foto M. Kemperl

Ko smo nadaljevali pot do avtomobilov, se je zanimal o stanju divjadi v gojitvenem lovišču Ljubljanski vrh in o načinu upravljanja lovišča. Pristrčno se je poslovil in rekel, da je doživel tako lep dan, da se bo še kdaj oglasil. Toda ta lov je bil njegov prvi in zadnji v gojitvenem lovišču na Ljubljanskem vrhu.

Titu zlato odlikovanje

Marko Bulc

S tovarišem Titom kot lovcem sem se srečal večkrat: na lovih, ki jih je prirejal tujim diplomatom v Karadjordjevem, ko sem na lov spremljal njegove goste — tuje državnike, in tudi, ko je lovil on sam v Belju. Vendar mi je ostalo najgloblje v spominu srečanje, ko smo mu v njegovem domu na Užiški ulici v Beogradu izročili — kot prvemu lovcu SFRJ — zlati red Lovski zveze Jugoslavije, ki je označen s številko ena.

Bilo je 15. decembra 1976. Delegacija Lovski zveze Jugoslavije smo sestavljali: podpredsednika Bogo Kuzmanovski in Luka Atanacković, sekretar dr. Miodrag Zečević in jaz. Nekaj minut pred deseto nas je sprejel ordonanc podpolkovnik in odvedel proti Titovi delovni sobi. Brez besed smo hiteli, saj smo vedeli, da je tovariš Tito do sekunde točen. Isti trenutek, ko smo vstopili v sobo, je na nasprotni strani vstopil tudi tovariš Tito. Spremljali so ga trije psi — maltežani ali beli pudli*, ki so nas pozdravili z močnim laježem. Tito nas je pozdravil nasmejan: »Kako lovci?« In vsakemu je ponudil roko. Zahvalili smo se mu, da si je vzel čas, da nas sprejme, on pa nas je povabil, da sedemo. Videl je, da smo nekoliko vznemirjeni, pa nas je vprašal, kaj bomo pili.

Najprej smo ga obvestili, da je konferenca Lovski zveze Jugoslavije v Varaždinu (leta 1975), na podlagi enotne volje delegatov lovskih zvez vseh socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin, soglasno z navdušenim ploskanjem odločila, da prvemu lovcu Jugoslavije za izredne zasluge pri razvoju in napredku lovstva podeli zlati red Lovski zveze Jugoslavije. Povedali smo mu, da je bilo to lovsko odlikovanje ustanovljeno pred nedavnim, ob 50-letnici Lovski zveze Jugoslavije in 30-letnici delovanja te organizacije v Socialistični federa-

tivni republiki Jugoslaviji. Izročili smo mu odlikovanje in mu v imenu vseh lovcev Jugoslavije prisrčno čestitali.

Tovariš Tito je bil vesel. Odlikovanje si je natančno ogledal in rekel, da mu je všeč, ker predstavlja živo košuto z mladičem, češ da to deluje humano in vzgojno. Osnutek je delo našega znanega lovskega ilustratorja Jurija Mikuletiča, študenta veterinarske fakultete v Ljubljani. Predsednik se je za odlikovanje toplo zahvalil.

Po tem, recimo, uradnem delu obiska — seveda brez protokola, saj je bil predsednik Tito takoj neposreden, lovsko tovariški — smo mu poročali o problemih v našem lovstvu, o uspehih in neuspehih. Z izrednim zanimanjem nas je poslušal, ko smo govorili o novi zavesti, ki nastaja med lovci vse širše po Jugoslaviji: da namreč lovci postajamo predvsem gojitelji in varuhi divjadi ter narave; da so odnosi v lovskih družinah oziroma v vsej lovski organizaciji vse samoupravnejši in delegatski. Poročali smo mu, da se uresničuje ustavno načelo, po katerem je divjad družbena lastnina, da vsak lovec vrne lovišču, kolikor iz lovišča vzame, bodisi z delom ali v denarju. Tedaj je vpadel v besedo z vprašanjem: »Zar več u svim društvima?« Odgovorili smo mu, da žal še ne, da imajo lovci ponekod divjad še vedno za svojo lastnino, da pa npr. v Sloveniji to načelo že skoraj povsod in povsem izvajajo.

Tovariš Tito je bil zelo zadovoljen s podatki, da so uspele naselitve risa in svizca v Sloveniji, gamsov na Biokovu v Dalmaciji in v Djerdapu, da vojvodinski lovci letno izpuste v lovišča okoli 200 000 fazanov itd., skratka, da je stalež divjadi zadovoljiv. Seveda smo ga tudi samokritično obvestili, da smo pri svojem delu še premalo dolgoročni in planski, da še nismo uspeli za varstvo in gojitev divjadi zainteresirati raznih družbenih činiteljev, interesnih skupnosti, občinskih uprav, pravosodja itd., da je še mnogo divjega

lova in krivolova, da smo storili še premalo, da bi bili vsi lovci strokovno ustrezno izobraženi in kot velika oborožena organizacija še bolj organiziran del naše vseljudske obrambe.

Nato je spregovoril tovariš Tito o delu in nalogah lovske organizacije, skratka celotnega našega lovstva. Pohvalil je uspehe in se kritično dotaknil raznih slabosti. Smatral je, da je v zeleni praksi najvažnejše nadaljevati z uresničevanjem načela, da je lovec predvsem gojitelj in varuh divjadi ter narave. Poudaril je, da je nujno podružbljanje lovstva in večja odgovornost ne le lovcev, ampak tudi številnih družbenih dejavnikov — od krajevnih skupnosti, organov uprave do družbenopolitičnih organizacij — za ohranitev divjadi. Narava brez divjadi — kakor je rekel — ne pomeni sreče za človeka. Ostro je obsodil divji lov in krivolov ter poudaril, da bi morali krivce ostreje kaznovati. Ni bil zadovoljen, ker jugoslovanski lovci nimamo točnih (statističnih) podatkov, kajti le na osnovi točnega poznavanja stanja je možno dobro planirati tudi gojitev in lov na določenem območju. Res je — je poudaril — vsi moramo storiti več za ohranitev narave in divjadi! Vendar je lovec najodgovornejši, npr. pri tem, ker se je število zajcev tako zelo zmanjšalo. Lovec mora vedeti, kdaj brez škode lahko ukrivi prst. Pohvalil nas je, ker smo sprejeli samoupravni sporazum o varstvu ptic — posebej selivk in sporazum o inozemskem lovskem turizmu. Apeliral je na strogo spoštovanje zakonitosti, kar bi privedlo do še več reda in enotnosti v lovski politiki in lovski praksi. To je pa izrednega pomena za vsako lovsko organizacijo in tudi za Jugoslavijo kot celoto. Svoje izvajanje je tovariš Tito sklenil z besedami: »Tudi vnaprej lahko računate z mojo podporo pri vaših stremljenjih, ker so napredna in ustrezajo bistvu naših socialističnih samoupravnih odnosov. Vendar morata vsak lovec in vsaka lovska organi-

* Nekateri napačno mislijo, da pes maltežan ali maltese izvira z Malte. Je več napisanih dokazov, da izhaja z našega otoka Mljet — Op. ur.

Predsedniku Titu je 15. decembra 1976 izročil najvišje jugoslovansko lovsko odlikovanje ing. Marko Bulc, takratni predsednik Lovske zveze Jugoslavije
Foto M. Z.

zacija v svojih nalogah najti predvsem samega sebe.«

Tovarišu Titu smo se pristrčno zahvalili za spodbudne besede in jasne napotke. Vstali smo, da bi odšli, ker je odrejeni čas ene ure potekel. Tovariš Tito pa: »Ali se vam mudi?« Seveda mi vsi presenečeno v en glas: »Tovariš Tito, ne! Vendar vas glede na vaše druge obveznosti ne moremo več zadrževati.«

On pa: »Ali ste že videli moje lovske trofeje?«

In mi zopet: »Ne!«

Tako nas je povabil na ogled svojih lovskih trofej, ki jih je gotovo za lep lovski muzej. Izredno se je razživel, ko nam je kazal čudovita krzna medvedov, nagačene glave orjaških merjascev, roglje gamsov, rogovje srnjakov in jelenov. Ob nekaterih je pripovedoval, kako jih je uplenil. Ugotovili smo, da ob trofejah podoživlja lov. Začutili smo vso pristnost njegovega odnosa do narave, divjadi, lova, da lovsko trofejo vrednoti

enako kakor umetniško delo. Zdelo se nam je, da je v nas našel prave sogovornike, ker smo z njim tudi mi uživali. Ob največjem, zadnjem medvedovem kožuho smo se posebej razgovorili. Po mnenju vseh bi namreč moral biti to novi svetovni prvak. Tovarišu Titu smo predlagali, da pošlje vse še neocenjene vrhunske trofeje na mednarodno lovsko razstavo, ki da bo od 27. maja do 6. junija 1977 v Marseillu v Franciji. Takoj se je strinjal. No, da, na razstavi v Marseillu se je izkazalo: kožuh njegovega medveda je res postal svetovni prvak. Na tej mednarodni razstavi je tovariš Tito tudi dobil, kot prvi državnik, za izredne zasluge za razvoj lovstva v Jugoslaviji zlati znak Mednarodnega sveta za lostvo in ohranitev divjadi — CIC, kar je bilo hkrati tudi priznanje vsemu jugoslovanskemu lovstvu.

Bili smo srečni in ponosni, da je tovariš Tito tak. Ko smo se po dveh urah in pol poslovili od njega, so

naše besede zahvale in stiski rok to izražali. Odšli smo z nepozabnimi vtisi, s čvrsto voljo, da bomo v lovstvu kakor na vseh drugih področjih tudi v bodoče hodili po Titovi poti.

Ob odhodu lovskega tovariša Tita za vselej, ob izgubi tako velikega človeka nam bolečina in žalost stiskata srce in silita solze v oči. Odslej bodo samevale visoke preže, s katerih je tako rad opazoval divjad, samevale bodo njegove lovske trofeje, ob katerih je tako rad obujal lovske spomine. Tudi lajanja njegovih psov v pozdrav njegovim gostom ne bo več.

Nastala je velika praznina. Toda vztrajali bomo na njegovih stališčih. Njegovo in naše skupno delo hočemo dokončati. Zelene stečine divjadi bogatega staleža in samoupravni socialistični odnosi v lovstvu naj postanejo spomenik, ki ga lovci gradimo našemu dragemu maršalu, predsedniku SFRJ in velikemu lovcu — TITU.

»Spremeniti moramo odnose med ljudmi, pa bodo ljudje tudi drugačni do živali«

Tone Svetina

Dolgo sem si želel srečanja s Titom, da bi z njim med drugim govoril tudi o lovu, kajti naš največji lovec je imel izkušnje iz lovsko najzanimivejših predelov sveta. Pred desetimi leti se mi je želja uresničila. Na spomlad je bilo, ko me je povabil na Brdo pri Kranju.

Podaril sem mu svoj roman »Ukana«, vezan v rdeče usnje, in skulpturo, ki sem jo zvaril iz granatnih drobcev — »Ranjenci z Neretve«. Darila je bil zelo vesel. Po prisrčnem razgovoru o romanu, vojni in lovu mi je pa on poklonil zlato uro, z vgraviranim svojim podpisom, in svojo knjigo »Graditev nove Jugoslavije«, s posvetilom.

Takrat mi je z velikim ponosom razkazal tudi svojo zbirko lovskih trofejev na Brdu in mi povedal nekaj svojih najljubših spominov na lovska doživljaja.

Tito je s svojo osebnostjo očaral vsakogar, ki je prišel z njim v stik. Za njegov neposreden odnos do človeka bi lahko rekli, da je bil edinstven.

Maja 1972. leta sem bil v delegaciji Lvske zveze Jugoslavije z generalpolkovnikom Radom Pehačkom, Blažem Djuričićem in Perom Trutinom. Tovarišu Titu smo v imenu jugoslovanskih lovcev čestitali k 80. rojstnemu dnevu, mu izročili spominsko darilo in medalje, ki so jih njegove trofeje dobile na lovski razstavi v Novem Sadu in na svetovni razstavi lova v Budimpešti.

Ob tej priložnosti sem ga intervjuval in pogovor objavil pod naslovom: »Lepo je tam, kjer se živali ne boje človeka«. To je bila Titova osnovna misel, ki je prevečala njegov odnos do živalskega sveta in lovskih vprašanj.

Tito kot lovec

Tito je bil naš prvi in največji lovec. Lovec v pravem pomenu besede. Ljubitelj narave in zaščitnik živalskega sveta in prirodnega okolja. Bil je človek z orjaško energijo ter svetlo in neomajno vero v življenje in človeka.

Svojo izjemno moč je črpal tudi iz narave, od katere se je učil, občudoval njene lepote, napajala ga je z vedrino duha, ljubeznijo do življenja in dajala mu je tudi fizično moč.

Dostikrat je po težavnem in odgovornem državniskem delu našel pot v naravo, vleklo ga je v mir visokogorja, v globoke gozdove bosanskih gora ali pa k morju, tja, kjer se narava odgrinja najbolj prvobitno.

Poudariti moram Titov moderni in kompleksni pogled na vlogo lovstva in varstva narave. Menil je, da med nelovci kakor tudi lovci še vedno obstajajo zastarela gledanja na lov. Marsikaj očitajo lovcem. Nekateri jih imajo za »streljače«, češ da love za zabavo in da jim je lov sredstvo za pridobivanje gmotnih koristi. Naša revolucija pa je v samoupravi ustvarila možnosti za temeljno preosnovo lovstva.

Menil je, da se mora tudi lovstvo nenehno prilagajati novemu položaju. Pojmovati lov kot razvedrilo, zabavo, šport ali samo kot gospodarstvo, je v sedanjem času premalo. Človek sprejema nase odgovornost ne le za svojo usodo, temveč za vsa živa bitja in prirodno okolje.

Predsednik Tito je bil dobro seznanjen s položajem v jugoslovanskem lovstvu. Menil je, da živimo v času, ki vsestransko narekuje nenehno

potrebo po kultiviranju lova, razvijanju njegovih duhovnih vrednot in krepitvi materialnih osnov. Vedel je, da se kljub prizadevanju jugoslovanskih lovcev življenjski prostor divjadi krči, kajti lovcev je vedno več, stalež nekaterih vrst upada in vse manj je vrhunskih trofejev. To mora biti drugače!

Lvske organizacije se morajo boriti za obstoj divjadi, ki jo mnogo krat ogroža tudi prekomeren tujski lovski turizem, včasih tudi nesmotno gospodarjenje, poleg tega pa plačuje divjad davek industrijski civilizaciji, je žrtev kemikalij, ki jih uporablja poljedelstvo, in gine na cestah pod motornimi vozili.

Zadovoljen je bil z organizacijo lovstva v Sloveniji in Vojvodini, deloma na Hrvaškem, za druge pokrajine pa je menil, da bi bilo treba napraviti še marsikaj.

Ni mu bilo všeč, da se je ponekod razbohotil prekomeren komercializem. Vedel je za primere, ko se je zaradi mark in dolarjev, ki so jih prinašali tuji lovci, marsikaj zamizalo in šlo mimo načel lovske etike. Mnogo je potoval po svetu — bil je na lovu po vseh celinah in tudi pogledal je, kako imajo urejeno zaščito narave — in je videl, da civilizacija z eno roko daje, z drugo pa jemlje. V svetu so prignali lov do absurda, saj so dežele, v katerih pobijajo ptice pevke in streljajo celo večje metulje. Medtem, ko imajo nerazvite dežele velike nacionalne parke, so bogate države, znane po velikih koncentracijskih taboriščih med vojno, ki se s takšnimi nacionalnimi parki ne morejo ponašati. Tito je bil mnenja, da moramo pri nas te stvari urediti drugače, zavarovati naravo in živalstvo v nacionalnih in krajinskih parkih.

Tito se je rad pogovarjal o lovu. Takoj sva našla skupni jezik. Če je bil lov dolga tisočletja prevladujoča oblika eksistence človeka, je jasno, da imamo sledove tega načina življenja tudi v moderni dobi. Kamnite skulpture, stenske slike in druga umetniška sporočila nam po-

... Nekateri ljudje menijo, da lov služi samo za zadovoljevanje poedincev in da ne predstavlja neke posebne vrednosti za narodno gospodarstvo ... Zato, tovariši, vzgojite naše lovce, da bodo disciplinirani, da strogo izvajajo zakonske predpise in da, poleg lova, varujejo in gojijo divjad.

Tito lovcem, januar 1952

trjujejo povezanost človeka z naravo in živalskim svetom. Praljudje so imeli usklajen odnos do živalskega sveta. Primitivna ljudstva še danes ubijajo živali za hrano in to samo toliko, da ne bi bila prizadeta vrsta, od katere je odvisno njihovo življenje.

Tito je menil, da v vseh družbenih sistemih, naj bo lov urejen tako ali drugače, zaznavamo nasprotje med človekom lovцем »streljačem« in lovцем »gojiteljem« ter občudovalcem narave.

Povedal je, da je zanj lov: posebna vrsta duhovne sprostitve; želja, biti v pristnem stiku z naravo, uživati v gibanju in gledanju, čuditi se živalim, pestrosti barv in zvokov, doživljati razburljive trenutke pričakovanja, ki jih lovec nikoli ne pozabi; srečati se s prijatelji, doživeti vedno kaj novega, drugačnega, kar v mestu ne moreš doživeti; in še marsikaj lepega, česar ni moč povedati z besedami. Tito je svoje notranje ravnovesje, voljo do dela in boja in doživljanja iskal v naravi.

Brioni — živalski paradiž

Tito je dejal: »Lepo je tam, kjer se živali ne boje človeka!«

Mislil je na Brione, otočje, kjer je po njegovi zaslugi nastal živalski paradiž in kjer je uresničil svojo ljubezen do narave.

Druga svetovna vojna je živalstvo Brionov osiromašila. Otočje, ki je bilo pod italijansko državo, je po vojni pripadlo Jugoslaviji. Tito je odločil, da bodo Brioni živalski park, razplodnica za divjad. Pod zaščito so prišle vse živalske vrste. V svobodni naravi je tedaj na Brionih živelo le nekaj damjekov in aksisov ter zelo razredčena mala divjad, nekaj fazanov in zajcev. Tito je rad pripovedoval o Brionih. Največ pa ve povedati upravnik brionskega lovišča Šandor Sabadi.

Ugodno sredozemsko podnebje, večno zeleni gozdovi, travne livade, pitna voda, vse to na otočju omogoča ustrezen razvoj živalskih vrst. Leta 1952 so naselili prvo družino muflonov, štiri samce in osem samic. Za osvežitev krvi pa so doselili tudi večje število damjekov.

Posebne naravne razmere z obilico hrane v poletnih mesecih in z dohranjevanjem v zimski dobi so omogočile razmnožitev muflonov in jelenov. Kmalu je bilo prostora in

V avgustu 1973 je tovariš Tito skupaj z nekaterimi svojimi sodelavci preživel dan oddiha v Zgornji Radovni. Navzoč je bil tudi pisatelj Tone Svetina. Na sliki: Tovař Tito in Tone Svetina se na sprehodu pogovarjata o knjigi »Tito in lov«, ki jo je Svetina začel pripravljati.

Foto I. Fabjan

hrane premalo. Tako so Brioni postali rezervat in razplodnica za to plemenito divjad za vso državo. Tito je osebno reševal prošnje lovskih organizacij, ki so hotele to divjad naseliti na svojem področju. Tako so vse kolonije muflonov in jelenov lopatarjev v Sloveniji z Brionov. Naselitev se je nadaljevala po otokih na Jadranskem morju, po loviščih Hrvatske, Makedonije in drugod.

Tito pa si je želel na otoku tudi malo divjad, ki je med vojno skoraj izginila. Po nekaj doselitvah fazanov in zajcev iz najboljših področij naše dežele, iz Vojvodine, se je posrečila osvežitev krvi in naglo naraščanje staleža te divjadi. Drugod po loviščih na splošno stalež zajcev

upada, na Brionih pa je zajcev dovolj in zdravi so. Tudi fazani uživljajo goščavo na vsakem koraku. Poleg navadnega fazana pogosto vidimo tudi srebrnega, zlatega, kraljevskega, mandžurskega in diamantnega. Vse te vrste so se dobro vživele v novo okolje.

Soline so predel na otoku Veliki Brioni, kjer so nekoč pridobivali sol. Po davno opuščnem delu so se v teh zamočvirjenih globelih, kjer se je nabirala deževna voda, pojavila legla komarjev. Na predsednikov predlog sta tu nastali jezerci, napolnjeni s sladko vodo — deževnico. Obraščeni s trstjem in grmovjem sta postali privlačni bivališči močvirskih ptic.

Fizično se poslavljamo od tovariša Tita. Ostajajo pa njegova dela in ideje kot trajni kašipot našega boja ...

Poslavljamo se od Tita. Vendar nam je zapustil odgovor na vsa vprašanja, ki si jih zastavljamo tudi v tem trenutku: kdo smo, kaj smo, kako bomo nadaljevali našo pot, se obdržali in napredovali ...

Danes je naša usoda v naših rokah. Postala je naša zavest, naše srce in naš razum. Neodvisna socialistična skupnost bratskih narodov, država, aktivna v boju za mir, za vsestransko mednarodno sodelovanje po načelih enakopravnosti in neodvisnosti narodov — takšna bo tudi v prihodnje Titova in naša Jugoslavija ...

Čaka nas velika moralna obveznost, da nadaljujemo veliko delo in da potrjujemo naše besede z novimi uspehi.

Stevan Doronjski, predsedujoči predsedstva CK ZKJ, iz poslovnega govora pred poslopjem skupščine SFRJ v Beogradu, 8. 5. 1980

Komarje so tu uničili z naselitvijo rib vrste gambuzija. Doseljene žabe so pa uničile druge insekte.

Nastale so ugodne možnosti za naseljevanje in vzgajanje močvirskih ptic raznih vrst, ki so tu že bile ali pa se ustavljajo na preletu.

Ob jezercih so postavljene ute, v katerih je Tito v Šandorjevem spremstvu preživel mnogo zanimivih ur. Od tu je opazoval življenje ptic, ki jih tam ne lovijo. Zato se ne boje človeka in ga mirno puste v bližino.

V mesecih, ko ptice selivke na svoji poti na jug preletavajo otok in na njem počivajo, jih je Tito rad opazoval. Posebno goste so jate golobov grivarjev. Kadar se dvignejo, zatemniyo sonce.

Tito je na svojih potovanjih obšel vso državo in se srečeval z lovci. O njegovih srečanjih z ljudmi in dogodivščinah z živalmi je bilo objavljeno mnogo anekdot. Tako je Titova ljubezen do živali kmalu postala splošno znana. Kjerkoli so lovci našli osirotelega medvedka, jelenje tele ali srnjega mladiča in so mu ohranili življenje, so se spomnili na predsednika. Tako so mu podarjali mladiče. Iz teh živali je na Brionih nastal že po letu 1950 zametek bodočega živalskega vrta.

Titova potovanja miru po državah Afrike in Azije so bila nadaljnja možnost za izpopolnitev živalskega vrta z eksotičnimi živalmi, ki jim brionsko podnebje povsem ustreza. Prastara navada, da so vladarji podarjali v znak prijateljstva svojim gostom živali, se je ohranila. Predsedniku Titu, za katerega so vedeli, da še posebej ljubi in skrbi za živali, so jih poklanjali vsepovsod.

S prvih potovanj po teh deželah je prispelo na Brione več redkih

primerov leopardov, levov, opic in drugih živali. Ta potovanja, ki so trajala tudi tedne dolgo, so terjala posebno skrb za to, da so živali ostale pri življenju. Tito se je osebno zanimal, kako živali prenašajo prevoz.

Najprej je ustanovil živalski vrt v krogu Bele vile, ki je kmalu postal premajhen. Zato so zgradili še en živalski vrt — Jadranko.

Tito, ki je imel poseben čut za živali, je kmalu ugotovil, da se nekatere večje živali slabo počutijo v omejenih prostorih, tipičnih za živalske vrtove. Zato so pripravili okoli 10 hektarov veliko zemljišče s prvotnimi pašniki in napajališči. Trideset let so naseljevali brionski »safari park« z najrazličnejšimi živalmi, ki jih je predsednik dobival v dar. Tu vidimo prosto živeče živali petdesetih vrst, ki se v sožitju dobro prenašajo. To so predvsem zebre, žirafe, sloni, antilope, gazele, kamele, indijsko govedo, noji in druge. Vse živali so zdrave in se razmnožujejo kakor v svoji domovini.

Tito se je najraje sprehajal po zoološkem vrtu in »safari parku«. Rad si je ogledoval trope muflonov in jelenov lopatarjev, ki zjutraj, kmalu po svitu, ali na večer brezskrbno izstopajo na pašo.

Rad je tudi hodil gledat medvede in leve. V okolišju nekdanje fazanerie je naravna oblikovitost terena omogočila izgradnjo dokaj prostornih, levom in medvedom prilagojenih, dovolj razsežnih bivališč. Rad je poslušal levje rjojenje in užival, opazujoč življenjske navade teh zveri pri jemanju hrane, njihovo obnašanje in medsebojne odnose. Zgodilo se je, da so nekatere živali zbolele in poginile. Druge je po-

brala smrt, ker so ostarele, ali tudi zaradi nesreče.

Na Titovo željo so vse te živali preparirali. Nekatere so zelo redki in dragoceni primerki, za katere bi bila velika škoda, če bi šle v izgubo. Vse te preparirane živali so zbrane v posebnih prostorih, kjer pripravljajo prirodoslovni muzej Brionov. Na otoku živita tudi dva para konj lipicancev, s katerimi se je predsednik z gosti rad popeljal po otoku.

Brionski otoki, v svežem zelenju in mnogobarvnem cvetju, lesketajoči se v soncu, obdani od modrine neba in vode ali v sivini zimskega dne, bodo kot živalski paradiž trajen spomenik velikemu ljubitelju narave tovarišu Titu.

Tito o lovu doma in po svetu

Kako je ocenjeval lovstvo pri nas in v velikem svetu? Menil je in večkrat poudarjal, da ne smemo napraviti napake, kakor so jo napravile nekatere industrijske države, tiste, katerih lovci morajo prihajati na lov k nam ali drugam oziroma morajo za drag denar upeljavati živalstvo nazaj. Socialistična dežela smo, v kateri zaradi denarja ne smemo počenjati nekaj, kar ne bi bilo v skladu z usmerjenostjo našega lovstva. »Pri nas mora biti vedno več, ne pa vedno manj divjadi,« je večkrat poudaril. »Lovstvo moramo razvijati v samoupravnem smislu, samo v takem sistemu prideta do lova tudi delavec in kmet.« Tito je menil, naj bi gojitvena lovišča v državi razvijali v nacionalne parke. Zato naj ne bi bilo škoda denarja. Ta lovišča naj bi služila razplodu divjadi tudi za okolico, kjer gospodarijo lovske družine, skratka, tu naj bi se učili, kako smotrno gospodariti z divjadjo. Pravilna gojitev bi dala tudi vrhunske trofeje. Zato je poudarjal, da ne smejo padati mlade in nedozorele živali. Potrebujemo predpis, je rekel, da namreč vrhunskih trofej ne bi smeli izvažati, ker so narodna last. So kot nacionalne umetnine velike vrednosti, ki jih ne prodajamo in ne smejo iz države. Sedaj končno tak predpis imamo.

Občudoval je Belje, eldorado jelenje divjadi, Afriko sredi Evrope, gojitveno lovišče, kakršnih je po

urejenosti, moči in številčnosti jelenov ter divjih prašičev malo na svetu. Na njegovo željo tudi to lovišče dobiva pomen naravnega parka pod zaščito države. Prav tako je pokazal skrb za Triglavski nacionalni park in tako kakor Edvard Kardelj menil, da je to naravno čudo treba zavarovati in ohraniti zanamcem.

Tito se je z lovom srečal že v otroštvu. Oče je imel puško in je rad hodil na lov. Zanj je bila puška vedno velika skušnjava. Dolgo se je premagoval, potem je le vzel puško, šel v gozd in skoraj pred nosom grofovega čuvaja ustrelil jerebico. Srečno je odnesel svoj prvi lovski plen. Lov ga je potem spremljal, kolikor je bilo priložnosti, vse življenje.

Povedal je, da ga najbolj prevzame in vznemiri jelenji ruk v jutranjem svitu, čeprav ceni prav vse vrste lova.

Rekel je, da je zanj nepozaben pogled v času ruka na jelene v močvari in šikari ali na livadi, ko se iz odprtih gobcev kadijo vroče sape in se rjojenje jelenov razlega po vsej goščavi ter se zliiva z zamolklimi udarci njihovega rogovja po vejah in deblih. Če pa se dva jelena spopadeta, je to nepopisno in nepozabno. To ga je večkrat tako prevzelo, da ni streljal. Najraje je fotografiral ali posnel prizor na filmski trak.

Najmočnejše in najlepše jelene je Tito uplenil v lovišču »Jelen« v Belju, kamor je skoraj vsako leto prihajal ob jelenjem roku.

»Edinstvena divjad so tudi medvedi,« je dejal Tito. »Najbolj uživam, kadar jih ponoči gledam z visoke preže, kako iz temnega gozda prihajajo na mrhovišče. Zgodilo se mi je v Bugojnu, da je prišlo osem medvedov. Najprej mladi. Ko je prišel starejši in močnejši, so mlajši zbežali. To je prava igra v preizkušanju moči. Nazadnje pride star medved, ki je še posebej nezaupljiv in previden. Zanimivo je gledati, kako medvedi trgajo mrhovino in pulijo drug drugemu iz šap in gobcev zalogaje konja ali krave, kar jim pač nastavi, kako se pretepajo in godrnjajo. Pri jemanju hrane vedno obvelja zakon močnejšega.«

Tita je privlačil tudi visokogorski lov. Zelo je cenil lov na gamsa in kozoroga. Z velikim ponosom je ka-

Dan oddiha avgusta 1973 v Zgornji Radovni: tovariš Tito strelja z malokalibrsko puško
Foto I. Fabjan

zal svoje najboljše trofeje. Nepozabna doživetja je imel na lov na divje peteline in ruševce. Največ je lovil v Kamniških planinah v lovišču »Kozorog« in v lovišču »Triglav«.

Petnajst let zapored v maju je Tito prihajal, največkrat v spremstvu Ivana Mačka-Matije, na zasneženo Pokljuko na peteline. Ivan Fabjan, direktor Triglavskega lovišča, ki je pripravljaval te love in spremljal Tita, se še sedaj čudi njegovi nenavadni vztrajnosti in lovski pripravljenosti. Prav takšnega mnenja je bil pokojni smučarski skakalec in lovec Janez Polda, in enako sta menila lovca Viktor Poklukar ter Skumavc.

Petelinji lov je težko in utrudljivo

početje, ki lovca nagradi z nepozabnimi slikami mrzlih noči, zvezdnega neba, rojstvom jutra, vzahajajočega sonca in s čudovitim ptičjim petjem. Titu ni bilo težko vstajati ob dveh ponoči, ne pešačiti po vdirajočem se snegu, ki med gostim smrečjem leži vse do začetka poletja. Ni se jezil, če so se lovci spremljevalci v temi v gozdu, kjer so vsa debla enaka, včasih tudi malo izgubili. Samo, da je petelin pel, da ga je slišal in videl, pa je bil srečen. Imel je pa tudi lovski blagor ter uplenil marsikaterega lepega, starega petelina.

Predsednik je lovil velike peteline po prostranih gozdovih Pokljuke, male peteline ali ruševce pa na grebenih nad Pokljuko in na Vršiču. Le

POZDRAVI LOVSKIH DRUŽIN BOLNEMU TOVARIŠU TITU

Prav v času, ko je tovariš Tito v Kliničnem centru v Ljubljani bil svojo edino bitko, v kateri ni zmagal, so potekale redne letne skupščine slovenskih lovskih družin. S teh skupščin so lovci pošiljali svojemu ljubljensku voditelju in lovskemu tovarišu pisma in pozdravne brzojavke, ki so bile želja za ozdravitev in hkrati zaobljuba, da ostajajo zvesti njegovim — našim ciljem.

Lovska družina Gaberk — Divača je med drugim napisala:

»Z veseljem smo prejeli vest, da se tvoje zdravstveno stanje izboljšuje. Prepričani smo, da boš tudi zdravstvene težave premagal in še naprej opravljaj najodgovornejše naloge državnika, človeka miru in lovca.«

Lovska družina Turjak pa je napisala:

»...Tako kot doslej, dragi tovariš Tito, bomo tudi v prihodnje stopali po tvoji poti, z vsem svojim delom in prizadevanjem se bomo enotni vključevali v razvoj našega samoupravnega socialističnega sistema, še zlasti v obrambne priprave, s čimer želimo tudi mi kar največ prispevati k ohranitvi in utrditvi pridobitev naše socialistične revolucije. Še posebej pa se zavedamo nalog, ki jih imamo lovci pri čuvanju narave in življenja v njej.«

Uredništvo glasila LOVEC

Velega polja ni videl, čeprav si je to želel. Kardelj je večkrat rekel, da mora pripeljati Tita na Velo polje, da bo videl to enkratno visokogorsko krasoto in da se bo sprehodil po njegovih stezah pod skalnimi vrhovi skozi pragozd macesnov, vse do meje drevja in začetka večnih snegov Triglava. Nekajkrat je bilo vse pripravljeno, pa je vedno prišlo kaj vmes.

Pokojni prvak v smuških poletih, Janez Polda, ni mogel pozabiti lovov s Titom. Ko je pri njem ustrelil prvega ruševca, je bil predsednik tako vesel, da si je z roke snel uro in mu jo podaril. Kdo ve, kolikokrat je Polda pripovedoval lovcem, gozdnim delavcem in smučarjem, kako sta s Titom lovila in uplenila ruševca.

Tito je zelo rad povedal zgodbo o lovu na ruševca v zamegljenem skalovju Kamniških planin. (Objavljena je na 208. in 209. strani te številke. — Op. ured.)

Lovci vedo, da je bil Tito odličen strelec. Tudi na lovskem pikniku, avgusta 1973, v Radovni, kjer smo streljali z malokalibrsko puško, last Staneta Dolenca, je Tito prvi zadel v črno in dejal: »Vidite, tako se strelja. Sedaj покаžite še drugi, kaj znate! Jaz ne streljam več.«

Afrika je Tita očarala. Z veliko vznesenostjo in navdušenjem je pripovedoval svoje doživljaje s črne celine:

»Bil sem v mnogih nacionalnih parkih, kjer streljajo samo staro divjad. Lovil sem pa tudi v pravi divjini. Tam sem veliko fotografiral in

filmal. Mislim, da bi naši lovci morali manj streljati in več fotografirati, kajti tudi to je uspeh in užitek. Fotografiranje in filmanje divjih zverí v Afriki pa je tudi nevarno. Na praviti lepo fotografijo živali je mnogo težje, kakor pa jo ustreliti.« Iz Afrike se je spominjal mnogih razburljivih lovov. Najbolj je užival na lovu na kaferskega bivola, na to največjo in najbolj nevarno afriško rogato divjad. Če je ta divji bik ranjen, navadno napade lovca in zgodi se, da ga tudi ubije.

V Keniji je Tito streljal na izredno močnega bivola, ki je ranjen šel naravnost nanj in njegove spremljevalce, čreda pa se je razbežala. Na srečo se je zrušil v prah, zadet od še nekaj strellov, preden jih je dosegel.

Pošteno ga je prestrašil tudi beli nosorog v Tanzaniji. Tito je streljal nanj s težko puško kalibra 12 mm, zelo od blizu, ko je iznenada planil iz visoke trave. Dobro, da ga je zadel v srce. Tudi ta je šel naravnost nanj in se zrušil le nekaj metrov pred njim. Tito je shranil kroglo, ki je nosorogu, nekoliko sploščena, obtičala v srcu.

Menil je, da je tudi leva treba zadel z eno samo kroglo, ker sicer preveč tvegaš, zver te lahko pokonča. Zato je afriški lov tudi zanimivejši in bolj napet. Divjad ima večjo možnost ulti ali napasti lovca. Nekoč je Tito imel posebno srečo, da je na enem lovu v savani ustrelil tri leve, vsakega samo z enim strelom. Zato je važno, kakšno orožje ima lovec in tudi, kako zadene.

Ob tem je poudaril, da je zelo pomembno imeti dobro puško in se vaditi v streljanju. Toda ne na divjad, pač pa v tarčo oziroma na umetne golobe. Kajti predragocena je divjad, da bi na njej delali tovrstne »poizkuse«!

Tito je bila najljubša puška, ki so mu jo poklonili naši delavci v ZR Nemčiji. Rad je imel tudi ameriško, 9-milimetrsko za na veliko divjad. Mavzerico, ki so mu jo poklonili delavci »Zastave«, ki tudi odlično nosi, pa je podaril svojemu sinu Žarku, navdušenemu lovcu.

Tito in etika lova

Tito se je rad pogovarjal tudi o idejnih vprašanjih odnosa človeka do narave in o etiki lova. Menil je: »Brez etike ni lova.«

Etika lova je humanizem. Če je komu všeč ali ne, sprijazniti se je treba z resnico, da lovec prinaša v naravo nasilno smrt. Toda smrt gospodari tudi sama nad vsemi živimi bitji, vsako ugaslo življenje se pa nadomesti z novim.

Vendar prinaša lovec v naravo tudi življenje. Naseljuje živali raznih vrst in ohranja življenje. Če lovec varuje okolje divjadi, ga varuje tudi sebi. Narava vedno ščiti vrsto kot celoto. Vse bolno in staro odstopa mesto mlajšim in močnejšim. Smisel lova je, pomagati naravi, da uravnava svoje procese.

Tito je imel v Afriki več priložnosti ubiti slona. Večkrat je prišel do slonov, jih opazoval, toda streljal ni. Gostitelji niso mogli razumeti, zakaj Tito ne izkoristi priložnosti. Dejal je:

»Škoda se mi zdi te velike, prekrasne živali, ki nikomur nič noče. Drugačen je lov na nevarne zveri, tam, kjer jih je preveč.«

Tudi do tega mu ni bilo, da bi lovil gazele in drugo lahko dosegljivo divjad v savani.

Visok etični odnos Tita do živali so zapazili in cenili tudi po lovskem svetu. Pisatelj knjige »The wild life of India«, ki ji je predgovor napisal Džavaharlal Nehru, piše med drugim o Titu in lovu naslednje:

»Veliki lovec, specialist na tigre Vivay Singh je privabil na mrhovišče skupino tigrov. Nadvse je bil začuden, ko predsednik Tito ni hotel streljati. Tigre je raje posnel na filmski trak.«

Tito je to potrdil: »Tigra nisem streljal zato, ker je to veličastna zver in tigrov je premalo. Saj jim grozi iztrebljenje!«

Pri Indijcih je to zbudilo globoko spoštovanje, ki ga niso pozabili omeniti celo v knjigah.

Tito je vrednotil lovske trofeje po tem, koliko truda je lovcu potrebno vložiti zanje. Lov ga je osrečeval najbolj takrat, kadar je bil povezan z lepoto in nevarnostjo. Rekel je:

»Pravzaprav mi je streljaštvo zo-prno. Nimam rad ubijanja. Toda člo-vek lahko nosi puško in ne strelja.«

Povedal je tudi zanimiv doživljaj z diplomatskega lova: »Vsako leto priredim diplomatski lov na malo divjad. Zajcev zmanjkuje. Jaz jih zato ne streljam. Kot bi zajci vedeli, da so pri meni varni. Medtem ko je drugod pokalo po njih, so se zbrali okoli mene, našli prost izhod in po-begnili. Tam, kjer so ogroženi, bi bilo prav, da za nekaj časa prepo-vedo streljati nanje!«

Tito je tudi znan kot velik ljubitelj psov. Njegovo mišljenje je, da bi moral vsak pravi lovec imeti psa. Rad je pripovedoval o svojih psih. Iz otroštva se je spominjal dolgo-dlakarja, ob katerem so se otroci učili hoditi. Imel je najraje nem-ške ovčarje. Povedal je tudi zgodbo o Luksu, ki mu je v partizanih rešil življenje. Večkrat je poudaril, da bi pri nas morali bolj smotrno gojiti pse in skrbeti za parne.

Ko smo na Brdu ogledovali nje-gove trofeje, je prišel k meni nje-gov pes in mi dal taco. Titu to ni ušlo in je rekel: »Niste slab člo-vek, ker vas ima moj pes rad.«

Tito je bil tudi izredno pravičen lovec, ki je privoščil lepo trofejo tudi drugemu, ne le sebi. In dobro je vedel, kaj je lov: da je lahko tudi samo sreča, ki spremlja neke-ga lovca, vzrok za pridobitev dobre trofeje.

Stane Dolanc, ki je veliko lovil s predsednikom Titom, rad pove, kako je bilo, ko sta šla na medvede v Bösno, v lovišče Bugojno.

Oba sta imela srečo. Ponoči sta na mrhovišču ustrelila vsak svojega medveda. Lovci so medveda pripe-ljali k lovskemu domu in ju položili na tla, da si ju uplenitlja in drugi lahko ogledajo. Dolančev medved je bil nekoliko večji od predsedniko-vega. Lovci Bugojna pa so hoteli popraviti vtis. Na vso moč so nate-govali medveda, ki ga je ustrelil

predsednik, hvalili dolgo in temno dlako, zatrjevali, da je večji in da ima več točk kot Dolančev.

Tito jih je prizanesljivo poslušal in gledal njihovo prizadevanje, se smehljaj in ni rekel nič. Ko pa so ga začeli prepričevati, da je njegov večji, se je ubranil: »Nehajte no, saj sam vidim, da je Dolančev več-ji! In kaj zato?! Lov je lov. Jaz sem tudi s tem zadovoljen.«

Tita je zelo privlačil tudi lov na divje prašiče, s preže, pa na pogo-nih, kakor je pač nanese. Rad je povedal anekdoto, ki je v različicah krožila med lovci. Neki državnik ga je povabil na divje prašiče. V pogo-nu je velik merjasec pridiral naj-prej mimo gostitelja, ki je streljal po njem. Ker je zgrešil, je merjasec pridiral do Tita, ki je bil na streži nekoliko više v strmini. Položil ga je z dobro pomerjenim strelom.

Oba lovca sta streljala z risanico. Velja pravilo: S kroglo ranjena div-jad, ki bi verjetno padla brez na-daljšnjih strellov, pripada prvemu strelcu.

Gostitelj, ki mu ni šlo v glavo, da tudi on lahko zgreši, je prisopihal k Titu, ki si je ogledoval mrtvega prašiča, in rekel: »Dobro pogledjte, jaz sem ga prvi zadel. Mora imeti dve luknji!«

Tito se je nasmehnil: »Imate prav! Res ima dve luknji! Eno od mojega strela in drugo ...« Stopil je k mer-jascu, mu dvignil rep in dejal: »Tale je druga! Toda te mu niste vi na-redili ...«

Na jelenji lov je Tito najraje hodil v Belje. Tam je love pripravljaj direktor Danilo Todorović. Bil sem z njim, ko so pripravljali enega takih lovov, in poslušal poklicne lovce, ki so že večkrat spremljali predsednika na lovu. Tito je bil

njihov najljubši gost. Mnogo drob-nih anekdot kroži, povedal bi le eno: Pri lovcu Kalkanu je Tito uplenil tri kapitalne jelene. Kalkan rad pove, kako sta lovila s predsednikom. Bilo je v roku. Sedela sta na »čeki«. Je-leni so se začeli oglašati šele, ko so krenili za košutami na pasišča. Nič še ni prišlo na njuno jaso, pa se je Tito obrnil k lovcu in ga vprašal: »Kalkan, ali lahko prižgem cigaro?« »Lahko, tovariš predsednik, jaz ven-dar ne morem poveljevati maršalu.« Tito se je nasmehnil in rekel: »Pa jelen?« »No, jelen, ta pa kajenja nima najrajši.«

Ko je Tito potem ustrelil izrednega jelena, dvajseteraka, se je Kalkan v dvorcu od veselja napil. Predsednik ga je srečal med vrati in videl, da je njegov korak precej majav. Vprašal ga je: »Koliko si ga pa popil, Kalkan?« »Tovariš predsednik, nič več, kot je tu navada. Za vsak paro-žek po dva deci mešanega. Na čast vašega jelena, seveda!« Tito se mu je smejal, potem pa dal avtomo-bil, da so ga odpeljali domov, saj je stanoval precej daleč.

Tito je bil večkrat zaskrbljen, ko je slišal o zastrupljenih rekah, o mno-žičnih poginih rib, onesnaževanju zraka in uničevanju narave. Poudaril je, da je skrb vse družbe, ne le lov-cev, da ohranimo našo deželo spo-sobno za življenje. Zato je pravi lovec že po nagibu čuvar narave. Kar naravi vzame, ji tudi vrne. Lov postaja stvar časti in odgovornosti. Le če bomo zvesto sledili nenadkri-ljivi učiteljici naravi, nas bo popla-čala s svojimi neizmernim bogast-vom in največjim zadoščenjem.

Tito je rekel:

»Spremeniti moramo odnose med ljudmi, pa bodo ljudje tudi drugačni do živali.«

Malo je ljudi, ki se jim je posrečilo, da bi tako brez pomislekov in požrtvo-valno posvetili vse svoje življenje lastnemu ljudstvu in svetovni skupnosti.

Helmut Schmidt

Velikani, kakršni je Tito, ne umirajo. Umrejo samo fizično, zapustijo pa svoje delo kot zgled vsem, ki se bojujejo za mir, svobodo in družbeno pravičnost.

Santiago Carrillo

S svojo jasnovidnostjo, dostojanstvom, pogumom borca revolucije in člo-veškimi in državniškimi vrlinami je predsednik Tito postal eden velikanov našega sveta.

Habib Burgiba

Trofeje predsednika Tita

Veljko Varičak

Zanimanje za vse, kar je povezano z lovom, me je privedlo do tega, da sem se z lovstvom začel ukvarjati tudi poklicno. Zlasti pa so me vedno zanimalo lovske trofeje. Tako sem imel priložnost, da sem na vseh povojnih lovskih razstavah — od mednarodne lovske in ribiške v Düsseldorfu — sodeloval pri organizaciji le-teh in pri ocenjevanju trofej. Pri tem sem se srečeval tudi z lovskimi trofejami predsednika Tita.

Iz pripovedovanja lovskih tovarišev, ki so imeli priložnost spremljati predsednika Tita na lovu, sem zvedel, da je bil lovec z dušo in telesom, občudovalec narave in ljubitelj divjadi, zlasti pa, da so mu bile pri srcu trofeje kot trajen spomin na lovska doživetja.

Sedaj, ko predsednika Tita ni več med nami, prebiram svoje lovske zapiske in listam po katalogih lovskih razstav. Naredil sem preglednico o trofejah predsednika Tita, ki so bile na razstavah od leta 1954 dalje. Zapišem naj tudi nekaj o mojih srečanjih s predsednikom Titom, velikanom naše revolucije, ki je bil

državnik svetovnega slovesa, velika zgodovinska osebnost našega stoletja, zraven tega pa tudi lovec, ki so mu narava, divjad in lov pomenili veliko več kakor samo sprostitvev po napornem državniškem delu.

Predsednikove trofeje so bile na naslednjih lovskih razstavah:

MEDNARODNA LOVSKA IN RIBIŠKA RAZSTAVA V DÜSSELDORFU,
od 16. do 31. oktobra 1954

Razstavljene so bile naslednje Titove trofeje:

Izmed 7 jelenjih rogovij je bilo najmočnejše ocenjeno z 216,47 točke. Jelena je tovariš Tito uplenil v Apatinskem Ritu leta 1953. Vseh 7 rogovij je bilo nagrajenih z (1) zlato, 4 srebrnimi in (2) bronastima medaljama.

Na razstavi je bilo tudi 2 rogovij damjekov. Močnejše je bilo ocenjeno s 192,10 točke. Damjeka (jelena lopatarja) je Tito uplenil v Kunjevcih leta 1953. Za rogovij je prejel zlato in srebrno medaljo.

Rogovom kozoroga, ki ga je Tito

uplenil leta 1953 na Begunščici in je bil tedanji jugoslovanski prvak, je mednarodna komisija prisodila 172,60 točke. Rogovi so bili nagrajeni z zlato medaljo.

Čekani merjasca, plen tovariša Tita, pa so bili nagrajeni s srebrno medaljo.

I. JUGOSLOVANSKA LOVSKA IN RIBIŠKA RAZSTAVA V LJUBLJANI,
od 14. do 24. maja 1955

Razstavljene so bile iste predsednikove trofeje kakor v Düsseldorfu prejšnje leto.

Na tej razstavi sem prvič videl predsednika Tita od blizu. Takrat sem tudi prvič sodeloval pri ocenjevanju trofej na lovski razstavi. Predsednik Tito je obiskal razstavo dopoldne 21. maja 1955. Z velikim zanimanjem si je, v spremstvu takratnega predsednika Republiške lovske zveze Slovenije dr. Jožeta Benigarja in tajnika te zveze dr. Milana Dularja ter namestnika direktorja Uprave gojitvenih lovišč Slovenije Mirana Svetine ogledal razstavo. Z Vladimirom Pleničarjem, ki je bil tisti dan dežurni pri vpisni knjigi, sva bila zraven, ko se je tovariš Tito vpisal v to knjigo in zapisal tudi svoj vtis: »Zelo sem impresioniran nad organizacijo te lovske razstave, ki po bogastvu trofej in posebnih eksemplarjih kaže, da je naše lovstvo tudi po vojni, v socialistični ureditvi, v polni meri razumelo važnost te panoge našega gospodarstva.« (Slika na 22./182. strani!)

MEDNARODNA LOVSKA RAZSTAVA V FIRENCAH,
od 18. septembra do 2. oktobra 1960

Razstavljene so bile naslednje predsednikove trofeje:

Vsako izmed štirih jelenjih rogovij je bilo nagrajeno z zlato medaljo; najmočnejše je bilo ocenjeno z 232,02 točke. Nosil ga je jelen, ki ga je Tito uplenil v Tikvešu leta 1959.

Tovariš Tito je razstavil še: rogovje (1) damjeka, rogove (1) kozoroga

Predsednik Tito na obisku v slovenskem paviljonu mednarodne lovske razstave v Novem Sadu, ki je bila od 22. 9. do 5. 10. 1967. Sprejeli so ga: Rado Pehaček, Tine Remškar, Veljko Varičak in Slavko Kovač

in (2) muflonov. Vsa rogovja oz. rogovji, razen rogov (1) muflona, so bili nagrajeni z zlatimi medaljami. Titov močnejši muflon z 213,60 točke je bil uplenjen na Brionih leta 1959. Rogovi drugega muflona so bili nagrajeni s srebrno medaljo.

MEDNARODNA LOVSKA RAZSTAVA V FIRENCAH,
od 24. oktobra do 8. novembra 1964

Razstavljene so bile naslednje predsednikove trofeje:

Tovariš Tito je tudi tokrat predstavil rogovje 4 jelenov, najmočnejše z 236,10 točke. Jelen z najmočnejšim rogovjem je bil uplenjen v Belju leta 1955.

Tito je razstavljal še (1) damjekovo rogovje, rogove (3) muflonov in (1) srnjakovo rogovje. Srnjaka, ki je nosil to rogovje, je tovariš Tito uplenil v Karadjordjevem leta 1964. Mednarodna ocenjevalna komisija mu je priznala 131,25 točke.

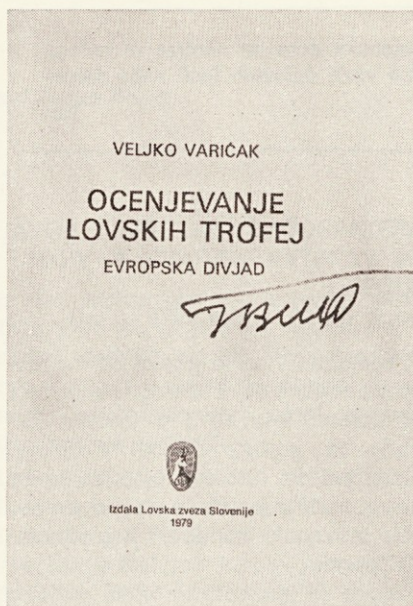
Vseh 9 prvorazrednih trofej je bilo to leto v Firencah nagrajenih z zlatimi medaljami.

MEDNARODNA LOVSKA RAZSTAVA V NOVEM SADU,
od 22. septembra do 5. oktobra 1967

Razstavljene so bile naslednje predsednikove trofeje:

37 jelenjih rogovij, od katerih je bilo nagrajenih 13 z zlato, 17 s srebrno in 7 z bronasto medaljo; 10 damječjih rogovij, od katerih so bili nagrajeni: 2 z zlato, 2 s srebrno in 6 z bronasto medaljo, 2 srnjačjih rogovij, nagrajenih z (1) zlato in z (1) srebrno medaljo; 11 muflonjih rogov, nagrajenih s 6 zlatimi in 5 srebrnimi medaljami; 2 kozorožjih rogov, nagrajenih z zlatima medaljama (močnejši rogovji, ocenjeni s 181,70 točke, so bili prvak Jugoslavije, kozorog pa je bil uplenjen na Begunjščici leta 1953); 3 merjaščji čekani, nagrajeni z (1) zlato, (1) srebrno in (1) bronasto medaljo.

Predsednik Tito je na tej razstavi obiskal tudi slovenski razstavni prostor. Sprejeli smo ga Rado Pehaček, Tine Remškar, Slavko Kovač in jaz. Z zanimanjem si je ogledal naše trofeje, posebno zanimanje je pokazal za rogovje jelena — prvaka Slovenije, ocenjeno z 224,09 točke. V slovenskem oddelku je bil razstavljen tudi medvedov kožuh, ki mu je komisija priznala točno 331 točk. Medveda je uplenil Zoran

Predsednik Tito se je 18. 12. 1979 Veljku Varičaku podpisal na izvod njegove knjige »Ocenjevanje lovskih trofej«

Žagar. Ko je predsednik Tito zagledal ta kožuh, je hudomušno dejal: »Glej Slovence, tudi oni imajo zlattega medveda, toda meni ga ne dajo.«

MEDNARODNA LOVSKA RAZSTAVA V TORINU,
od 27. februarja do 9. marca 1971

Razstavljene so bile navedene predsednikove trofeje:

(1) jelenovo rogovje, (1) damjekovo rogovje in (1) muflonovi rogovji. Vse tri trofeje so bile nagrajene z zlatimi medaljami.

MEDNARODNA LOVSKA RAZSTAVA V BUDIMPEŠTI,
od 27. avgusta do 30. septembra 1971

Razstavljene so bile navedene predsednikove trofeje: rogovja 15 jelenov, (1) srnjakovo rogovje, rogovji 2 damjekov, rogovji (4) kozorogov, rogovji (7) muflonov in (1) merjaščji čekani. Vseh 30 trofej je bilo nagrajenih z zlatimi medaljami.

MEDNARODNA LOVSKA RAZSTAVA V TORINU,
od 24. februarja do 5. marca 1972

Na tej razstavi so bili rogovji 5 muflonov. Vsi so bili nagrajeni z zlatimi medaljami; najmočnejši med

njimi, ocenjeni z 223,70 točke, so postali novi jugoslovanski prvaki. Muflon, ki je nosil te rogove, je bil uplenjen na Brionih januarja 1972.

Kmalu potem, ko sem se vrnil iz Torina, je tovariš Tito povabil predsednika Lovske zveze Slovenije Rada Pehačka in mene na Brione. Bilo je 10. marca 1972, ko sva izročila medalje in diplome, ki jih je prejel za trofeje na razstavi v Torinu ter mu čestitala zlasti k uplenitvi kapitalnega muflona, novega jugoslovanskega prvaka.

Name so naredili globok vtis predsednikovo gostoljubje, njegova ljubezen do divjadi in lova ter njegovo zanimanje za kulturo lovskih razstav.

Ko sem mu poročal o razstavi v Torinu, je nekajkrat vstal od mize in šel do police, kjer so bile razložene medalje in diplome, ki sva jih prinesla s tovarišem Pehačkom. Na njegovem obrazu je bilo videti, kako je bil zadovoljen. Takrat se je na mojo prošnjo tudi podpisal na fotografije, posnete leta 1967 na novosadski razstavi.

Po protokolu je bila najinemu obisku namenjena le ena ura, toda predsednik Tito je čas sprejema podaljšal in naju zadržal še na večerji v Beli vili. Od pol šestih popoldne pa do pol ene ponoči sva bila njegova gosta. Pri večerji in po njej, navzoč je bil tudi tovariš Edvard Kardelj, smo se pogovarjali o lovstvu po svetu kakor tudi pri nas v Sloveniji in Jugoslaviji. Zanimala so ga vprašanja, s katerimi se srečujemo pri našem delu, in zadovoljen je bil z doseženimi uspehi tako v organizaciji kakor pri gojitvi divjadi. Tudi za v bodoče nam je obljubil vso pomoč in podporo pri dobavi živih damjekov in muflonov z Brionov za naseljevanje v slovenskih loviščih. Dogovorili smo se tudi za druge oblike sodelovanja med Upravo otokov Brioni in Lovsko zvezo Slovenije.

To popoldne in ta večer, ko sem bil prvič predsednikov gost na zasebnem sprejemu in večerji, sem bil zlasti prijetno presenečen, da je tovariš Tito ob obilici državnih nalog našel toliko časa za razgovor o lovstvu. A ne le o lovstvu, kajti povezoval ga je z varstvom narave in človekovega okolja. Beseda je tudi tekla o nekaterih gojitvenih loviščih, ki naj bi po Titovem mnenju

... Aktivnost za zaščito in napredek človekove naravne okolice ni naloga s kratkim rokom. To mora biti stalna skrb vseh delovnih ljudi naše samoupravne družbe...

Tito

postala nacionalni parki, hkrati pa naj bi tudi služila razplojevanju divjadi za širše območje. Teh sedem ur, ki sva jih s tovarišem Pehačkom preživela s predsednikom Titom, mi je vsekakor nepozabno doživeti.

SLOVENSKA LOVSKA RAZSTAVA V MARIBORU,
od 7. do 15. oktobra 1972

Razstavljene so bile navedene predsednikove trofeje: rogovi 7 kozorogov, od katerih je 6 prejelo zlato medaljo in 1 srebrno medaljo, ter 7 gamsjih rogljev, ki so bili vsi nagrajeni z bronasto medaljo.

MEDNARODNA LOVSKA RAZSTAVA V TORINU,
od 2. do 12. marca 1973

Na tej razstavi je imel predsednik Tito le (1) kozorogove rogove, ki so bili nagrajeni s srebrno medaljo.

MEDNARODNA RAZSTAVA LOVA IN VARSTVA NARAVE V VIDMU (UDINE),

od 3. do 11. aprila 1976

Predsednik Tito je poslal na to razstavo rogove (1) kozoroga, katerega je uplenil leta 1975 v lovišču Zavoda za gojitev divjadi Kozorog. Ocenjeni so bili z 200,10 točke in so postali nov, do sedaj nepresezhen slovenski in hkrati jugoslovanski prvak.

MEDNARODNA RAZSTAVA LOVA IN VARSTVA NARAVE V MARSEILLU,

od 27. maja do 6. junija 1977

Tito je imel na tej razstavi rogovja 3 jelenov, rogove (1) kozoroga in 6 muflonov, 5 medvedjih lobanj in kozuhov. Vse razstavljene trofeje so bile nagrajene z zlatimi medaljami. Posebnost je bila v tem, da so bili rogovi muflona, uplenjenega leta 1975 v Karadjordjevem, ocenjeni z

227,10 točke, in da je bila lobanja medveda, uplenjenega leta 1975 na Raduši, ocenjena s 63,70 točke. Obe trofeji sta postali nova prvaka Jugoslavije. Toda kozuh medveda, ki ga je Tito uplenil v aprilu 1977, prav tako na Raduši, in mu je mednarodna ocenjevalna komisija prisodila 493,42 točke, je postal novi svetovni prvak.

MEDNARODNA LOVSKA RAZSTAVA V BUKAREŠTI,
od 5. do 14. oktobra 1978

Razstavljene so bile predsednikove trofeje: rogovi 2 kozorogov in 8 muflonov. Vseh 10 trofej je bilo nagrajenih z zlatimi medaljami.

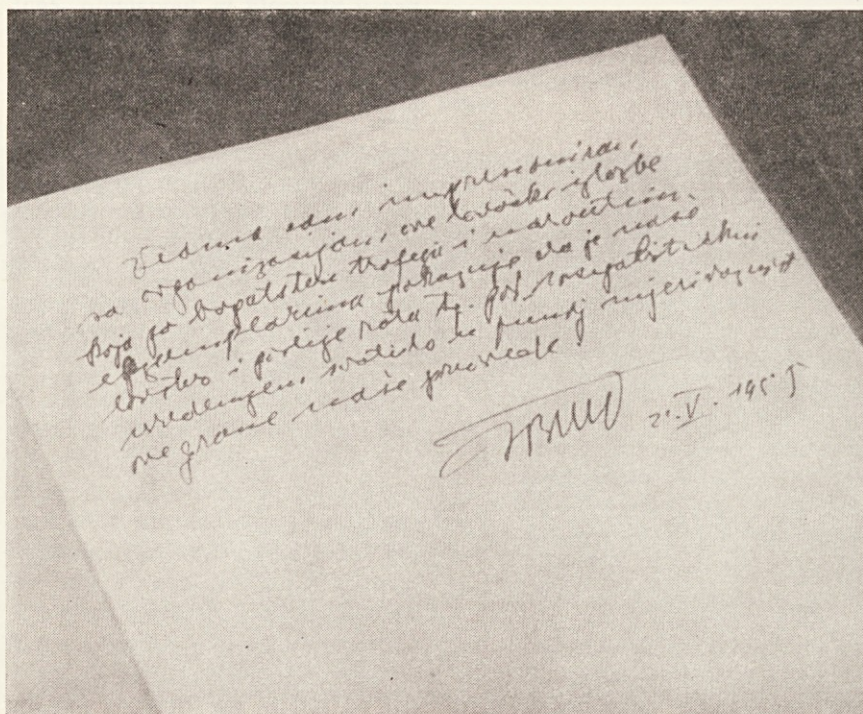
Rogovi muflona, uplenjenega v Karadjordjevem leta 1977, ocenjeni z 232,25 točke, so postali nov jugoslovanski prvak.

Zadnjikrat sem imel priložnost, da sem ocenjeval trofeje predsednika Tita v Karadjordjevem 18. decembra 1979. Poklicali so me namreč, da ocenim vrhunske rogove muflonov, rogovje damjekov in čekane divjih prašičev, ki jih je tovariš Tito uplenil na svojih zadnjih lovih v jeseni 1979. Trofeje sva ocenila skupno s prijateljem mag. ing. Janom Brno, strokovnjakom iz Belja. Kapitalen muflon, čigar rogovi sodijo v sam vrh svetovno najmočnejših muflonov, zlato in srebrno rogovje damjekov ter močni merjaščevi čekani so zadnje lovske trofeje predsednika Tita. Ko je predsednik zvedel za rezultate ocenitve, je bil zadovoljen, kajti predvidevanje, da je uplenil najmočnejšega muflona v vsem svojem lovskem udejstvovanju, se je izpolnilo.

Ob tej priložnosti sem predsedniku Titu podaril tudi prvi izvod moje knjige »Ocenjevanje lovskih trofej«, v drugi izvod knjige — moj osebni primerek — pa se je podpisal.

Predsednika Tita ni več, spomin na velikega državnika, vojskovodjo in tudi lovca pa bo živel med slovenskimi in jugoslovanskimi lovci. Podprimo zamisel, da bi bile vse lovske trofeje predsednika Tita zbrane in razstavljene na enem samem mestu, v lovskem muzeju velikega ljubitelja narave in lova Josipa Broza Tita, katerega odnos do lovskih trofej najbolje dokazujejo njegove besede: »Zame so vrhunske trofeje prav takšne vrednosti kakor nacionalne umetnine, ki jih ne prodajamo, in ne smejo iz države.«

Ko si je maršal Tito 21. 5. 1955 ogledal jugoslovansko lovsko-ribiško razstavo v Ljubljani, je svoj vtis zapisal v spominsko knjigo (prevod na 20./180. strani)

V očesu – solza

Po pripovedovanju Ivana Travnja — napisal Janko Perat

»Tovarišu Titu sem bil dvakrat vodnik na lovu,« je začel pripovedovati Ivan Traven, zdaj upokojeni lovski čuvaj gojitvenega lovišča Kozorog. »Toda ta dva lova s tovarišem Titom sta naredila name izjemno močan, neizbrisen vtis. A ne samo zato, ker je bil tovariš Tito slavní poveljnik narodnoosvobodilnih sil, predsednik partije in države, temveč predvsem zato, ker je bil tako človeški, preprost in pravi lovec.

Spomladi, že nekako sredi aprila, leta 1964, sem v svojem revirju, v okolici Brnika, najlepšem nižinskem predelu gojitvenega lovišča Kozorog, nedaleč od Vodice, opazil izjemno močnega srnjaka. Kmalu sem ugotovil, da redno vsak večer izstopa na travnik. Ocenil sem, da mu rogovje presega 100 točk. To sem sporočil direktorju lovišča, ki mi je odgovoril, naj srnjaka še naprej opazujem, naj natančno spoznam njegove navade in naj na robu senožeti, kjer izstopa, postavim visoko prežo, na kateri bi po potrebi lahko čakalo tudi več oseb, ne le dve.

Nalogo sem vestno izvršil in na svoje veliko zadovoljstvo ugotovil, da je v prvi polovici junija ta srnjak izstopal iz gozda na pašo tako točno ob pol osmih zvečer, da bi po njem lahko uro naravnal. Neko dopoldne, bilo je že proti koncu junija, sem dobil z uprave gojitvenega lovišča telefonsko naročilo, naj bom ob petih popoldan na cesti Brnik—Vodice, pripravljen, da spremljam lovskega gosta na tega srnjaka.

Točno ob petih sem prišel na določeno mesto. Tam me je že čakal direktor. Povedal mi je, da bom spremljal tovariša Tita, ki bo prišel vsak čas. Ob tej novici mi je srce hitreje udarilo; novica me je vzradostila, kajti že vseskozi sem gojil tiho željo, da bi kdaj mogel spremljati na lovu tovariša Tita.

Tito je res kmalu prispel. Toda ne sam. Spremljal ga je tovariš Miha Marinko — in posledica tega je bila, da sem jih vse tri: tovariša Tita, Miho Marinko in direktorja — Milana Kemperla — odpeljal do visoke

preže, kamor so se povzpeli oni trije. Direktor je prevzel nalogo lovskega vodnika, jaz pa, rahlo razočaran, sem se zatekel na konec travnika, od koder sem imel dober pregled na prizorišče.

Ura je bila pol sedmih zvečer. Začelo se je čakanje. Nastopili so lepi trenutki, ko se sonce poslavlja, ko vse, kar je živega v naravi, prevzema poseben občutek slovesa, ko murni in žabe in ptice prično z večerno zborovsko glasbo; ko se zdi, da celo listje dreves in veje zatrepečejo v pozdrav soncu, ki tone v večernih barvah neba.

Med čakanjem se je čez jaso pripaslo nekaj srn in tudi mlad srnjak. Tudi nekaj fazanov se je brezskrbno in mirno paslo na travniku. Tu in tam se je kateri celo oglasil. Pogledam na uro, kazala je 19.15. Začel sem postajati nemiren. Skozi daljnogled sem opazoval preseko na robu gozda, na katero se je doslej vsakič prikazal ta 'moj' srnjak.

Naenkrat opazim nizko med travo nekaj rjavega. Lisica! Kradla se je proti fazanu. Kaj bo zdaj? Ta hip počil! Lisico vrže v zrak, pade in obmiruje. Zbegano pogledam proti preži. Zdelo se mi je, da je tam počil strel. Res, še sem videl, kako je tovariš Tito potegnil zapirac in ga potem potisnil naprej, nakar je obmiroval. Tako sem spoznal, da namerava še čakati. Vendar sem bil hkrati prepričan, da 'mojega' srnjaka gotovo ne bo na plan.

Nisem se zmotil; ni ga bilo. Nekaj minut po pol osmih sem opazil, da visoki gost s svojim spremstvom zapušča prežo. Pohitel sem k njim. Takrat mi tovariš Tito reče:

»Rešil sem ti fazane pred lisico,

dobro jih čuvaj, ker bom jeseni zopet prišel na lov.« Potem me je pomiril: »Nič ne skrbi, ker srnjak ni prišel. Pravi lovec mora najprej poskrbeti za varstvo divjadi.«

Naslednji večer je srnjaka, ki ga je prejšnji dan čakal in s strelom na lisico tudi 'zapravi' tovariš Tito, uplenil Miha Marinko. Rogovje so mu ocenili na 112 točk.

Toda tovariša Tita tiste jeseni ni bilo. Pretekla so polna štiri leta, ko je prišel.

Oktober se je pomikal h koncu in tisti dan je bil, kot nalašč, sončen, ko je prišel tovariš Tito s svojim spremstvom. Lovili smo na Brniku. Lova so se, poleg tovariša Tita, udeležili še Edvard Kardelj, Marijan Breclj, Viktor Avbelj in Miha Marinko. Mene je direktor določil za lovovodjo. Zamislite si moja občutja, ko sem jaz, preprost lovski čuvaj, tako rekoč »poveljeval« zares izjemni lovski družbi.

Bila sta dva pogona in plena ravno prav: 9 fazanov in 3 zajci. Ne spominjam se več, koliko je ustrelil tovariš Tito, vem le, da niti enkrat ni streljal zaman in niti enkrat na fazanko, čeprav bi lahko.

Po lovu smo se zbrali k pozdravu lovini. Lovci so prinesli plen in ga položili v vrsto, kakor se spodobi. Nato sem s tresočim glasom, s posebnim ganotjem poveljeval:

»Tovariši lovci, zbor ob lovini!« In tovariš Tito ter vsi z njim so se postavili v vrsto korak ali dva za položeno divjad. Po običaju bi zdaj moral spregovoriti nekaj besed o poteku lova. Toda tega nisem zmožel. Odprl sem svojo puško in skozi cev trikrat zatrobil. Potem sem puško zaprl, jo dal na ramo, se odkril in poveljeval: »Uplenjeni divjadi za lovski blagor — hvala!«

In skozi prosojno meglico, ki mi je prekrila oči, sem videl, kako je tovariš Tito snel klobuk in sklonil glavo v počastitev divjadi. In vsi drugi z njim. Takrat se mi je iz očesnega kota nekaj utrnilo in steklo po licu. Obrnil sem se stran in si z dlanjo obrisal — solzo, solzo ponosa.«

Poslednja pot tovariša Tita

V nedeljo, 4. maja 1980, ob 15.05, je v Kliničnem centru v Ljubljani prenehalo biti srce predsednika Socialistične federativne republike Jugoslavije in predsednika predsedstva SFRJ, predsednika Zveze komunistov Jugoslavije, maršala Jugoslavije in vrhovnega poveljnika oboroženih sil Socialistične federativne republike Jugoslavije JOSIPA BROZA-TITA.

Ponedeljkovo jutro, 5. maja 1980, je bilo megleno in deževno, kakor da bi tudi nebo žalovalo z ljudmi... Ob 7.45 so se odprla vrata poslopja skupščine Socialistične republike Slovenije. Ob bobnanju, glasovih siren in zvonov je šest generalov Jugoslovanske ljudske armade prineslo iz avle hrastovo krsto z umrlim Josipom Brozom-Titom in jo položilo na mrtvaški oder.

Trg revolucije in Šubičevu, Titovo in Masarykovo ulico, po katerih se bo tovariš Tito poslednjič peljal skozi Ljubljano, je napolnila nepregledna množica, z nemo bolečino v srcih.

Predsednik predsedstva SR Slovenije Viktor Avbelj in predsednik CK ZKS France Popit sta v imenu delegacije SR Slovenije položila venec pred krsto.

V imenu Ljubljane se je od heroja in častnega občana Tita poslovil predsednik skupščine mesta Marjan Rožič. Ob 8.05 so generali prenesli krsto v avtomobil. Vrata furgona so se zaprla in nema povorka je odpeljala proti železniški postaji.

Ob 8.15 so se na peronu sklonile bojne zastave zmagovitih partizanskih enot v pozdrav vrhovnemu komandantu oboroženih sil SFRJ... In še zadnja pesem za slovo s slovenskih tal, pesem Jugoslavija... Krsta se je dvigala, centimeter za centimetrom, zginjala je v modri vlak... Minute tišine je rezko prekinil pisk lokomotive modrega vlaka. Odzvale so se sirene, jokala so srca, jokali so oblaki nad mestom, ki se je poslavljalo za vedno od svojega velikega vzornika in učitelja.

Ob 10.15 je modri vlak peljal skozi Dobovo in zapustil SR Slovenijo.

Z železniške postaje v Beogradu so krsto z dragim tovarišem Titom prepeljali približno ob 18. uri v poslopje skupščine SFRJ in jo v avli položili na mrtvaški oder. Ob 20. uri se je začel žalni mimohod občanov glavnega mesta in drugih krajev naše domovine, ki je trajal neprekinjeno vse do zadnje pogrebne svečanosti, v četrtek, 8. maja.

Natanko ob 12. uri 8. maja je zadnja častna straža osmih najvišjih predstavnikov SFRJ in ZKJ v spremstvu osmih generalov in admiralov JLA dvignila krsto z mrtvim predsednikom in jo odnesla iz avle na lafeto pred poslopje skupščine.

Zvoki državne himne... Na stotisoče ljudi mirno stoji pred veličino osebnosti in dela Josipa Broza-Tita. Pred poslopjem skupščine se od umrlega predsednika SFRJ in ZKJ poslovi z izbranimi besedami predsedujoči predsedstva CK ZKJ Stevan Doronjski.

Sestavlja se veličastni pogrebni sprevod, ki se prične pomikati proti muzeju »25. maj«. Na čelu spreveda sta zastavi SFRJ in ZKJ, v sprevodu je pa 365 zastav vojnih enot. Potem korakajo Titovi vojni tovariši — narodni heroji...

V združenem odredu stopajo pripadniki kopenske vojske, vojnega letalstva in protiletalske obrambe, vojne mornarice, teritorialne obrambe in milice.

Za združenim orkestrom JLA, ki igra posmrtno koračnico, in za prvim oddelkom častne gardne enote stopajo v sprevodu visoki oficirji JLA, ki nosijo odlikovanja predsednika Tita.

Ob lafeti, na kateri je krsta, stopa častno spremstvo — deset oficirjev in deset delavcev, za krsto pa adjutant mrtvega vrhovnega komandanta.

Josipa Broza spremljajo do njegovega zadnjega počivališča člani njegove družine: žena Jovanka, sinova Žarko in Mišo.

V sprevodu so najvišji voditelji federacije, republik in pokrajin ter zastopstva številnih zveznih in republiških organizacij.

Za krsto maršala in predsednika Tita je v duhu stopalo vseh 22 milijonov Jugoslovancev, kajti v urah zadnjega slovesa so bile ceste, ulice, poti povsod dobesedno prazne, kakor da so izumrla vsa naša mesta, vasi. Vse je bilo pred televizorji, ob radijskih aparatih... Kljub solzam, kljub ihtenju pa so bila čela dvignjena in v srcih ponos na velikana stoletja, na državljana sveta — predsednika Tita.

Okoli 14. ure pride pogrebni sprevod na ploščad pred muzejem »25. maj«. Zatem se vzpenja na Dedinje, do Titovega doma na Užiški ulici št. 15, kjer si je tovariš Tito izbral svoje poslednje počivališče.

Na posebni tribuni prisostvujejo zaključnemu delu pogrebne svečanosti državniki iz vseh delov sveta. Še nikoli v zgodovini se ni pogreba kakega voditelja države udeležilo toliko državljanov, suverenov, vodij političnih strank, vojaških poveljnikov in drugih uglednih osebnosti. Beograd je bil v teh dneh tako rekoč prestolnica sveta.

Ob zvokih žalne koračnice so položili ordonanci krsto na rdeči oder. K mikrofonu stopi predsednik predsedstva SFRJ Lazar Koliševski. Zadnji je, ki se poslavlja v imenu socialistične samoupravne skupnosti narodov in narodnosti Titove Jugoslavije.

Ko častni bataljon Titove garde izstrelji tri častne salve in se sklonijo praporji, poneso ob zvokih Internacionalne krsto z mrtvim maršalom in predsednikom do grobnice.

Po vsej Titovi Jugoslaviji naznanjajo topovske salve, sirene tovarn, ladij, vlakov, da pokopavamo tvorca socialistične samoupravne in neuvrščene Jugoslavije.

Ko izzvenijo zvoki državne himne, polože krsto s tovarišem Titom v grobnico. Zapre jo marmorna plošča, s katere sije napis: JOSIP BROZ-TITO 1892—1980.

-elf-

BARVNE SLIKE NA DRUGI STRANI
OVITKA (spreddaj):

1. **Tovariš Tito se je 12. januarja 1974 pripeljal v Kočevje, na lov na divje prašiče**
Foto Leon Jere
2. **Tito gre na lov, zapušča lovski dom v Kamniški Bistrici, poleti 1965**
Foto Milan Kemperl
3. **Tito z gonjači in lovci po pritisku na gamse, jeseni 1962**
Foto Miloš Rašeta

BARVNE SLIKE NA 26./186. STRANI
(notranja priloga):

4. **Na oddihu na planini Krvavec, poleti 1967. Semkaj je tovariš Tito, sam ali v družbi svojih sodelavcev, večkrat prihajal.**
Foto Milan Kemperl
5. **Tito in Kardelj, dva velika prijatelja, sodelavca, velikana revolucije, na oddihu na planini Krvavec, poleti 1967**
Foto Milan Kemperl

6. **Josip Broz Tito in Ivan Maček-Matija na Kočevskem, v marcu 1964, po Titovem uspešnem lovu na medveda**

Foto Miloš Rašeta

ČRNO-BELA SLIKA — DESNO:

Tito z gamsom, uplenjenim leta 1974 v Kamniški Bistrici

Foto Janko Lukežič

Kronološko nekaj podatkov o tovarišu Titu

Josip Broz je bil rojen v maju 1892. leta v Kumrovcu, v Hrvaškem Zagorju, v številni kmečki družini. Oče Franjo je bil Hrvat, mati Marija pa Slovenka.

Osnovno šolo je obiskoval v Kumrovcu. Dovršil je tudi dva razreda meščanske šole. Potem ga oče pošlje v uk za natakara v Sisak. Josip kmalu zapusti to delo in se gre učiti ključavničarske obrti. Obiskuje vajeniško šolo v Sisku.

Kot kovinarski delavec dela v raznih krajih.

V letih 1913—14 služi na Dunaju in v Zagrebu v avstro-ogrski vojski vojaški rok. Maja 1914 nastopi v Budimpešti na sablaškem prvenstvu avstro-ogrske vojske in zasede odlično drugo mesto.

Leta 1915 se s svojim 25. domobranskim polkom znajde na ruskem bojišču v Karpatih. V eni izmed ofenziv je ranjen in ujet; leto dni preživi v bolnišnici. Po ozdravitvi ga pošljejo v ujetniško taborišče.

V Rusiji preživi februarско in oktobrsko revolucijo. Nekaj časa je tudi v sestavi enot Rdeče garde. V začetku leta 1920 je sprejet v komunistično partijo jugoslovanske sekcije pri omskem področnem komiteju RKP(b).

V oktobru 1920 se s skupino jugoslovanskih ujetnikov vrne v Zagreb.

V letih od 1921 do 1924 dela kot strojnik v mlinu v Velikem Trojstvu (bjelovarsko okrožje). Politično deluje sprva v lokalni organizaciji KPJ, nato pa kot član okrožnega komiteja KPJ za križevsko-bjelovarsko županijo.

V letu 1925 po nalogu partije odpotuje v Kraljevico in se zaposli v ladjedelnici. Postane sekretar partijske organizacije in sekretar sindikalne organizacije, kmalu pa tudi član okrožnega komiteja KPJ. Organizira uspešno stavko ladjedelniških delavcev, zato mu delodajalec odpove službo.

Julija 1927 postane organizacijski sekretar mestnega komiteja za Zagreb. Aretirajo ga zaradi revolucionarnega dela v Kraljevici; zaprt je v Bakru in Ogulinu.

V novembru 1928 je Josip Broz, takrat politični sekretar mestnega komiteja za Zagreb, na »bombaškem procesu« obsojen na 5 let ječe. Kazen prestaja v Lepoglavi in v Mariboru. V zaporih vodi delo partijskih organizacij. Nadeje si psevdonom Titu.

V letu 1936 se politbiro CK KPJ razdeli na dva dela: del v tujini vodi politični sekretar Gorkič, del, ki ga vodi organizacijski sekretar Tito, pa naj bi deloval v Jugoslaviji. Tito kritizira takratno vodstvo in sprejet je sklep, da se člani politbiroja vrnejo v domovino. Broz dobi še posebno nalogo: organizacijo zbiranja prostovoljcev za špansko državljansko vojno.

Leta 1937 Kominterni zamenja Gorkiča. Tito je imenovan za generalnega sekretarja CK KPJ, tako rekoč na robu druge svetovne vojne.

Leta 1941, 6. aprila, Hitlerjeva Nemčija napade Jugoslavijo. Štiri dni kasneje politbiro CK KPJ sklene, da se odpor proti okupatorju nadaljuje. Ustanovljen je vojni komitej z Josipom Brozom-Titom na čelu.

Leta 1941, 27. junija je ustanovljen glavni štab narodno-osvobodilnih partizanskih odredov Jugoslavije. Za komandanta je imenovan Tito. V novembru in decembru t. l. tovariš Tito, CK KPJ in vrhovni štab delujejo že na osvobojenem ozemlju Užiške republike, edinega osvobojenega koščka Evrope, ki je bila tedaj pod okupacijo Hitlerjeve vojske.

Leta 1942, 26. in 27. novembra, Tito sodeluje na I. zasedanju Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ) v Bihaću.

Leta 1943, spomladi in poleti, Tito neposredno vodi operacije: glavnina NOV sodeluje pri razbitju četrte in pete sovražnikove ofenzive, odločilni bitki sta na Neretvi in Sutjeski.

Leta 1943, 29. in 30. novembra, je II. zasedanje AVNOJ v Jajcu. Položeni so temelji nove Jugoslavije. Tito dobi naslov Maršal Jugoslavije.

Leta 1944, 19. novembra, je Tito prvič proglašen za narodnega heroja.

Leta 1945, 7. marca, je v Beogradu ustanovljena prva vlada Demokratične federativne Jugoslavije, na čelu z maršalom Titom, ki je tudi minister za narodno obrambo.

Leta 1946, 31. januarja, ustavodajna skupščina sprejme prvo Ustavo Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Josip Broz dobi mandat za sestavo vlade. Hkrati je imenovan za vrhovnega komandanta oboroženih sil Jugoslavije in ministra za narodno obrambo.

Leta 1948, 12. in 13. aprila, sprejme CK KPJ na plenarni seji, na predlog tovariša Tita, odgovor na pismo CK VKP(b). V njem sta namreč vlada Sovjetske zveze in CK VKP(b) klevetala jugoslovansko vodstvo in se grobo vmešavala v notranje zadeve SFRJ in njene partije. 28. junija t. l. je Komunistična partija Jugoslavije izključena iz Kominforma. Začne se Stalinova kampanja proti Titu in Jugoslaviji.

Leta 1953, 14. januarja, je ljudska skupščina FLRJ izvolila Josipa Broza za prvega predsednika republike. Po tem je bil Tito še šestkrat izvoljen za predsednika republike, zadnjič 16. maja 1974, tedaj kot dosmrtni predsednik SFRJ.

Leta 1977, 16. maja, na slovesni seji zvezne skupščine tretjič razglasijo tovariša Tita za narodnega heroja SFR Jugoslavije.

-elf-

BARVNI SLIKI NA 27./187. STRANI (notranja priloga):

7. Tovariš Tito in Milan Kemperl na preži pod Brano v Kamniški Bistrici, jeseni 1968. Na to prežo se je Tito najraje povzpel. Tu je imel veliko priložnosti, da je fotografiral in filmal gorsko divjad, zlasti gamse. Streljal je razmeroma malo.

Foto Leon Jere

8. Josip Broz Tito, Stane Dolanc in Andrej Marinc v Kamniški Bistrici pred lovskim domom, septembra 1976

Foto Milan Kemperl

ČRNO-BELI SLIKI — LEVO:

Josip Broz Tito in Edvard Kardelj z uplenjenima medvedoma v Bugojnu, 20. oktobra 1975

Na divje prašiče na Kočevskem, v letu 1957. Tito na čelu skupine lovcev.

BARVNE SLIKE NA TRETJI STRANI OVITKA (zadaj):

9. Na oddihu na Krvavcu, poleti 1967. Vsak stik z naravo mu je veliko pomenil.

Foto Milan Kemperl

10. Tito s petelinom z žigartovega vrha na Pohorju, 25. aprila 1969. Lov

nanj je opisan v zgodbi »Lovska smola v starih nabojih«

Foto Lojze Briški

11. Na sprehodu po lovišču na Kočevskem, v letu 1964

Foto Leon Jere

12. Pri počitku v triglavskem lovišču, po lovu na gamsa

Foto Ivan Fabjan

BARVNA SLIKA NA ZADNJI STRANI OVITKA:

Tito s svojima spremljevalcema ob uplenjenem gamsu v Kamniški Bistrici, september 1965

Foto Milan Kemperl

Lov na Begunjščici

Tone Svetina

Visoko pod vrhom gore se je v strmih, s travo poraslih pobočjih, obdanih z nedostopnimi prepadi, pasel trop kozorogov. Bilo je nekaj koz s kozlički in mlajših kozlov. Brezskrbno so mulili rosno travo in se počasi pomikali proti skalovju nad gozdno mejo.

Dober streljaj pod njimi se je, zažrta v strmino, vijugala lovska steza kot omrtvičena kača. Po njej sta se tiho premikala lovca, se ustavljala in z daljnogledi opazovala živali.

Prvi je hodil revirni lovec Dane Kokalj, krepak mož v najboljših letih,

in za njim visokorasli Milan Kemperl, upravnik gojitvenega lovišča »Kozorog«.

Iskala sta starega samotarja — kozla med kozli! Izredno žival, najmočnejšo v vsej koloniji v pobočjih Begunjščice. Ta kozel je bil že skoraj desetletje voditelj tropa, kapi-talec, ki se je od vseh drugih ločil po izredno razkrečenih rogovih, ki so mu segali do sredine hrbta.

V osojni strani gore so sence naglo bledele, vrhovi nad njimi pa so že zažareli v nadihu jutranje zarje. Lovca sta zapustila že tretji tropič in

šla skozi planjave, kjer so samotarili kozli.

Milana je že grizla skrb, da je starega samotarja pobrala zima, Dane pa je imel še nekaj upanja. Stare živali so si včasih poiskale tako nedostopne predele, da jih ni videl tudi po več mesecev, in jih je zagledal šele na zimo, v prsku, ko so se v svatbenih bojih kozli srečali pri nevestah.

Starega kozoroga so lovci namenili predsedniku Titu, prvemu lovcu. Menili so, da tako veličastno žival lahko upleni samo časten in velik lovec. Zdaj pa sta se oba bala, kaj, če kozoroga ni več. Kakšna škoda, da bi tako lepo žival že doletela smrt! Kaj, če ga ni morda ubil kamen ali pobral plaz? Je morda shiral od pljučnice? Ko pride v gorovje čas smrti, pobere Morana vse, kar zateče strašna sila plazov...

Ves dan sta lovca hodila. Vzpela sta se prav pod vrh gore. Videla sta veliko kozorogov, toda starega samotarja nista našla ne na njegovem običajnem prostoru in ne kje v bližini in tudi ne pod grebenom, kamor se je včasih šel past na sladko travo.

Z vrha gore sta se ozirala v globine pod seboj in v hribovje v daljavi ter se pomenkovala o tropih, ki jih je revirni lovec Dane tako vestno čuval že veliko let.

Milan je razočaran, ker nista nikjer ugledala starega samotarja, odšel v dolino, prepričan, da ga ni več. Dane pa se še ni pomiril. Vdal se je varljivemu upanju, da kozorog še živi.

Minilo je nekaj mesecev, pa o velikem kozlu ni bilo niti sledu. Sneg je pobelil gorovje, svatovanje kozorogov je bilo na višku, kozli so se na robih prepadov trkali za samice, ko je na lovsko upravo ves razburjen prišel lovec Dane z novico:

»Veliki kozorog z nezamenljivimi razkrečenimi rogovi je spet pri tropu!«

Na svoje oči ga je videl, kako je v dvoboju porinil mlajšega, sicer

Kozorog kozel in kozorožja samica v skalovju Begunjščice

Foto M. Kemperl

MEDNARODNI SVET ZA LOVSTVO IN OHRANITEV DIVJADI (CIC) JE POČASTIL SPOMIN NA PREDSEDNIKA TITA

Na začetku seje administrativnega sveta CIC v Rimu, 9. maja 1980, je generalni administrator CIC F. Edmond-Blanc najprej pozval navzoče, da z enominutnim molkom počaste umrlega državnika in velikega lovca maršala Josipa Broza Tita.

Na samem začetku zasedanja generalne skupščine CIC, dopoldne 10. maja 1980, pa je generalni administrator CIC F. Edmond-Blanc povedal:

»Gospodje, kakor vsi že veste, je umrl veliki državnik maršal Tito. Bil je tudi velik lovec, ki je mnogo prispeval k sodobni ureditvi lovstva in ohranitvi divjadi v svoji deželi.

Bil je tudi prvi državnik, kateremu je Mednarodni svet za lovstvo in ohranitev divjadi podelil za njegove zasluge v lovstvu zlati znak CIC.

Vsi vi, ki ste že bili v Jugoslaviji, ste lahko občudovali odlično organiziranost tamkajšnjega lovstva. Mnogi med nami se še spominjamo odlično organizirane razstave trofej v Novem Sadu in drugih lovskih razstav, na katerih smo lahko občudovali vrhunske trofeje: rogovje jelenov, rogove kozorogov in muflonov, kožuhe medvedov ter druge trofeje, ki so jih jugoslovanski lovci in tudi maršal Tito uplenili v gozdovih

Na zasedanju generalne skupščine CIC v Rimu, 10. maja 1980, ko so udeleženci počastili umrlega državnika in lovca maršala Tita
Foto S. Dondur

in gorah te čudovite dežele. Tito ni bil le državnik, bil je tudi lovec svetovnega slovesa.

Prosim vas, da z minuto molka stojte počastimo spomin na tega velikega človeka, državnika in lovca.

Na zasedanju generalne skupščine CIC v Rimu, od 9. do 13. maja 1980, ni bilo

delegacije, ki ne bi delegaciji SFR Jugoslavije v svojem imenu in v imenu svoje dežele ob smrti predsednika Tita izrazila sožalje. Prav tako so tudi posamezni člani nacionalnih delegacij izrazili svoje osebno sožalje članom jugoslovanske delegacije.

Veljko Varičak

močnega samca s police in ga pogнал v beg.

Milan mu je verjel, vendar se je hotel sam prepričati, če ta stari kozel zares še živi... Kdove kod je hodil ves ta čas, da ga niso nikjer ugledali?

Njegov kožuh je bil kocast, osivel je, hrbtenica se mu je pobesila, trudno je nosil glavo, kakor bi ga težili ogromni rogovji.

»Ta bo zimo težko preživel,« je menil Milan. Prepričan je bil, da mora jo napraviti vse, da ga ne bo več »zeblo«...

Tako so prepričani, da se po prsku žival ne bo več umaknila v višino, temveč verjetno še niže, naglo povabili predsednika, naj pride na lov.

Leto se je stekalo h koncu. Sneg je bil v višinah, med in pod stenami pa le njegove bele zaplate. Obetal se je ugoden lov. Dane je že vso luno dan za dnem spremljal kozorogovo gibanje in sporočal Milanu.

Sončnega dne z modrino nad gorami in brez vetra se je predsednik

Tito z ženo Jovanko pripeljal na lov. Spremljala sta ga tovariša Dolanc in Popit. Ročnoval se je in se pozdravil z lovci »Kozoroga«, ki so ga že večkrat spremljali po teh gorah. Ko je predsednik povprašal po kozorogu, mu je Milan odgovoril, da močno upa, da ga bodo našli, seveda, če bo Diana naklonjena. Vse je bilo kot naročeno za lov, le veter se je pred dobro uro obrnil in se vlekel navzgor po pobočjih.

»Dobro,« je menil Tito, »lov je lov! Če ga ne bo danes, bo pa drugič!«

Vzel je svojo preizkušeno puško za streljanje na velike razdalje.

Spremlstvo je ostalo v dolini, Tito pa se je z lovcema napolnil po stezi med skalovjem.

Dolga klinasta senca je padla v osonno pobočje in veter se jim je zapletal v ogrinjala. Velikega kozoroga so našli na robu prepadne grape, prav tam, koder ga je napovedal Dane. Tito je začudeno obstal, ko ga je ulovil v daljnogled.

»Prav si imel, Kemperl! Takšnega

rogača pa zares še nisem videl!« Morali so še nekaj korakov naprej, kjer je bilo možno v skalovju streljati čez grapo. Kozorog se je mirno pasel. Na snegu so se mu od strani risali rogovji tako mogočno, da bi njihova velikost zmedla lahko vsakega lovca, četudi bi imel še tako mirno kri...

Ne da bi jih žival začutila, so prišli do skal in Dane je položil nahrbtnik kot podlago za puško. Vse je bilo videti najbolje. Kozorog je bil oddaljen dobrih sto metrov... Maršal je že pokleknil. Tedaj pa jih je obližnil val naglega vzhodnega vetra. Žival je dvignila glavo, se zasukala in se v drncu spustila navdol v grapo, kjer so jo izgubili izpred oči.

»Dobil nas je v nos! Bežal bo!« je Milan rekel Titu, ki je že pripravil puško.

Vsi trije so užaloščeno in razočarano zrlili za pobeglim kozlom, ki se je vzpenjal v kritju. Slišali so samo kamenje, ki ga je v teku prožil in

je treskalo v žlebove in tokave. Dane, dober poznavalec kozorobjih navad, pa je dejal:

»Ustavil se bo! Mora se ustaviti!« Tito je stisnil puško k licu in čakal. Kozorog se je pokazal, izginil, se spet pokazal, toda ni se ustavil tam, kjer bi bil strel mogoč.

Zrak se je zgostil, nabit z negotovostjo, ozračje je bilo dramatično. Ko so ga že imeli, jim je ušel! Koli-kokrat se to zgodi na lovu, ko misliš, da divjad že imaš... Tito je to dobro poznal. Bil je miren in ni izgubil upanja.

Kmalu se je kozorog pokazal, visoko, že onkraj grape nad skalami, lagodno preskakujoč skale nad prepadi.

»Na robu se bo za hip ustavil, tam so skale gladke,« je rekel Dane. Tito je živali s puško sledil, vedel je, da bodo odločale sekunde. Za kozoroga rešilni rob, za katerim bo izginil v veliko grapo, je bil že čisto blizu.

»Kako daleč je sedaj?« je vprašal Tito.

»Tristo metrov!« je ocenil Milan.

To je daljava, na kateri tudi najmočnejše krogle opešajo, daljava, ko tudi najboljši strelci lahko ob naglem strelu zgrešijo.

Sproženo kamenje je zabobnelo, ko se je kozorog pognal v zadnji preskok. Zanihal je in rahlo izgubil ravnotežje, a ga je v naslednjem trenutku spet ujel. Vendar ga je skok res ustavil, toda le za nekaj sekund. Dvignil je glavo, da bi videl, kam bo bežal...

Usoda se je strnila v delcu otrple sekunde. Jeknil je strel, se razlegel po pobočju in zatrepetal v sunku vzhodnega vetra.

»Zadet v srce!« je rekel Milan z daljnogledom na očeh.

Kozorog je na robu sunil z glavo nazaj, da so se mu srpasti rogovi dotaknili hrbta, in se vzel na zadnjih nogah, kot bi hotel pobegniti v nebo... Moč globine pa ga je v njegovem silnem zaletu ustavila. Za hip je obvisel, potlej pa strmoglavil v prepad. Valil se je kakšnih šestdeset metrov, se odbijal od skal in padel v melišče. Toda tudi tu se še ni ustavil. Nekaj časa je drsel z manjšo močjo, potem pa negibno obležal.

Vsem trem je odleglo. Huda nape-tost pa je povsem popustila šele,

ko so prišli do plena. Lovca sta segla Titu v dlan.

»Zadeli ste ga naravnost v srce!« je ponovil Milan.

Dane je orosil borovo vejico s kozorogovo srčno krvjo in jo na klobuku ponudil visokemu gostu. Tito se je zahvalil in si z njo okrasil klobuk.

»Krasen je!« je rekel, pokleknil k mrtvemu kozorogu in mu ves prevzet otipal rogove in dlako.

»Več ko deset let mu je!« je ugotovil lovec Dane.

»Ta bo prvak! Takšen še ni padel v tem lovišču in tudi v triglavskem pogorju ne!« je pribil Milan Kemperl.

Rogovi so bili razkrečeni za cel meter in dolgi le malo manj...

Dane je žival iztrebil, Tito pa je vzel iz žepa stekleničko.

»Zaslužili smo, da ga srknemo šilce na čast temu lovu!«

Izpili so na dušek.

Tito pa je stal in kozoroga gledal in gledal. Kdo ne bi bil vznemirjen

in kdo ne srečen, ko bi imel pred seboj življenjsko trofejo?! Vzel ga je gôri, vzel plazovom, vzel ga je Morani, ki pokopuje bitja teh osoj-nih pobočij. Izročil ga bo ljudem za spomin na krasoto narave, ki ga je rodila in dala.

Spodaj je spremstvo privrelo lov-cem naproti, ko so se vračali. Stane Dolanc, sam navdušen lovec, je prvi opazil zeleno vejico na predsedni-kovem klobuku. Vsi so bili veseli, čestitk ni bilo konca.

Sonce je zdrknilo za gore, v korita dolin se je naglo natekal mrak. Dan je umiral...

Že naslednji dan je Milan Kemperl prinesel maršalu trofejo v reziden-co na Brdu. Na trofejnem listu je pisalo:

»Ocena trofeje 200,10 točke — zla-ta medalja — prvak Jugoslavije.«

(Rogovi tega kozoroga, ki ga je Tito uplenil leta 1975, so do sedaj ne-presežen slovenski in hkrati jugo-slovanski prvak. — Op. ur.)

Troje srečanj s tovarišem Titom

Milan Kemperl

Na lovski častni straži

V sredo, 7. maja 1980, je prišlo te-lefonično obvestilo iz Beograda, da sem določen za častno lovsko stra-žo ob krsti pokojnega predsednika Tita. Iz Slovenije so povabili še di-rektorja triglavskega lovišča Ivana Fabjana. Midva naj bi torej v častni straži zastopala slovenske lovce.

Obvestilo je prišlo razmeroma zelo pozno, zato se je mudilo, kajti čas nastopa naše straže je bil določen še za isti dan ponoči — ob enajsti uri in dvajset minut oziroma štiri-deset minut pred polnočjo.

S tovarišem Fabjanom sva se po telefonu hitro domenila. Pozno po-poldne istega dne sva že hitela vsak s svojim avtomobilom — jaz iz Kamnika, on z Bleda — na leta-lišče na Brniku.

Letalo se je dvignilo 20 minut pred 19. uro in po tričetrtturnem poletu pristalo na beograjskem letališču. Na uravi lovno-gozdne gospodar-stva »Jelen« v Beogradu se nas je zbralo osem lovcev iz raznih jugo-slovanskih republik in pokrajin, do-

ločenih za častno stražo ob mrtvem lovskem tovarišu Titu, prvem lovcu Jugoslavije.

Kmalu smo odšli proti poslopju zvezne skupščine, da smo se pre-bili skozi nepregledno množico lju-di, ki je še v pozni uri čakala, da z mimohodom počasti svojega dra-gega predsednika in enega največ-jih državnikov sveta.

Častni straži pred nami je potekel čas in na njeno mesto smo stopili lovci v lovskih krojih. Tedaj me je hkrati zajel nov val žalosti, ponosa, spoštovanja in ljubezni do človeka velikana, katerega izmučeno telo sedaj leži sredi med nami — njego-vimi lovskimi tovariši.

Skozi misli so se mi v nekaj minu-tah zavrteli — kakor s filmskega traku — številni prizori. Saj sem kar 22-krat spremljal tovariša Tita na lovu v Kamniški Bistrici in po drugih revirjih gojitvenega lovišča Kozorog; vse od leta 1948, ko je prvič prišel v Kamniško Bistrico, do njegovega zadnjega lova v lo-višču Kozorog leta 1977. Poleg tega sem bil nekajkrat gonjač na Titovih

Tovariš Tito po svojem prvem lovu v Kamniški Bistrici, oktobra 1948, med gonjači in lovci. Na sliki desno od Tita: Miha Marinko in Ivan Maček-Matija

lovih in imel sem večkrat priložnost biti pri njem na Brdu in dvakrat na Brionih. Seveda sem ga predvsem poznal kot lovca in ljubitelja narave, še posebej divjadi. Poznal sem ga pa tudi kot človeka, ki je navadnega lovskega čuvaja spoštoval enako kakor direktorja. Presunljiva tišina je vladala v avli zvezne skupščine, kljub množici, ki se je pomikala mimo našega velikega voditelja. Bila je tišina, kakor da mimoidoči ne bi hoteli motiti svojega dragega prijatelja v njegovem večnem snu. V meni pa ni bilo tišine. Kamenje se proži na skalnatem pobočju in s tovarišem Titom zopet stopava po strmi lovski stezi. Trop gamsov prečka melišče. Tovariš Tito ga spremlja z daljnogledom na očeh in radosten nasmeš mu prešine obraz ob srečanju z življenjem na skalnatih vršacih. Potem se zalotim z maršalom na visoki preži in končno ob lovini, ko mu čestitam k lovskeemu blagru in mu izročam zeleno vejico...

Pet minut na častni straži je minilo. Lovci smo mesta ob krsti odstopili drugim, da na enak način izkažejo čast velikanu naše revolucije.

V duhu sem tovarišu Titu segel v roko, a zelena borova vejica, ki sem mu jo prinesel iz Kamniških planin v poslednji lovski pozdrav, je ostala v moji drhteči roki...

Nesebičen lovski tovariš

Prav v dneh, ko se je domovina z veliko bolečino poslavljal od nje, mi je iz kupa mojih fotografij po več letih zopet prišla v roke že skoraj »odpisana« slika iz leta 1948: dragoceni spomin na moje prvo srečanje z maršalom Titom in na njegov prvi lov v Kamniški Bistrici, skoraj gotovo pa tudi v Sloveniji, ko je uplenil svojega prvega gamsa. Tedaj še ni bilo gojitvenega lovišča Kozorog, pač pa njegov nekajkrat manjši predhodnik — lovišče Kamniška Bistrica, ki je bilo ustanovljeno istega leta, samo nekaj mese-

cev prej, ko ga je obiskal tovariš Tito. Jaz sem bil revirni lovec tega lovišča, moj oče, Lojze Kemperl, pa upravnik.

Pripeljal se je nekega dne v oktobru 1948. Spremljala sta ga Ivan Maček-Matija in Miha Marinko. Vedeli smo že, da bo lov na gamse, kajti nekaj dni pred Titovim prihodom je bil v Kamniški Bistrici tovariš Matija sam, s katerim smo naredili načrt. Tehtali smo, ali naj bi bil zalaz ali pritisk. In odločili smo se, da izvedemo pritisk v Dolškem grabnu na Veliki planini.

Gonjači smo odšli v goro na svoja mesta tri ure pred Titovim prihodom. Pripravili smo pritisk dveh skupin gonjačev iz dveh strani proti Titovemu stojišču. Gonjači so bili gozdni delavci in gozdarji domačini, jaz pa vodja prve skupine.

V dogovorjenem času je prispel na stojišče maršal Tito in z njim tovariš Matija ter moj oče. Pritisk se je začel. Medtem, ko smo pritiskali gonjači prve skupine, so go-

Maršal Tito in maršal Žukov, s slovenskim lovskim znakom na klobuku, v Kamniški Bistrici, 13. 10. 1957
Foto M. Kemperl

njači druge skupine čakali razporejeni na določeni »črti«. Njihova naloga je bila zavračati divjad nazaj proti čakališču.

V prvem tropu, ki je pribežal mimo, so bile kože z mladiči in nekaj mladih kozlov. Cev Titove puške se ni dvignila, kajti v tropu ni bilo nič za odstrel. Za tropom pa je prišel star kozel, popolnoma sam, z močnimi zasmoljenimi roglji. Oče je dal tovarišu Titu znak, naj strelja. V istem hipu je maršal že dvignil puško. Gams, Titov prvi gams v njegovem življenju, je padel v ognju. Prvi del pritiska je bil pri kraju. Gonjači prve skupine smo dosegli dogovorjeno črto in se ustavili. Počakali smo vsak na svojem mestu in iz gonjačev postali »odbijači«. Sedaj je bila naša naloga zavračati divjad nazaj proti Titovemu stojišču, medtem ko je druga skupina gonjačev pritiskala iz svoje smeri.

Kmalu je k preži prišel nov trop gamsov in za njim v primerni oddaljenosti zopet kozel, star, tako siv, da je bil skoraj bel. Oče namigne Titu, naj strelja, toda maršal ne odmakne dvogleda od svojih oči. Tudi tovariš Matija prišepetava Titu, naj vendar strelja, češ da je to zadnja priložnost na tem lovu. »Ne bom streljal. Matija, streljaj ti!«

odgovori Tito in pogleda Matijo. Samo hip pa bi sivi starec zginil za grebenom. Matija bliskovito dvigne puško in gams mrtev zdrkne po pobočju.

Pogona je bilo konec in gonjači smo komaj čakali, da se približamo preži, da prvič v življenju vidimo maršala Tita, ki je vodil našo revolucijo, naš narodnoosvobodilni boj, da vidimo neustrašnega borca, ki je v osrčju okupirane Evrope dvignil jugoslovanske narode v upor proti nadutemu Hitlerju in jih povedel tudi do zmage. Jaz osebno sem bil pa ponosen še zlasti zato, ker je bilo sedaj na dlani, da je tovariš Tito tudi navdušen lovec.

Ko smo se gonjači zbrali okrog preže in zagledali zadovoljnega, nasmejanega Tita, ob preži pa dva ustreljena gamsa, so naši radostni klici odmevali od skalnatih pobočij. In zlato rumeni gozdovi pod nami so skupaj z našo srečo žareli v jesenskem soncu.

Potem smo se vsi skupaj spustili v dolino. Na jasi smo posedli okrog tovariša Tita. Njegov spremljevalec je razgrnil po tleh bel prt in vsem skupaj postregel z malico. Napolnili smo tudi kozarce in trčili s tovarišem Titom k njegovemu in Matijevemu lovskemu blagru.

Odličen strelec

V članku »Prvi in največji lovec«, ki ga je napisal in objavil 18. maja 1980 B. D. v »Nedeljskem dnevniku«, je veliko netočnosti. Omenim naj le odstavek o obisku maršala Žukova v Kamniški Bistrici. Da se ne bi prenašala in razširjala zgodba z napačnimi podatki, naj v tretjem delu tega mojega sestavka opišem še lov, ki ga je maršal Tito priredil maršalu Žukovu, slavnemu komandantu sovjetske vojske, ki je pod njegovim poveljstvom gonila Nemce iz Sovjetske zveze in končno zavzela poslednjo Hitlerjevo trdnjavo — Berlin.

Maršal Žukov je prišel na prijateljski obisk v Jugoslavijo jeseni leta 1957. Določeno je bilo, da bo lov — in sicer na gamse — 13. oktobra.

Prvi je prispel s svojim spremstvom v Kamniško Bistrico maršal Tito. Njegova navada je bila, da pred vsakim lovom preizkusi puško. Naročil mi je, naj namestim tarčo. A sem žal brez tarče prišel pred lovski dom, kjer je bilo zbirališče in od koder naj bi krenili na lov. Opravičil sem se in maršal je dovolil, da namesto prave tarče namestim kar škatlico od cigaret, na 150 korakov.

Maršal Tito je imel tedaj boroveljsko bokarico z dvema risanima cevema in seveda z montiranim strelnim daljnogledom. Preden je dvignil puško k licu, sem se umaknil nekaj korakov v zaklon. Po prvem strelu sem skočil k »tarči« in ugotovil ter pokazal, da je krogla zadela škatlico na rob.

Zopet sem se umaknil in Tito je drugič dvignil puško. Poudarim naj, da je obakrat streljal prostoročno, stojé, brez vsakega naslona. Tokrat je krogla škatlico preluknjala točno v sredini.

V tem trenutku se je pred lovski dom pripeljal s spremstvom maršal Žukov. Takoj je opazil, da Tito preizkuša puško. Naročil je svojemu adjutantu, naj mu prinese njegovo puško, da jo preizkusi tudi on. Žukov je že držal svojo puško v rokah, ko prihitim jaz s cigaretno škatlico. Ko maršal Žukov vidi mojstrsko prestreljeno »tarčo« na takšno daljavo, se zopet obrne k svojemu adjutantu in mu vrne svojo puško rekoč: »Puška je dobra. Zapam ji. Ne bom preizkušal.« Navzoči so nekaj časa ostali brez besed. Izkoristil sem priložnost in

stopil k maršalu Žukovu, ga pozdravil v imenu uprave lovišča ter mu izročil slovenski lovski znak in okrasek — iz roga izrezljanega gamsa. Slavni vojskovodja Žukov se mi je zahvalil in si naš lovski znak ter okrasek zataknil na klobuk.

Najboljše čakališče je bilo tedaj pod Brano. Tam na preži je tovariš Tito na več lovih presedel veliko ur. Opazoval je, fotografiral in filmal divjad, zlasti gamse, streljal pa zelo malo, čeprav so mnogokrat šli mimo preže močni tropi, nekajkrat je naštel tudi 150 in več gamsov v enem tropu.

Tokrat je maršal Tito to prežo odstopil svojemu lovskemu gostu Žukovu, sam pa se je podal na prežo pod Trato, od koder se je z daljnogledom videlo na prežo pod Brano. Tita je tedaj spremljal moj oče. Kmalu zatem, ko se je začel pritisk, je prišlo mimo preže pod Trato veliko gamsov, med njimi tudi takšnih za odstrel. A Tito ni streljal. Dal je prednost svojemu gostu. Venomer pa je z daljnogledom spremljal dogajanje na preži, kjer je bil Žukov. Šele ko je sovjetski maršal položil na dlako dva kozla, je naš maršal prvič dvignil puško in ustrelil gamsa, enega in edinega na tem lovu.

Kljub očetovemu prigovarjanju, da naj še strelja, Tito ni več sprožil puške, pač pa velikokrat fotografski aparat in filmsko kamero. Maršal Žukov je pa k dvema kozloma položil še dva, tako da so po lovu nesli v dolino štiri njegove gamse. Titovega seveda le enega.

Ko smo lovino položili pred lovskim domom v Kamniški Bistrici, so nekateri iz spremstva vprašali Tita:

»Zakaj niste ustrelili več?«

»Zadovoljen sem z enim,« je odgovoril kratko in jasno.

Kajti bolj kakor mrtvo divjad je tovariš Tito imel rad živo v prosti naravi. Mnogo primerov bi lahko navedel v dokaz, kako zelo se mu je zdelo škoda divjadi. Koliko gamsov in drugih živali bi lahko postrelil, če bi hotel. Toda na nobenem lovu v Kamniški Bistrici ni odstrelil več kakor dva gamsa, navadno pa samo enega, velikokrat tudi nobenega. Imel je slabo mnenje o vsakem lovcu, ki se je hvalil, koliko je postrelil. Zlasti pa ni maral streljačev, ki pokajo na vse od kraja, kar pride pred cev.

Več let kasneje je, prav tako kakor

Pred lovom na fazane v Cerkljah na Gorenjskem, leta 1962

Foto M. Kemperl

nekoč Žukovu, odstopil svojo najljubšo prežo pod Brano povabljenemu gostu, visokemu tujemu državljanu, on je pa zopet odšel na prežo pod Trato. Tokrat sem bil jaz Titov spremljevalec. Ko je videl tega

državnika, da strelja na vse, kar mu pride na strelno razdaljo, je postal nemiren. Od nezadovoljstva se mu je zmračilo čelo in ukazal je, naj lov — čeprav šele na polovici — takoj ustavimo.

... Lov me spočije, me osveži, zato ga imam rad. Uživam, kadar se lahko v lepem sončnem dnevu sprehajam po poljih, po gozdovih, ob reki, ko lahko vidim intimno življenje narave okoli sebe. Naravno je treba ljubiti, a divjad je njen sestavni del, ona oživlja naše gozdove in polja in zato jo je treba varovati. Ne streljam pogosto in menim, da pri lovu ni treba stremeti samo za rekordi, ker polno lovsko zadovoljstvo ni v tem, ampak v sami prisotnosti v naravi, v opazovanju, razmišljanju, počitku...

Tito, Karadjordjevo, 1952

Na kozoroga

Besedilo kratkega dokumentarnega barvnega filma

France Cvenkel

Film sta, v letu 1967, posnela *Jadran Maček* in *Edi Heric*. Besedilo k posnetim prizorom je napisal *France Cvenkel*.

Osrednji del filma prikazuje Titov lov na kozoroga v letu 1967.

Avtor besedila je v času, ki mu je bil na voljo, ob posnetih prizorih zasledoval cilj, da bi gledalcem filma povedal tudi čim več vzgojnega in poučnega. Vendar je treba pripomniti, da je bil film izdelan v letu 1968, zato v besedilu ni na primer vsega o kolonijah kozorogov v Sloveniji.

Naročnik filma je bil Zavod za gojitev divjadi Kozorog-Kamnik, ki je prvi izvod filma poklonil maršalu Titu v spomin na enega izmed njegovih lovov v tem lovišču. Film mu je jeseni 1968, takoj ko je bil izgotovljen, izročila na Brdu pri Kranju delegacija zavoda Kozorog in mu ga tudi zavrtila. To je bilo tudi prvo predvajanje tega lovskega filma. Maršal je bil s filmom zadovoljen in ga je tudi pohvalil. Predvajanje filma traja 16 minut in pol.

Izdelane so bile 4 kopije filma in eno je nabavila tudi Lovska zveza Slovenije, kot učni pripomoček. Na ta način so film videli številni lovci na raznih tečajih, seminarjih ipd., kakor tudi veliko učencev po raznih šolah.

Uredništvo

Uvod — posnetki planin

Kjer kipijo k nebu vrhovi Savinjskih Alp in Karavank, kjer poleti v njihovih nedrih zelenijo gorske livade in cveto bele žametne planike, pozimi pa viharji s snegom plešejo nad prepadi, tam je domovanje gamsov, ruševcev, divjega petelina, belke, planinskega zajca in druge gorske divjadi. Tam živijo tudi kozorogi, do nedavna edino v teh gorah naše domovine. Zato ima to lovišče po tej divjadi tudi svoje ime: gojitveno lovišče Kozorog.

Prihod lovcev

Lovci lovišča Kozorog čuvajo živo bogastvo — divjad. Dolžnost in ljubezen do divjih živali in gorskih strmin jih vsak dan vodita po lovskih stezah, poleti in pozimi, spomladi in jeseni, v dežju in snegu, v temnih nočeh in svetlih jutrih.

Civilizacija vse bolj ogroža obstoj divjega živalskega sveta, zato je sedanja naloga lovcev v prvi vrsti čuvati in gojiti divjad. Sodobni lovec je zaščitnik narave v najširšem pomenu, kot gospodar bedi nad življenjem in pravičnim razvojem divjih živali, od mogočnega kozoroga do drobne ptice. Seveda lovec tudi lovi, strelja, a v prvi vrsti takšno divjad, ki ni primerna za nadaljnji razplod, ki je ostarela ali bolna in če se je razmnožila v občutno škodo kmetijstvu ali gozdarstvu.

Plazovi in orel

Toplejše sonce in južni vetrovi sprožijo po strmih pobočjih plazove, ki hrumijo v dolino. Lomijo in trgajo drevje ter odnašajo s seboj vse, kar se jim ne ogne. Tudi divjad, ki je njen čut ni opozoril pred belo pošastjo, najde smrt v grmečem plaz — za hrano planinskemu orlu in krokarmu.

Marsikaj ostane zakopano globoko v plaz — vse do pozne pomladi, ko se tudi najdebelejši sneg umakne toplemu soncu. Tedaj gospodar sinjih višav na svojih močnih perutih objadra melišča ter z bistrim očesom išče, kje je še kaj za njegov kljun. Planinske kavke so v spoštljiv razdalji njegove zveste spremljevalke, da pospravijo, kar ostane gošpodarju neba nad gorami.

Hudourniki

Sončni žarki dobivajo vse večjo moč, pomagajo jim tople južne sapa in zima se počasi umika z gorskih pobočij. Sneg se topi in narasli hudourniki peneč se hitijo po pobočjih in tokavah. Tudi za divjad je konec najtežjih dni v letu. Čas je, da lovci ugotove, kako je prezimila divjad, še zlasti, kako so na pobočjih Begunjsčice prestali zimo kozorogi.

Kozorogi

V sivi davnini je bil kozorog v Alpah stalna divjad. Sčasoma pa so se mu poslabšale življenjske razmere in uničevalo ga je tudi čudno praznoverje. Zlasti v 16. stoletju je bila razširjena vraža, da človek s kozorogovim srčnim križem — koščico iz njegovega srca — ne more umreti nasilne smrti. Ni torej čudno, če je tedaj cvetela kupčija s srčnimi križi, s tem pa tudi divji lov na kozoroge. Konec 17. in v začetku 18. stoletja je alpski kozorog izginil iz osrednjih, južnih in severnih Alp. Do začetka 19. stoletja so se kozorogi ohranili samo v dveh alpskih področjih — Graie in Penine — vendar bi jih tudi tam kmalu zatrli, če jih ne bi leta 1821 rešil s posebnim ukazom sardinski kralj. Potem so jih v svojem lovišču, kamor so kozorogi zašli, zaščitili tudi Savojski. Na ta način so se na tem področju italijanskih Alp kozorogi ohranili do ustanovitve nacionalnega parka Gran Paradiso leta 1936. Leta 1924 je bilo tam okoli 4000 kozorogov. Med drugo svetovno vojno se je njihov stalež zmanjšal na okoli 400, a se je v povojnih letih zopet močno popravil; v Gran Paradisu je bilo leta 1964 zopet okoli 3000 glav te mogočne divjadi.

V prejšnjem stoletju so divji lovci in tihotapci vdirali v savojsko lovišče in od tam spravljali mlade kozoroge v Švico in Nemčijo, kjer so nastale nove kolonije alpskega

...Toda to je samo zaradi tega, ker lovišče in divjad vzdržujete z znanjem in ljubeznijo, ker je ohranjeno celotno, nerazdrobljeno lovsko gospodarstvo. Meni se zdi, da je to v gospodarskem pogledu zelo koristno za našo socialistično skupnost. Vsaka razdelitev naših lovišč vodi k ropanju in uničevanju divjadi in osiromašenju najbolj bogate favne v Evropi.

Tito, Koprivnica, 6. 4. 1969

kozoroga. Kozorog je bil nekoč stalna divjad tudi v Alpah na območju sedanje Slovenije. Zato je bila že davna želja naših lovcev, da bi kozoroge pri nas zopet naselili. Kolonija kozorogov v Podljubelju, na pobočjih Begunjsčice, ima svoj začetek v letih od 1889 do 1896, ko je baron Julij Born kupil prve kozoroge v Švici in jih naselil pri nas. Z razumevanjem lovcev in drugih ljubiteljev narave se je kolonija na Begunjsčici ohranila do danes. Toda dobili smo tudi novo kozorožjo kolonijo: 15. junija 1965 je bila iz ograde v Trenti, v dolini Zadnice, izpuščena v gojitveno lovišče »Triglav« skupina kozorogov, ki so jih dobili v tujini v zameno za živo srnjad in jelenjad.

Tovariš Tito pride na lov

Lovci so ugotovili, da so kozorogi na pobočjih Begunjsčice hujši del zime dobro prestali. Med njimi je močan, star kozel, z mogočnimi sabljastimi rogovi. Čas bi že bil, da prepusti vodstvo tropa mlajšemu. Kdo naj ga odstreli? Po lovskih pravilih ima največjo možnost tisti, ki se je najbolj izkazal pri varstvu in gojitvi divjadi. Velike zasluge za ohranitev in razmnožitev kozorogov v tem lovišču ima vsekakor prav predsednik Tito. Zato so njega povabili na lov. Tito je navdušen lovec, velik ljubitelj divjadi in narave, zato se je vabilu rad odzval. Prišel je torej in kozoroga odstrelil.

Po starem lovskem običaju uplenitelj vtakne uplenjeni veliki divjadi določenih vrst v usta ali kljun zeleno vejico — tako imenovan zadnji grižljaj. S tem se simbolično oddolži divjadi za njeno žrtev in trofejo, na desno stran klobuka pa si zatakne v kri pomočeno zeleno vejico. Izroči mu jo na svojem klobuku lovec-vodnik, ki uplenitelju tudi prvi čestita k lovskemu blagru.

Izročitev trofeje Titu

Lovski uspeh razveseli vsakega lovca. Tudi predsednik Tito je v krogu svojih najožjih sodelavcev v svoji rezidenci na Brdu pri Kranju zadovoljen in dobro razpoložen. Po naporih državnih poslih mu je lov razvedrilo in v naravi najde tudi moč za svoje odgovorno, težko delo. Tovarišu Titu pa lovsko udeleževanja

Mogočni stari kozorog

Foto J. Maček

nje ni le lov s puško. Še bolj je vesel trofeje na filmskem traku, kadar mu uspe s fotoaparatom posneti letečo ptico ali tekočo štirinožno divjad.

Tovarišu Titu izroča v lovski sobi na Brdu rogove »dozorelega« starega kozoroga direktor Zavoda za gojitev divjadi Kozorog Milan Kemperl, ki je visokega gosta tudi spremljal na lovu. Izroča mu tudi trofejni list z oceno rogov uplenjenega kozoroga. Vrednost lovskih trofej se ocenjuje s točkami na posebnem obrazcu po mednarodnem pravilniku.

Mogočni rogovi bodo odslej, skupno s številnimi drugimi Titovimi trofejami, krasili lovsko sobo na

starodavnem Brdu. Vsak pravi lovec ima do vsake svoje trofeje posebno spoštovanje. Ob njej se spominja lova, ko mu je Diana naklonila lovski blagor. In drag mu je spomin na lovsko doživetje, ki ga spremlja do konca njegovih dni. Zato pravijo, da divjad, ki je lovcu dala trofejo, živi, dokler se ne ustavi tudi lovčevo srce.

Prvemu našemu lovcu, predsedniku Titu, bo ostal lov na kozoroga v slovenskih gorah nepozaben. Kadar bo prišel na Brdo, se bo ob pogledu na mogočne rogove spominjal, kako se je prožilo kamenje na pobočju Begunjsčice in na navpični skali bo vedno znova ponosno stal mogočni stari kozorog.

Na kočevske medvede

Po pripovedovanju Alojza Kovačiča-Sineta — napisal Boris Leskovic

Kakšen je Tito kot lovec, se mi ni niti sanjalo. Vedel sem marsikaj o njem, toda kot lovca si ga nisem mogel predstavljati. Predstavil pa se mi je sam. Petkrat sem imel to čast, da sem lovil z njim, da sem ga vodil. Začel sem pri srnjaku — neuspešno, na medveda pa — uspešno. Tito je bil miren, preudaren človek, ki se je odlično spoznal tudi na lov. Vedno se je disciplinirano ravnal po navodilih, ki smo mu jih dali pred lovom. Poln je bil življenja, preprostosti in toplih besed za vsakega.

Prvič sem se z njim srečal 1. oktobra 1961. Določili so me, da ga vodim na lov na srnjaka. V predelu lovišča, kjer je bila ustrezno urejena visoka preža, sem velikokrat videl izstopiti štiri srnjake. Ko je Tito prišel, sem ga v spremstvu Ivana Mačka-Matije peljal na to prežo.

Na travnik, ki smo ga gledali s preže, je izstopilo 9 srnjadi. Tudi srnjaka sta bila vmes, bilo pa je prada-

leč za zanesljiv strel. Živali so se pasle več kakor 300 m proč od nas in maršal ni hotel streljati. Čeprav smo se vrnili brez plena, Tito ni pokazal niti najmanjšega razočaranja ali jeze. Spoznal sem, da jemlje lov športno.

Tudi naslednjega dne smo se že zgodaj zjutraj odpravili. Odšli smo na zalaz v revir Za mlako v Kočevski Reki. Tam sem vedel za pet srnjakov. Veliko smo prehodili, vendar nismo videli niti enega. In zopet ni bil jezen.

Ko smo se z avtomobili vračali nazaj v Kočevsko Reko, smo iz avtomobila zagledali srnjaka in srni. Ko sem jih videl, kako izzivalno pozirajo in se prav nič ne boje, sem v trenutku postal slabe volje. Tito je vozniku ukazal ustaviti. Potem je dolgo gledal srnjad, nakar se je obrnil k meni in mi z nasmeškom rekel: »Glej srnjaka, mi smo ga pa iskali tam, kjer ga ni!« Kislo sem se nasmehnil in zelo nerodno mi je bilo, da sem skoraj gotovo zardel.

Še istega dne je tovariš Tito odšel s Kočevskega, brez srnjaka seveda.

Drugič sva se srečala z maršalom 8. aprila 1963. Pripeljal se je v Iskrbo na Kočevskem. Prišel je na medveda. Vodil sem ga jaz.

Kakor sem se »nasamaril« pri srnjaku, se pri medvedih nisem. Že prvo noč smo imeli velik »nalet«. Maršal je s preže videl kar 7 medvedov, ki so prišli na mrhovišče. Najprej je ustrelil medveda, ki je obležal v bližini mrhovišča. Bil je odrasel samec, težak 200 kg. V bližino mrhovišča pa so prišli tudi prašiči. Maršal je vzel na muho še merjasca, ki je padel v ognju. Tehtal je 90 kg.

Drugi dan sem ga peljal na isto prežo. Ko sva se dobro namestila, me je vprašal: »Ali bova imela tudi nocoj takšno nočno predstavo kakor včeraj?« Seveda mu nisem vedel odgovoriti. Prejšnja noč je bila nekaj neponovljivega. A tudi to noč so prišli na mrhovišče štirje medvedi. Za odstrel je bil primeren samo eden in maršal ga je odstrelil. Potem, ko sem mu izročil hrastovo vejico, orošeno z medvedovo krvjo, me je ob tem medvedu tudi fotografiral.

Tretji dan njegovega obiska sva zopet z iste preže videla 3 medvede. Ni hotel več streljati. Užival je ob pogledu na žive medvede in žal mu je bilo, da je bila prešibka svetloba za fotografiranje. Bil je ponosen, da imamo v naših gozdovih še medvede. Zavzemal se je za njihovo varstvo. Poudarjal je, da jih v mnogih drugih deželah ni več, čeprav so nekdaj bili.

Tretjič sva se z maršalom srečala 26. marca 1964. Pozdravila sva se kot stara prijatelja, lovska tovariša. Zopet je prišel na medveda. Zvečer smo odšli na visoko prežo v Štalcarje, kjer je bilo dobro založeno mrhovišče. Ker smo za maršalov obisk vedeli že prej, smo za njegov lov naredili ob mrhovišču novo za-

PISMA Z ŽALNIH SEJ

Vse naše ljudi, med njimi tudi lovce, je silno boleče prizadela vest, da je umrl tovariš Tito.

Člani številnih lovskih druženj so se zbrali na žalnih sejah. V uredništvo Lovca so od vsepovsod prihajala pisma s sporočili o žalnih sejah in o ponovni zaprisegi lovcev, da s Titove poti ne odstopijo.

Ni prostora, da bi vse te izraze žalosti, ljubezni in zvestobe posebej navajali. Izbrali smo le nekaj iztrganih drobcev.

Lovci LD Bistra so zapisali:

»...Nadaljevali bomo po Tvoji načrtani poti in ohranjali divjad kot narodno bogastvo in hkrati tudi njeno okolje. Mi smo Titovi, Tito je naš!«

Lovci LD Podbrdo so med drugim sporočili:

»...Mi lovci iz partizanske Baške grape ostajamo graničarji v stalni pripravljenosti na meji naše ljubljene domovine Jugoslavije.«

Člani izvršnega odbora kakor tudi vsi drugi lovci lovskega društva »Riserva di Caccia di Basovizza« — Italija so v italijanskem jeziku sporočili:

»Želimo izraziti najiskrenejše sožalje v težki žalosti, ki je zajela vaše ljudstvo in vaše lovske organizacije ob izgubi vašega predsednika J. B. Tita, izjemnega človeka, lovca in učitelja bratstva in prijateljstva med našimi narodi.«

Uredništvo glasila LOVEC

prto visoko prežo. Ko jo je zagledal, se je začudil in z nasmehom vprašal: »Hej, lovec, ali je tudi kopalnica v njej?« Tudi jaz sem mu z nasmehom odgovoril, da edino te ni na oziroma v preži.

Čez nekaj ur je ob lepem luninem svitu uplenil 200 kg težkega medveda. Na klobuku sem mu izročil s krvjo orošeno hrastovo vejico s suhimi rjavimi listi in čestital lovski blagor. Poudariti moram, da je Tito izredno cenil in spoštoval lovske običaje in šege ter da jih je presneto dobro poznal.

Naslednji dan smo že pred mrakom sedeli na oziroma v preži. Dolgo smo čakali, vendar medveda ni bilo. Priteklo je le osem mladih divjih prašičev, ki pa jih maršal ni hotel streljati.

Šele naslednjo noč sta na mrhovišče prišla dva medveda. Tito je streljal močnega samca, vendar ga je zgrešil. Krogla je udarila podenj. Ustrelil je strmo navzdol, ker je bil medved blizu pod prežo. Po strelu je začuden pogledal tovariša Mačka, potem pa mene in vprašal: »Kako da sem mogel zgrešiti tako blizu? In dobro sem pomeril!« Povedal sem mu, da je najbrž pomeril prenizko, da je krogla zletela pod cilj. To mi je kasneje potrdila tudi dlaka na nastrelu, ki jo je krogla odnesla izpod medvedovih prsi. Po mojem odgovoru je tovariš Tito utihnil. Strel mu ni šel v račun. Ivan Maček pa je bil izredno hud name, ker sem si upal Tita učiti streljanja. Vendar dobro vem, da mi maršal zaradi mojega »puka« ni zameril. Cenil in spoštoval je besedo vsakega človeka in za vsakega je našel tudi svojo. Nobe-nega ni podcenjeval, zanj smo bili vsi enaki.

V nedeljo, 29. marca, smo šli s Titom čakati medveda na mrhovišče pri Konfinu. Pozno ponoči je sicer medved prišel, vendar maršal zaradi slabe vidljivosti ni hotel streljati. Bilo je slabo vreme in neprestano je rosil droben dež. Medved je kmalu odhlačal v gozd. Niti z besedo ni omenil, da mu je žal, ker ni mogel streljati. Rekel je le, da je lepo, če trofejne živali ostanejo tudi žive. Naslednji dan smo se poslovili od njega. Stisnil mi je roko in dejal: »Če bo le mogoče, se vidiva že naslednje leto!«

Res je prišel. V letu 1965 sva se srečala že četrtič. Petič in zadnjič pa sem bil z njim 29. marca 1966.

Na Kočevskem leta 1964: maršal Tito z medvedom, Ivan Maček-Matija in Alojz Kovačič
Foto M. Rašeta

Kakor ponavadi ga je tudi tokrat poleg drugih spremljal tovariš Matija. V Dragarjih je na mrhovišče hodil velik, kapitalen medved. Ob luninem svitu smo ga čakali na visoki preži. Medved je res prišel, se za hip pokazal in izginil v temi gozda. Ni ga bilo več nazaj.

Lov smo nadaljevali naslednjo noč. Na mrhovišče so prišli štirje mladi medvedi, neprimerni za odstrel, kapitalnega pa ni bilo.

V petek, 1. aprila 1966, je maršal moral zapustiti Kočevsko, klicali so ga državniški posli.

Pri vseh petih srečanjih sem v tovarišu Titu spoznal pravega lovca. Tito, velikan duha in dejanj, je bil tiste vrste človek, ki si ga nehote takoj sprejel za prijatelja, ki si mu lahko zaupal vse.

Tito, sedaj, ko te ni več med nami, sedaj, ko te ni več med lovci, nam tvoja odsotnost proži spomine nate. A ukanje sove, bokanje srnjaka, medvedovo godrnjanje in jelenovo rukanje nimajo takšnih prizvokov, kakor so jih imela, ko si bil ti pri nas. Zlasti v teh dneh slovesa te v svojih mislih še in še spremljam po lovskih stezah, kjer sva hodila.

Ograja, podplatar, prašiči

Ivan Grajš

Tovariš Tito je rad prihajal na Kočevsko. Prihajal je s svojim spremstvom in ožjimi sodelavci. Skoraj vedno ga je spremljal Ivan Maček-Matija, včasih pa sta bila z njim tudi Miha Marinko in Edvard Kardelj. V kočevske gozdove je navadno prišel na kratek oddih, ki ga je skoraj obvezno združil in popestril z lovom na medveda, srnjaka, divjega prašiča. Tudi divjega petelina je ulepil, 25. 5. 1957, v Jelenovem žlebu. Imel sem srečo in čast, da so me določili maršalu za vodnika oziroma pomočnika na lovih. Sedaj, ko njega — našega lovskega tovariša in velikega državnika ni več med nami, še bolj občutimo njegovo toplino, njegovo tovarštvo. Tito je bil velikan v vseh ozirih. To se je pokazalo tudi pri lovu, ki mu je pomenil zelo veliko.

Spominjam se njegovega prvega obiska na Kočevskem. Po telefonu me je poklical upravnik lovišča Rog Lado Švigelj in mi sporočil, da pride na lov tovariš Tito, jaz pa da ga bom vodil na srnjaka.

Vesel sem bil novice, da me bo doletela čast preživeti nekaj ur s človekom, ki posebej vse, kar je napredno, ki simbolizira našo revolucijo — našo težko priborjeno svobodo. Poleg tega prijetnega in veselega

čustva pa me je hkrati tudi zaskrbelo, kako bo na lovu. Lovci namreč dobro vemo, da so uspehi pri lovu odvisni v veliki meri od srečnih naključij. Načrtovati je možno osnoven potek lova, prihoda divjadi pa ne. Prav v tem je pa čar lova, ki ga je sprejemal in poznal tudi naš dragi tovariš Tito.

Nekaj dni pred Titovim prihodom sem za vasjo Kočarji opazoval dva srnjaka, ki sta bila dokaj redno na paši. Na dan lova sem še enkrat zgodaj zjutraj pregledal pot, po kateri bomo šli na lov in ki vodi do dobro urejene visoke preže. Teme-ljito sem opravil to nalogo, da se kasneje ne bi pripetilo kaj nepredvidenega.

V napetem vzdušju smo tovariša Tita 30. maja 1953, ob 16. uri, pričakali pred hotelom Pugled v Kočevju. Iz avtomobila je stopil pred nas vedrega, nasmejanega obraza. Takoj je ustvaril popolno domačnost in sproščenost. Vsakemu je stisnil roko, mene pa je hudomušno vprašal: »Ivan, ali imaš srnjaka privezanega?« Smeh in že skoraj lovsko vzdušje je zavladovalo med nami.

Po kratkem postanku v hotelu smo se že odpravili na lov. Del spremstva in avtomobili so ostali pred vasjo Kočarji. Tito, Ivan Maček-Ma-

tija in jaz smo se napotili ob zahodnem robu kočarskih košenic. Počasi smo hodili in spotoma z dvogledi motrili in pregledovali prelepo okolic. Naenkrat se znajdemo pred visoko ograjo za živino. Najbolj sem bil iznenaden jaz, saj je zjutraj še ni bilo. Delavci so postavili ograjo po mojem jutranjem obhodu. O tem me ni nihče obvestil, zato sem se znašel v zelo kočljivem položaju. Kaj sedaj? Ali naj enostavno rečem, da naj ograjo preplezamo? Ali bi bilo bolje, da jo obidemo? »Nič zato, Ivan, tudi oni imajo svoje delovne načrte!« je rekel Tito. Brez obotavljanja smo ograjo preplezali, tudi Tito, z vso spretnostjo. Ko smo bili na drugi strani, smo šli na visoko prežo, s katere je maršal zvečer ustrelil lepega srnjaka. Veseli in zadovoljni smo se s plenom vrnili v Kočevje. Bil sem srečen in ponosen. Tisti večer je bil zame veliko lepši in prijetnejši od drugih tolikih, preživetih na lovu na Kočevskem.

Tito je najraje prihajal k nam na lov na medveda. Na vsakem lovu smo lahko občudovali tudi njegov humor. Tako je bilo tudi 9. aprila 1955. Maršal je lovil v Kleču blizu Starega loga. Streljal je velikega medveda, ki je prihajal na tamkajšnje mrhovišče. Medved je nakazal strel in odskočil. Ponoči ga seveda nismo zasledovali.

Naslednjega dne smo pa rano zjutraj odšli na nastrel, da ugotovimo, kaj je z medvedom. Našli smo mrtvega, le kakih 100 m od nastrela. Naložili smo ga na avtomobil in odpeljali na Lovski vrh, kjer sta maršal Tito in general Milan Žeželj čakala na naše poročilo. Močnega medveda z zelo temnim kožuhom smo z avtomobila položili v travo pred kočjo, na trebuh, z naprej stegnjenima prednjima šapama in z zadnjima nazaj. Pokazali so se veliki medvedovi podplati zadnjih šap, ki so bili videti kakor velikanski človeški.

Tito je pristopil bliže k plenu in navzoči so mu čestitali k lovske- mu

MLADI PIŠEJO

Tudi mladi sodelavci našega glasila, dopisniki v rubriko »Mladi pišejo«, so nam poslali več pisem o žalosti in žalovanju za tovarišem Titom.

Janez Veber iz Babnega polja je med drugim napisal:

»V nedeljo, 4. maja, smo zvedeli najbolj pretresljivo novico, da je umrl največji borec za mir, revolucionar, humanist in lovec Josip Broz, ki ga ves svet pozna pod imenom Tito... Nikakor ne smemo pozabiti njegovih zaslug na področju lovstva. Zelo si je prizadeval, da narave ne bi onesnaževali. Kljub svojim težkim in odgovornim predsedniškim nalogam je našel čas tudi za lov. Prirejal je love, na katerih so bili tudi največji politiki in državniki. Velikokrat je lovil tudi v Sloveniji, s tem je pokazal zanimanje in skrb tudi za razvoj lovstva v naši ožji domovini. V gozdovih na Slovenskem je lovil celo polhe. S tem je pokazal svojo preprostost, saj je bil poljški lov priljubljen in razširjen le med preprostim podeželskim ljudstvom. Pri razvoju jugoslovanskega lovstva je Tito imel ogromno vlogo, za kar mu mora biti hvaležen vsak lovec in ljubitelj narave.«

Uredništvo glasila LOVEC

blagru. Potem se je sklonil nad medveda in ga z zadovoljstvom ogledoval. Z zanimanjem je velikega medveda gledal in se še posebno čudil velikosti medvedovih stopal tudi general Žeželj, ki je doma iz Like. Tito pogleda Žeželja, se zravna in hudomušno pristavi: »Res je, velike podplate ima, kot bi bil pravi Ličan.«

Vsi smo se zasmejali, saj smo vedeli, da je to letelo na generala.

Ob neki drugi priložnosti, ko si je maršal zopet zaželel kočevskih gozdov, smo priredili lov na divje prašiče. Dva dni smo delali pogone, vendar ni in ni bilo uspeha. Prašiče smo zajeli skoraj v vsakem pogonu, a so se nam, kakor oni to

znajo, vedno spretno izmuznili. Tako Tito ni prišel do strela.

Pri zadnjem pogonu smo vse lovce razporedili na stojišča po pobočju od Kočarjev do Kačjega potoka. Tovariša Tita smo postavili na stojišče med Suhim potokom in Kačjim potokom. Le kakih 100 m naprej je bil na stojišču Miha Marinko.

Pogon je zajel celotno pobočje od Rajndola v smeri Suhega in Kačjega potoka. Že je kazalo, da bodo tudi to pot prašiči ušli, ko zagledam prašičji trop, ki se pomika naravnost proti Titu. No, zdaj pa bo, sem si mislil. Prašiči so se že vzpenjali po pobočju proti stojiščema maršala in Marinka. Morala bi jih že opaziti. Nestrpno sem čakal, kdaj bo počil strel, vendar je ostalo vse

tiho. Prašiči so odšli v nasprotni breg. Pač pa je nekaj minut zatem mimo Titovega stojišča pritekla lisica. Čeprav dokaj hitro, jo je maršal s kroglo položil na dlako.

Po lovu, ko smo se vsi lovci zbrali, se Miha Marinko približa tovarišu Titu in ga vpraša, zakaj ni streljal na prašiče. Tito pa je odvrnil: »Miha, mislil sem — in želel, da bi ti ustrelil prašiča, zato nisem streljal!« Da, tudi tak je bil Tito. Nikoli ni bil pohlepen po plenu. Vedno je bil srčno vesel lovskih uspehov tudi svojih tovarišev in spremljevalcev. Ni ga več, prvega med nami — ostali so le spomini, ostale so lovске steze in narava, ki jo je Tito ljubil z vso toplino svojega srca...

LOVSKA PUŠKA ZA MARŠALA

Delovno organizacijo Sava, v sklopu katere je od leta 1974 tudi edina slovenska puškarna, je naš predsednik Tito obiskal trikrat: leta 1946, med prvimi tovarnami; leta 1964 se je hotel prepričati, kakšni so uspehi samoupravljanja v praksi; njegov obisk leta 1969 pa je bil namenjen pogovoru o delavcu-samoupravljalcu, pogojih dela in razvoju tovarne Sava.

Ob začetku letošnjega leta smo pripravili praznovanje pomembnih jubilejev: 30-letnice izvolitve prvega delavskega sveta, 60-letnice obstoja Save

in 60 let puškarstva v Kranju. Prepričani smo bili, da bomo te jubileje praznovali v družbi z našim maršalom. Ob tej priložnosti smo mu hoteli podariti kot ljubitelju lepega in preciznega orožja ter lovcu v naši puškarni izdelano lovsko puško. Odločili smo se za lovski karabin s tole karakteristiko:

- kaliber 8 × 68 S z nabojiščem za tri naboje,
- dolžina cevi 65 cm, material Böhler-Rasant,
- strelni daljnogled Zeiss Diavari 2,5 do 10 × 52, križ 4 A in montaža Suhl.

Puško so zasnovali in izdelali naši puškarni. Kovinske dele so okrasili z lovsko gravuro (jelen, košuta, medved)

in arabeskami v zlatu in srebru. Velikost in obliko kopita so prilagodili osebnim meram maršala. Kopito so izdelali iz orehove korenine, pištolni ročaj je umetniško izrezljan v obliki lipo-vih listov. Na ščitniku prožila je vdelan monogram, na cevi pa napis »Predsedniku Titu — delavci Save v Kranju«. Puška je pristreljena na 175 m. Raztros zadetkov 3 cm uvršča puško v vrhunski razred.

Prav tedaj, ko smo nameravali naše darilo izročiti tovarišu Titu, je prišla težka bolezen. Žal ga naša puška ne bo spremljala na lovu. Izročili jo bomo muzeju, kjer si jo bodo obiskovalci lahko ogledali.

Bruno Skumavc

S Titom na petelina

Janko Perat

V tistem letu sta se pripetila še dva pomembna dogodka.

Prvi je bil ta, da sta Janez Polda in Malči dobila hčerko. Dala sta ji ime Malči.

Drugi dogodek pa je bil popolnoma nepričakovan. Bil je skoraj neverjeten, tako da samemu Janezu še pozneje ni bilo več docela jasno, ali je bilo res ali pa je o tem samó sanjal.

Bilo pa je takole: stal je oprt na smreko in se smehljaj. V resnici se je smejal, sicer brez glasu, saj ga ni mogel nihče videti. Bila je noč, zato se je ves prepustil razpoloženju, v katerem je občutil veselje in zadovoljstvo s samim seboj.

»Kako drugače, kako močno drugače je vse to,« je zašepetal skoraj naglas.

V mislih je primerjal dogodek pred nekaj leti, ko je s »tovarišem iz republike« šel na lov na srnjaka, a se je »lovec« ponašal nasproti Janezu zviška.

»Kako vse drugače je to!«

Bila je še noč. Samo svež veter z vrhov je šepetal nad nazobčanimi kulisami smrekovega gozda.

Nedaleč stran je pel divji petelin. Vendar njegovo petje ni motilo tišine noči. Le poglobljalo jo je. Petje je bilo pravilno, zavzeto, polno, kot si ga je samó mogel želeči.

Klepanje skrivnostne ptice se je potem povzpelo v zanosno brušenje, to spet v trljajoče klepanje, pa znova v redno, ubrano brušenje.

ln ko je petelin brusil ter bil v svojem ljubezenskem zanosu gluha, je

Janez napeto sledil šumu korakov, hitrih, previdnih korakov, vsakokrat, ko je petelin brusil. Minilo je namreč komaj nekaj minut od trenutka, ko je pustil predse tovariša Tita, da sam, kot se spodobi pravemu lovcu, naskoči divjega petelina.

Vse se je pripetilo tako nepričakovano, da kar ni mogel verjeti. Komaj dva dni poprej so mu iz uprave lovišč na Bledu sporočili, naj se takoj zglesi pri njih.

Na Bledu ga je upravnik že čakal v avtomobilu. Rekel mu je, naj prisede v avtomobil, in že sta se odpeljala proti Pokljuki. Šele po poti mu je naročil, naj podnevi najprej ugotovi, ali se zaslišani petelini še zadržujejo na svojih rastiščih, potem pa naj izbere dve najprimernejši rastišči in tam okrog počisti vse suhe veje, ki so padle z dreves. Naslednje jutro naj ugotovi, ali petelini še dobro pojejo, potem pa naj ga čaka pri lovski koči, kamor bo prišel ponj z avtomobilom.

»Pa smem zvedeti, zakaj vse te priprave?«

»Vse boš zvedel ob pravem času. Zdaj samo izvrši, kar sem ti naročil!« je Janezu redkobesedno in skrivnostno odgovoril upravnik. Kljub radovednosti ni več izpraševal.

Mesec marec se je že bližal koncu. Prva zelen se je že začela prebijati skozi rjavo travo, vendar ni še nobena barva prevladovala. Tedaj so ga prvič poklicali na upravo gojitvenih lovišč na Bledu. Naročili so mu, naj vzame s seboj, kar nujno

potrebuje za daljšo odsotnost z doma, za teden dni.

Tudi takrat ga je upravnik zapeljal na Pokljuko, brž ko se je zgasil na upravi.

Na Pokljuki ga je že čakal revirni lovec. Upravnik jima je naročil, naj poslušata petje divjega petelina in najdeta vsaj troje rastišč, ki niso daleč od ceste in ne v preveč grdem svetu.

To nalogo sta uspešno opravila. Teden dni sta jutro za jutrom prisluškovala tišini gozda, da bi zaslišala skrivnostno petje kralja gozdov. Vsega skupaj sta našla štiri rastišča.

Dve sta bili zelo primerni, saj sta tam pela petelina zelo blizu gozdne ceste. Prvi petelin je pel komaj dober streljaj stran, drugi pa le dober kilometer daleč, vendar je bil prav v tem kraju pristop zelo lahek, kajti svet je bil lepo položen vse od ceste pa do rastišča. Zada, za veliko, košato bukvi, ki si jo je bil izbral petelin, pa je zemljišče prehajalo v strm jarek in se na drugi strani ostro vzpenjalo v razdrapano skalovje.

Že tedaj se je Janez spraševal, čemu služi vse to. Zakaj niso te naloge zaupali revirnemu lovcu ali pa lovcem poključkega sektorja? Zakaj so poklicali prav njega? Tudi revirni lovec, s katerim sta razglabljala o tem, ni vedel pravega odgovora. ln potem — kot da se ni zgodilo nič. Ko je na upravi poročal o opravljeni nalogi in pomagal, da so na specialki natančno vrisali rastišča, so ga čisto preprosto poslali domov, v njegov revir. ln pustili so ga pri miru vse do predvčerajšnjim.

Komaj prejšnje jutro, ko sta se z upravnikom vrnila s Pokljuke na Bled, mu je upravnik v pisarni povedal, da ta dan pričakuje tovariša Tita, ki da pojde nad divjega petelina, on, Janez, pa je določen, da ga bo spremljal.

Potem so se posvetovali, na katero rastišče bi peljali tovariša Tita. Janez je predlagal, da na tisto, ki je oddaljeno približno kilometer od

Tito, ki je bil legenda že v času svojega življenja, prehaja zdaj v legendo zgodovine, med njene vrhove. Odšel je od nas, za dediščino pa nam je prepustil svoje orjaško revolucionarno delo, s katerim smo vsi, vsi naši delovni ljudje, vsi narodi in narodnosti naše svobodne in ponosne države zlití v monolitno enotnost, ki se je ne da z ničemer omajati. V tem velikem delu je jamstvo naše bodočnosti. To pa je spet Tito in vse, kar razumemo pod tem imenom: bratstvo in enotnost, socialistično samoupravljanje, naša svoboda in neodvisnost, trdna solidarnost s silami miru in človeškega napredka v svetu.

Vladimir Bakarić na osrednji žalni seji najvišjih organov in organizacij federacije, 6. maja 1980

ceste, ker je pot do tja najprikladnejša. In petelin poje prav na robu, kjer se svet prelomi v grapo in na njeni drugi strani spet vzkipi kvišku. Opozoril je tudi na to, da tam petelin dobro poje.

»Ni prav star, da bi se samo pretepal, pa tudi tako mlad ne, da bi se bal. Drugi petelin, ki poje prav blizu ceste, ni zanesljiv in tudi lep ne bo, ker je še mlad,« je povedal.

Po temeljiti oceni so sprejeli Janezov predlog.

In zdaj je tu v temni noči pred seboj bolj slutil tovariša Tita, kajti oči ga niso videle. Petelin pa je pel. »Poj, poj, ljubi petelinček moj! Nič se ne boj, le nič se ne boj! Samo nikar, da bi nehal, za božjo voljo!« In petelin je pel.

Janezovi skoki so bili premišljeni. Hotel se je čimprej približati tovarišu Titu. Zdaj ga je že videl pred seboj. Petelin pa je še vedno pel. Janez si je v mislih obnavljal zadnje dogodke: Z Bleda so krenili kmalu po polnoči. On je sedel v avtomobilu, ki je bil spredaj, za njim se je peljal tovariš Tito, zadaj pa je peljal še en avtomobil s spremstvom. Nobenega drugega ni bilo. Ustnice so se Janezu spet razširile v smehu. Spomnil se je, kako sta bila s tovarišem Titom krenila s ceste v gozd in je hotel spremljevalec z njima, a ga je tovariš Tito zavrnil. Na misel mu je prišel prizor, kako je spremljevalec pokorno ostal na mestu, medtem ko so se mu roke iztegovale naprej, kot bi same hotele za Titom. Prav smešen in ne-bogljjen je bil videti.

»Lahko si predstavljam, kako mu je bilo pri srcu, ko je moral tovariša Tita takole samega pustiti z mano v gozd. Toda nimajo se česa bati. Tu smo zdaj samo trije: tovariš Tito, jaz in petelin...«

Petelin je še zmeraj pel. Še nekaj skokov, samo še nekaj skokov in tovariš Tito bo na strelu.

»Poj, petelinček, poj!«

Blizu rastišča, vendar dovolj daleč stran, da bi petelina ne spodila, sta se s Titom ustavila. Janez mu je na kratko povedal, kje pričakuje, da bosta slišala petelinovo petje, in kako bosta petelina naskočila. Potem sta molče čakala petja.

Janez se je pričel že potiti, ker petelin ni začel peti tako kmalu, kot je pričakoval. Čas je počasi lezel naprej. Petelin je začel natančno tedaj, kakor je predvideval.

Maršal Tito z divjim petelinom, uplenjenim na Pokljuki I. 1961

Foto I. Fabjan

Nato sta ga začela naskakovati. Tito zadaj, Janez spredaj. A že po štirih, petih skokih, med petelinovim brušenjem, je Janez začutil na svojem ramenu Titovo roko.

»Sam ga bom naskočil. Ti ostani tu,« mu je šepetaje rekel. Janez je ostal in se naslonil na smreko.

»Tako se vede pravi lovec,« je pomislil.

Naenkrat se je zdrznil. Srce mu je začelo hitreje, močnejše biti in po vsem telesu mu je šla rahla drhta-

vica. V grlu se mu je naredil voz. Petelin je tik za glavnim uradcem prenehal, kot bi odrezal, in brušenje ni sledilo. Tovariš Tito, očitno nepripravljen na to presenečenje, se je že pognal v skok. Janez ga je prav dobro slišal in petelin najbrž tudi...

»Kaj bo zdaj?« se je strahoma spraševal Janez in dihanje mu je skoraj zastal.

Bil je vaje lova na petelina. Prav dobro je vedel, kako je hudo, če pe-

telin iznenada preneha peti in mora lovec, ki ga naskakuje, obmirovati kot kip, dokler se petelin spet ne oglasi, dokler ne prične brusiti. Samo v tistih treh sekundah, kolikor traja značilno brušenje, petelin ne sliši in skoraj ne vidi, kajti v svojem zanosu tako na široko odpre kljun, da mu kost spodnjega dela kljuna zamaši ušesno votlino. Od napora tudi skoraj zamiži.

Taka prekinitve petja pa lahko lovca preseneti v kaj neugodnem položaju, bodisi da ima eno nogo že v zraku, bodisi da komaj še stoji pokonci. Petelini namreč najraje pojo v zelo težkih, strmih, razdrapanih predelih gozda, vrh tega pa začno peti mnogo pred zoro, ko je gozd še v objemu noči. Ko začnejo drugi ptiči svoje jutranje petje, je za lov na divjega petelina ponavadi že prepozno, razen če mu ni lovec, ki ga zalezuje, že zelo blizu. Glas mo- gočne ptice ni močan, se ne sliši daleč, in kadar začno ptiči svoj ju- tranji koncert, se njegov glas zgubi v ptičjem zbornem petju. Tedaj pa pogosto preneha peti in se raje spu- sti k svojim kokošim na svatovanje. Najhujše, kar čaka lovca pri naska- kovanju petelina, je, če petelin svo- jo pesem preprosto odreže kar sre- di kitice, medtem ko se je lovec že pognal v skok. In prav ta smola se je morala pripetiti tovarišu Titu ... Janez je zadrževal dih in čakal, kdaj bo petelin odletel z gredi. A nič takega se ni zgodilo.

Potem pa je hipoma zaslišal pre- vidni, tihi, negotovi »tep, tep«. In čez nekaj trenutkov že pogumnejši »tep, telep, tep, telep«.

Nato spet tišina. Zatem še en, že izzivalnejši poskus. Ko pa je pete- lin zapel polno in se je oglasilo nje- govo zanosno brušenje, je Janez že slišal tudi skok velikega lovca.

V tem hipu se je pognal v skok še sam, da bi bil bliže tovarišu Titu, če bi mu bilo treba biti v pomoč. Da bi se le ne zgodilo še kaj ne- predvidenega.

Zdaj pa se je spet približeval Titu. Ni mogel ostati zadaj, potem ko je petelin za nekaj časa nehal peti.

Toda zdaj je petelin spet pel. Samo še dva dobra skoka ...

Tedaj pa — petelin se je sredi naj- lepšega petja hipoma dvignil in z velikim ropotom odletel.

Janezu se je zdelo, da so se smre-

ke zamajale in da se bodo zdaj zdaj zrušile nanj. Ostal je na mestu, in prav tako tovariš Tito, ki se je presenečen samo obrnil proti nje- mu.

Janez je ugotovil, da se je petelin samo spreletel, kajti na oni strani globače, vendar ne daleč stran, se je spet usedel na drevo. Janez je dal tovarišu Titu znamenje, naj bo pri miru. Obstala sta na mestu.

V bližini se je tiho oglasila taščica, nato še ena. Zbudil se je in zažvr- golel stržek. Ptiči so se pripravljali na jutranje zborna petje.

Oglasil se je tudi petelin. Sprva je previdno zaklepal, potem pa kmalu, nenavadno hitro prešel na polno ki- tico.

Prvo petelinovo brušenje je Janez izkoristil, da je skočil k Titu in mu

zašepetal z glasom, ki ni dopuščal ugovora:

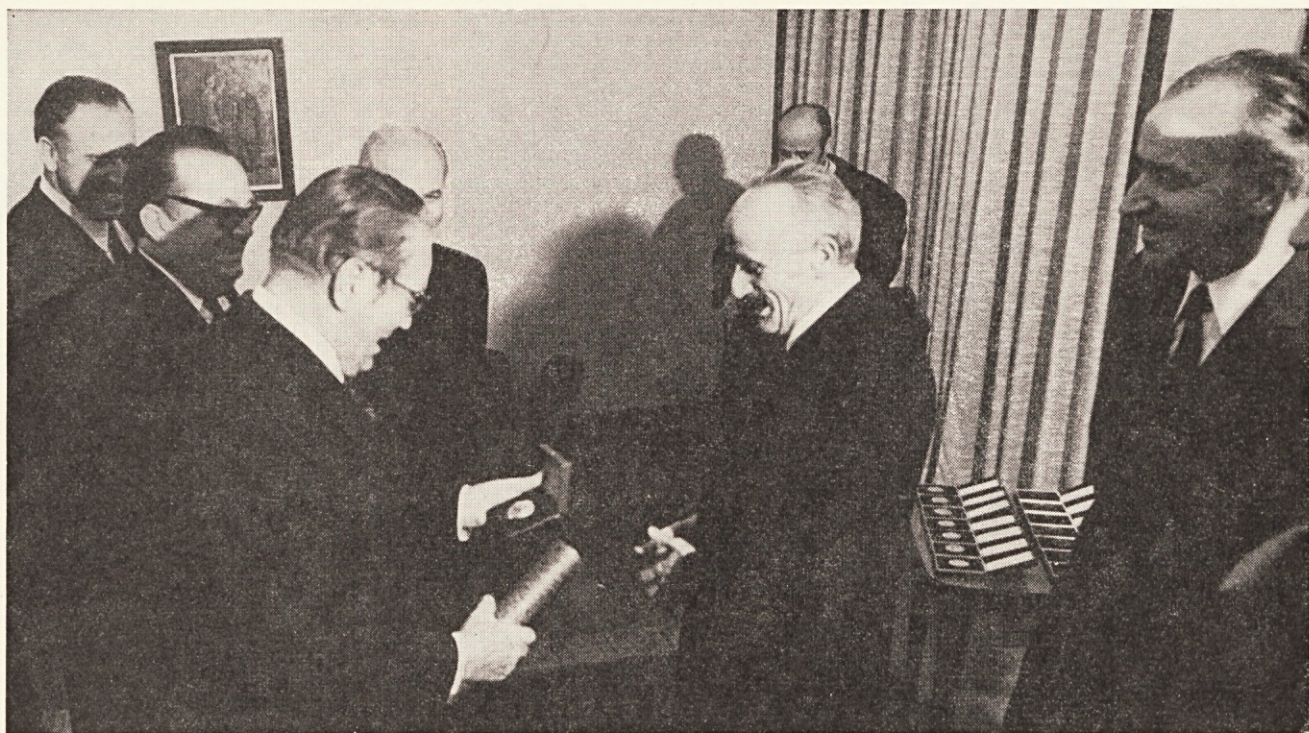
»Jaz grem naprej. Vi pa za mano!« In tako je bilo.

Pravi, res težaven naskok se je na- to šele začel. V jarku je bil sneg, vsepovsod so ležale odpadle suhe veje, na drugi strani pa so bili ro- bovi. Petelin je v petju kolebal in Janez je medlel od strahu, kdaj bo prenehal peti in bo dokončno od- letel.

Toda spremljala ju je lovska sreča. Petelinu, ki je pel na veji visoke smreke, sta se le približala. Pri zad- njih dveh skokih je Janez pustil to- variša Tita spet predse. Ko je bilo zborovsko petje na višku in je na vzhodu v plamenečih zubljih že za- gorela jutranja zarja, je počil strel. Petelin je padel.

Tito kot lovec med graničarji, 28. 12. 1963. Lov tega dne je opisal I. Maček na 5./165. strani te številke.
Foto M. Kemperl

Rado Pehaček, takratni predsednik LZS, izroča predsedniku SFRJ Josipu Brozu Titu najvišje slovensko lovsko odlikovanje — red za lovske zasluge I. stopnje. Izročitev je bila v poslopu skupščine SRS v Ljubljani, 11. 12. 1972; s tem odlikovanjem je upravni odbor LZS odlikoval tovariša Tita 25. 5. 1972. — Najvišje slovensko lovsko priznanje — Zlatorogovo plaketo — pa je skupščina LZS podelila tovarišu Titu 10. 9. 1977. Izročila mu jo je delegacija LZS 9. 9. 1978 na Brdu pri Kranju.

Lovska smola v starih nabojih

Anton Španbauer

Dobro se spominjam 23. aprila 1969. leta. V revirju Smrečno sta me našla takratni direktor Gozdnega gospodarstva Maribor Leopold Krajnčič in takratni predsednik mariborske lovske zveze Lojze Briški. Solnice sem polnil s soljo. Rekla sta, naj grem z njima in odpeljali smo se k Ruški koči. Sprva mi nista povedala, za kaj gre. Šele v koči sta mi naročila, da je odslej naprej moja edina naloga zasliševati divje peteline, češ da pride na lov ugleden gost in da mora biti petelin »siguren«.

Že prej sem vedel, kje petelini pojo, vendar sem se odločil, da bom zasliševal le enega, da bo »siguren«. V Žigartovem vrhu je bilo takrat več petelinjih rastišč. A najprimernejše nedaleč od Ruške kočice.

Petelina, ki sem ga namenil za odstrel, sem hodil poslušat vsako jutro in vsak večer od 23. do 25. aprila. Tega nazadnje navedene

ga dne sem prišel v Ruško kočico slučajno že okoli poldneva. Tedaj sem slišal po radiu, da je tovariš Tito v Sloveniji. Z veliko željo sem pomislil, da bo morda on prišel k nam na Pohorje na divjega petelina in da bom mogoče celo jaz imel čast, da ga vodim.

Istega dne proti večeru sem ponovno odšel ugotavljat, če je petelin vpadel v gred. Da, ni se prestavil, bil je kakor privezan. Na povratku z rastišča sem vseskozi do ceste označil pot, da zjutraj ne bi zgrešil gazi v snegu.

Bila je že trda noč, ko sem se vračal, kar me na cesti pod Ruško kočico ustavi šofer črnega mercedesa in vpraša, če sem jaz lovec, ki bo vodil maršala na petelina. Ves presenečen mu odgovorim, da sem sicer lovec, da zaslišujem divjega petelina, vendar ne vem, če sem ravno jaz določen maršalu za vodiča. Šofer, ime mu je bilo Vinko,

mi je dejal, da sem ta pravi in da moram takoj z njim v hotel Bellevue. Ker sem bil popolnoma premočen od snega, saj ga je bilo takrat na Žigartovem vrhu še vedno okrog 80 cm, sem šoferju ugovarjal, češ da takšen vendar ne morem k maršalu. Toda šofer je rekel, da to nič ne moti, da naj sedem v avtomobil, da se takoj odpeljeva.

V hotel Bellevue sva prišla okrog pol enajste ure ponoči. Na hodniku me je sprejel nekdo iz maršalovega spremstva. Rekel je, da me maršal že čaka. Vtem sem na hodniku zagledal maršala, soprogo Jovanko in spremljevalce.

»Tu je sedaj vaš lovec, maršal, ki vas bo vodil na petelina,« so me predstavili.

Tito mi je stisnil roko in vprašal: »Je petelin?«

»Da,« sem odgovoril.

»Kakšen pa je?« dalje vpraša.

»Star,« zopet odgovorim.

»Potem je oprezen,« reče Tito.

Nakar sem maršalu odgovoril še na nekaj vprašanj, potem pa smo si voščili lahko noč.

Nato me je nekdo iz spremstva povabil v hotelsko sobo na krajši po-

Na lovski stezi v Kamniški Bistrici, leta 1962

Foto M. Kemperl

svet glede izvedbe samega lova. Vprašal me je tudi, kakšno puško in municijo priporočam. Predlagal sem puško kalibra 12 in šibre št. 6 ali št. 4. Takoj je pripomnil, naj o takih šibrah molčim, češ da bo sicer moral še nocoj ponje v Maribor. Ni mi povedal, s kakšnimi šibrami so napolnjeni naboji, ki jih imajo pripravljene za lov.

Sprejel me je še drug tovariš in mi povedal, da odgovarja za maršalovo varnost.

Končno sem odšel v sobo k počitku. A odkrito povem, da nisem zatisnil očesa vse do druge ure, ko so me poklicali. Brž sem bil nared. Šel sem v zgornje hotelske prostore in videl maršala, da je že pripravljen

za na lov. Bil je dobro razporejen in ravno je spraševal, kje da je Lojze Briški.

Sedli smo v tri avtomobile in se hitro odpeljali. Približno četrte ure smo bili prezgodaj na mestu, do koder smo mogli z avtomobili. Tovariš, ki je bil odgovoren za maršalovo lovsko orožje, mi je izročil 20-kalibrsko polavtomatsko puško, ki sem jo napolnil s tremi naboji.

Odpravili smo se. Šel sem spredaj, ker sem pač poznal pot. Za menoj je stopal maršal in za njim spremljevalci, med njimi tudi Lojze Briški. Do rastišča smo imeli približno pol kilometra težavne poti po visokem snegu, ki se nam je ponekod udiral do pasu. Prišli smo do rastišča in

se nekoliko odpočili, nakar sem sam stopil nekaj metrov naprej in poslušal.

Ko je petelin začel klepati, trljati, pokati in brusiti, sem se vrnil in obvestil maršala, da petelin poje. Predlagal sem mu, da se od tu naprej petelinu približujeva sama, saj petelina vsi ne bi mogli naskakovati. Maršal je spremstvu takoj naročil, da ostane na mestu in da greva na petelina sama.

Tovariš Tito se je tudi strinjal, da se primeva za roko, ker bova na ta način v snegu lažje naskakovala, saj bova drug drugemu v oporo.

Zaradi tolikega snega petelina nisva mogla v pravem pomenu naskakovati, pač pa sva med brušenjem naredila lahko le po en ali kvečjemu dva koraka. Petelin je vztrajno pel, midva pa sva se mu počasi bližala. Prišla sva mu na okoli 30 metrov. Toda v gozdu med vejami je bilo še zelo temno, kajti noč se je šele začela poslavljalati. Vedela sva, da petelin poje na drevesu pred nama, videla ga pa še nisva. V dobrem kritju za deblom sva čakala približno še 10 minut na boljšo vidljivost. V mogočni drevesni krošnji so se pokazale tri črne gmote. Katera je petelin?

Maršalu sem izročil puško in mu pokazal gmoto na desni strani drevesne krošnje. Petelin je pel vztrajno, kitica je sledila kitici.

Med brušenjem je maršal dvignil puško in ustrelil. Takoj sem vedel, da je naboj odpovedal, da se je vnela samo netilka, ne pa tudi smodnik. Šibre so zletele iz cevi le nekaj metrov daleč po vejah.

Petelin pa, gluh od ljubezni, je pel kar naprej. Maršal je ustrelil še drugič in tretjič, seveda vedno med brušenjem, a petelin na veji je še vedno klepal, trljal in brusil. Sicer so pa šibre vsakič zletele iz cevi le nekaj metrov daleč, ne da bi zaljubljenega pevca sploh dosegle. Ko ni bilo v puški nobenega naboja več, sva oba hkrati vzdihnili: »Kaj pa zdaj?«

Šepnil sem mu, naj počaka za drevesom, jaz pa skočim po municijo. Maršal se je strinjal.

Med petelinovim brušenjem sem odkakoval približno 200 metrov nazaj do spremstva in spremljevalec mi je ponovno dal 3 naboje. Vrnil sem se, drugič naskakujoč petelina, do maršala, znova napolnil puško

in predsednik je ponovno trikrat streljal. Toda tudi vsa ta municija je zatajila. Čudil sem se tovarišu Titu, da je ob takšni smoli ostal popolnoma miren, da ni pokazal nobene razburjenosti.

Še enkrat sem se vrnil do spremstva. Tedaj mi je odgovorni spremljevalec rekel, da ima samo še dva naboja. Vzamem naboj in se med brušenjem vrnem do maršala.

Že tretjič vložim naboj v puško. Petelin znova zabrusi, maršal strelja — a tokrat z »zdravim« nabojem. Takoj vidim, da je petelin dobro

zadet. Ni še utegnil pasti z veje, ko odjekne še strel iz poslednjega naboja, kolikor smo jih imeli s seboj, in petelin zdrkne mrtev z drevesa v sneg.

Ko sem maršalu prinesel plen in mu čestital k lovskemu blagru, so kmalu prihiteli na nastrel tudi spremljevalci in mu tudi oni čestitali.

Vrnili smo se do avtomobilov, ki so nas popeljali nazaj v hotel Bellevue. Maršal nas je vse počastil z viskijem. Potem, ko smo nazdravili uplenitelju k lovskemu blagru, je tovariš Tito rekel: »Saj veste, kako stre-

ljam. Toda to je bila tista stara municija, s katero sem že pred 20 leti neuspešno streljal na fazane v Karadjordjevem.«

Nato nas je vse povabil še na zajtrk. Jedli smo ajdove žgance in golaž. »Naročil sem tako močan zajtrk zato,« je pripomnil maršal, »ker sem predvideval, kako naporen bo ta lov.«

Na koncu pripominjam, da sem v sredstvih javnega obveščanja zasledil takšne opise tega mojega lova z maršalom Titom, ki ne ustrezajo resnici.

RAZSTAVA »TITO — LOVEC IN GOJITELJ DIVJADI« V KRANJU

Sodelovanje lovcev in lovskih organizacij na mednarodnem kmetijskem in gozdarskem sejmu, ki je vsako leto na razstavišču »Gorenjskega sejma« v Kranju, je postalo že tradicionalno.

Na letošnjem, 19. tovrstnem sejmu, ki je bil od 4. do 14. aprila, so lovci sodelovali kar s tremi prireditvami: s strelskim tekmovanjem za pokal sejma, z razstavo Kluba Diane — sekcije Triglav z Bleda ter z razstavo »Tito — lovec in gojitelj divjadi«.

Najpomembnejša in najzanimivejša je bila vsekakor razstava »Tito — lovec

in gojitelj divjadi«, ki je bila prvič v Sloveniji in drugič v Jugoslaviji. Pripravil jo je Zavod za gojitev divjadi Kozorog, sodelovali pa so: PPC Gorenjski sejem, Gorenjski muzej in Iskra Commerce.

Razstavo je odprl član Sveta federacije in tudi Titov lovski tovariš Miha Marinko. Otvoritvi so med drugimi prisostvovali: član predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, član predsedstva SR Slovenije dr. Marijan Breclj in drugi.

Razstavo in njeno osrednjo osebnost Josipa Broza Tita je z izbranimi besedami predstavil Ivan Cvar, tedanji podpredsednik izvršnega odbora Lovske zveze Slovenije.

Slikovno gradivo je prikazovalo maršala na raznih lovih kakor tudi pri gojitvi divjadi. 276 črno-belih fotografij je obiskovalca popeljalo s Titom v lovišča Julijskih Alp, Karavank, Kamniških planin, Kočevja, Brionov, Bugojna, Morovića, Karadjordjevega in v prostrana lovišča dežel v razvoju, ki jih je predsednik Tito obiskal na svojih »potovanjih miru«. Slike so predstavljale s Titom na lovu tudi številne njegove družbenopolitične sodelavce, državnike, goste in spremljevalce.

Razstavo si je v 10 dneh ogledalo več deset tisoč obiskovalcev, med njimi zlasti številni lovci in šolska mladina.

Branko Galjot

Otvoritev razstave je bila v petek, 4. 4. 1980. Odprl jo je član Sveta federacije Miha Marinko. O pomenu razstave je govoril Ivan Cvar, takratni podpredsednik izvršnega odbora LZS. Otvoritvi so med drugimi prisostvovali tudi Stane Dolanc, dr. Marijan Breclj in Zdravko Krvina.

Foto F. Perdan

V megli na ruševca

Tone Svetina

Če je lov na velikega petelina tajinstven, zavrt v sence globokega gozda, tedaj je lov na malega petelina, krivoropega ruševca, vznemirljiv in napet. Ruševca svatuje visoko v gorah, na meji zadnjega drevja, na goličavah, poraslih z zaplatami rušja, v času, ko se zima v gorah prelomi v pomlad.

Krivorepi gorski vitez, kakor pesniki tudi imenujejo tega petelina, že stoletja med lovci gorskih dolin pomeni simbol poguma in drznega izzivanja. Nekoč fant brez krivcev ni imel pri dekletih veljave in ni bil sprejet v družbo fantov. Po krivce pa je bilo treba oditi visoko. V zasnežene gore. Na grebene in sedla. Spati v zavetiščih, se boriti z mrazom, vetrom in meglo. Za uplenitev pa je potrebna še sreča, kajti vreme se v tem času naglo spreminja. Niso redki lovci, ki so se morali tudi po dvajsetkrat odpraviti v goro in je minilo tudi po nekaj let, preden so prišli do trofeje.

Tudi predsednik Tito se rad spominja in pripoveduje o svojih lovih na ruševca v Julijskih Alpah in Kamniških planinah. Bilo je mnogo lovov in vsak je bil drugačen. Vsak je bil po svoje lep in nepozaben. Zgodilo pa se je, da je bil eden teh lovov tudi nevaren.

Tisto leto je zima nasula v gorovje obilo snega. Na spomlad ga je odjuga naglo talila. Izpod plazišč so potočki drli v tokave, se v penastih slapovih prebijali k reki, ki je hitela v ozelenelo, cvetočo dolino.

Pokali so ledeni oklepi gora, med stene so se usipali hrumeči plazovi, zrak je vznemirjeno trepetal in trave so klile izpod snega na vsakem koraku.

Predsednik Tito je v spremstvu Ivana Mačka-Matije prispel v Kamniško Bistrico. Tam ju je pričakal vodja lova Milan Kemperl. Povedal je predsedniku, da so se petelinom že odtajali kljuni in da pojo kot zvonovi. Tudi kôče na rastiščih so lovci že pripravili. Tito je globoko vdihnil svež gorski zrak in se zagledal v vrhove, ki so blesteli v luči zahajajočega sonca. Zaželel si je miru visokogorja, samote in pomladne pesmi ptic ter ruševca, kakor si ga zaželi, takole na spomlad, preneka-ter i lovec. Videl je, da čez gorske grebene na vzhodu že silijo valovi meglenega morja in zastave razcefranih oblakov, ki jih je sicer zahodni veter še držal v spoštljivi oddaljenosti. Lovci pa so upali, da bo lepo vreme le še zdržalo.

Vzpeli so se visoko v gore. Prespali so v lovski koči. Ruševca imenovani. Ob drugi uri po polnoči so krenili proti petelinjemu rastišču. Svetlobni prameni so obližovali zaplate snega, rušja in skal, kjer je bila zvižugana, rahlo zgažena steza, izgubljena v kopnjavah. Zaviti v pelerine so se vzpenjali. Kmalu so kočo izgubili iz vida in se znašli med kotanjami samotnih goljav. Skozi žile pretrganih oblakov je utripalo še nekaj drobnih in hladnih zvezd, vendar se je nebo že gostilo. Za-

predeni vsak v svoje misli so prišli na pôde, koder so se daleč, pod same vrhove, vrstila rastišča.

Noč je bledela nenavadno počasi. Nizko nebo se je še bolj stisnilo in zdrsnilo na ramena gora. Iz doline so se svaljkale potuhnjene megle. Hladno je bilo in grozeče mirno. Lovec Milan Kemperl bi najraje predlagal vrnitev nazaj v kočo, a si ni upal. Želel si je, da se vreme vsaj pred dnevom še ne bi spremenilo. Do takrat pa maršal lahko že upleni ruševca.

Njihovo potrpežljivo čakanje je bilo poplačano. V bližini, za njihovimi hrbti, je zapihalo, kakor bi močan veter potegnil skozi rušje. Kmalu zatem sta se oglasila še dva nekoliko dlje in njihovo jezno pihanje je prešlo v zvenečo gruljenje. Kmalu so se lovci znašli v kolobarju ognjevitih zvokov. Pesem ledenih svatov jih je očarala. Pozabili so na hlad, ki jim je lizal noge, na meglo, ki jo je vzhodnik bruhal prek grebenov in je kot lava počasi, skoraj neopazno, zalivala pokrajino.

Završalo je v zraku, kakor bi jim kamen nevarno švisnil mimo glav. Prvi ruševca je pristal na koncu snežne zaplate, se oprezno razgledal in začel peti. Kot bi bilo vse zakleto, ni hotel bliže. Po snegu je drsal, vozil kočijo in šopiril perje. Privršal je drugi in vnel se je pretep, da je frlelo perje. V rušju so se oglašale kokoši in spodbujale vneta pretepača. Čakale so na zmagovalca.

Komaj je postalo najbolj zanimivo in napeto, je zastor padel. Megla, ki je neslišno prihajala iz dna, jih je spojila s temnim nebom. Ruševci so za čas prenehati peti, kakor bi jim tema odvzela pogum in bi jim kljune zamašila temačna zavesa. V ruševju so se boječe oglašale druge ptice. Kmalu potem so tudi ruševci nadaljevali s petjem, vendar je zdaj njihovo gruljenje in pihanje požirala megla.

Lovci so upali, da bo megla odta-ovala prav tako, kakor je bila prišla.

Dovolj je že črtati njegovo ime z dolgega seznama svetovnih voditeljev, pa bi v njem zazijala ogromna praznina. Tito je umrl, da bi zaživel v mislih ljudi, ki sovražijo ponižanje in ljubijo svobodo.

Omar Torrijos

Izjemne državniške vrline maršala Tita, ki jih pozna svet, so zapustile neizbrisno sled pri vseh narodih in vladah vsega sveta.

Francisco Bermudes

Maršal Tito ne pripada le vašim narodom. Tito je moralna lastnina človeštva.

José Lopez Portillo

Toda, zmotili so se. Prej so ruševci nehali s petjem.

Sedeli so kakor na trnju. Zaplata snega pred njimi se je sicer obelila, vendar je bila tako zalita z meglo, da ruševca niti ne bi videli, če bi jim priletel v neposredno bližino.

Ni jim preostalo drugega, kakor vrniti se v kočo.

»Pa pojdimo,« je dejal predsednik, »saj je jutri še en dan.« Izpraznil je puško in zlezel iz kôča, sicer navajen vztrajati pri lovu. Tisti, ki misli, da mora upleniti divjad takoj, ni lovec, kajti lov je iskanje in tudi sreča, ki nikdar ne pride sama po sebi. Vedno jo je treba iskati. Zavaljo te lastnosti, zavaljo ravnodušnosti, ki je žal nimajo vsi, lovci cenijo Tita in se veselijo lova z njim. Sicer je pa veliko takšnih lovcev, ki takoj pokažejo slabo voljo, če ne streljajo pri priči, in se vedejo, kakor bi prišli v hlev, kjer bi bil plen privezan...

S sklepom, da se bodo naslednje jutro vrnili, so se odpravili proti koči. Megla jih je bila spravila ob ruševca, ob zoro na vrhovih, ob barve, ki jih porodi pomladno jutro in ob simfonijo ptičjega petja... Hodili so že nekaj minut, hodili so že skoraj pol ure... Že davno bi morali priti na zgaženo stezo, ki vodi proti koči, a so imeli pred seboj še vedno skledasti celec, skale, rušje in vedno iste šope dreves, ki so jih obkrožali...

Lovca Milana se je polastila tesnoba. Zoprni občutek vesoljne ogroženosti, ki spremlja izgubljenost, ga je stisnil do onemoglosti. Ni se prvič izgubil v megli v gorah. Prvič se mu je to primerilo že kot otroku, ko sta se z očetom v krogih vrtela skoraj dva dni. Pa njemu samemu, a si je skopal luknjo v snegu in v njej prespal, dokler veter ni pretrgal meglene zavese in mu odvezal z meglo zalite oči. Če bi se sedaj izgubil sam, bi že kako, kaj pa naj reče predsedniku in kako?

Iz zadrege ga je rešil Matija, ki je obstal in rekel:

»Videti je, da smo zašli. Morali bi biti že v bližini koč. Kaj misliš, Milan?«

»Tudi meni se zdi, da smo zašli...« je odgovoril.

»Dobro. Če je tako,« je dejal Tito, »ni kaj. Vrnimo se in poiščimo pravo gaz!«

Milan je bil maršalu za razumevanje navdse hvaležen.

Tako so se obrnili in se vračali v

V maju 1962: nasmejan kljub temu, čeprav mu je megla »požrla« ruševca...

Foto M. Kemperl

smer, iz katere so prišli. Hodili so in hodili, pa jih je spremljala vedno enaka pokrajina s skalami, zaplatami rušja in drevjem. Spremljala jih je kot gruča pogrebcev in jih postavila v navpičnico, od koder ni bilo mogoče nikamor naprej...

»Izgubljeni...« je drhtelo v Milanu. Ustavili so se. Kaj sedaj? Megla je potuhnjeno čumela okoli njih, gosta in mokra. Takole včasih leži v gorovju tudi po ves teden...

Matijo je skrbelo. Izgubili so se, da. Vse bi še bilo, toda z njimi je Tito. Od hoje po težkem in spolzkem snegu so bili že pošteno utrujeni. Obkrožale so jih nevarne škraplje, kamor lahko zdrseš ob slehernem koraku, si zlomiš nogo, se udreš do pasu... Če padeš v kakšno poč skozi trhel sneg, se lahko udereš tudi nekaj metrov globoko...

Matija je hotel preizkusiti svoj in-

stinkt in predlagal smer, kamor naj se obrnejo. Pa je Tito dejal:

»Pustimo lovcu! On je tu doma. On se bo prvi znašel!«

Potem so dobro uro hodili molče. V meglениh zavesah jih je spremljala enaka pokrajina. Zdaj so natančno vedeli, da blodijo v krogu in da tavnja morda ne bo konec... spilo jim bo moči... noč jim lahko prinese dež, morda celo sneg... jutro jih lahko najde ne le premrle, ampak že zmrznjene...

Kako naj se rešijo iz tega nesrečnega položaja? Krožili so že dve debeli uri. Toda maršal ni izgubil živcev. Bil je popolnoma miren. Lovcu je dejal:

»Milan, ti si tukaj doma. Vse si že neštetokrat prehodil. Ti imaš največ možnosti, da najdeš pot do koč...«

In spet so hodili. Zopet je minila cela ura. Megla se niti malo ni stanjšala, nasprotno, bila je vse bolj gosta, pokrajina vse bolj divja. Svet je naglo padal in slutili so, da lahko zaidejo na robove prepadov...

Milanu se je nekajkrat zazdelo, da vidi streho koč, toda ko so prišli tja, so bile le goste sence ali strnjena skupina drevja.

Matija je bil čedalje bolj zaskrbljen, a Tito ga je pomiril: »Zaupajmo lovcu! Rešil nas bo njegov nagon. Dejstvo je, da se vrtimo v krogu... morda smo celo v bližini koč... morda smo šli že mimo...«

Seveda, saj so že nekajkrat prišli na svojo sled v snegu...

Blodili so že nekaj ur. Tedaj je Milana obšlo, kakor da so nekje v bližini Ruševca. Zazdelo se mu je, da voha dim, hrano, toploto, vse, kar daje človeku zavetje...

Tedaj je maršal iznenada dejal:

»Milan, midva z Matijo bova sedla. Ti pa premisli in se sam odloči, kam naprej!«

Samo nekaj borih minut je minilo, ko je vodja lova zagledal streho koč, tokrat prave koč — Ruševca.

V slovenskih loviščih

Cene Kranjc

Bilo je spomladi, ko je prišel tovariš Tito na lov v Slovenijo. Na velikega petelina na Pokljuko. Takrat je bila Pokljuka še požgana in maršal je prenočil v pastirski bajti, ki je še stala v visokogorski pokrajini. Pastir, ki še danes biva v njej, velikokrat pove, da je v bajti »nekoč bil Tito, zdaj sem pa jaz«. Ta bajta ni bila posebno udobno zavetišče: pastirji, ki jih je gora utrdila, ne čutijo ne vetra ne mraza.

Zjutraj je maršal petelina slišal — a petelin je odletel. Žal mu je bilo za njim in žal za visokogorski svet, ki ga je prvič videl.

Čez dober teden se je vrnil.

Takrat petelin ni odletel.

Še tisto jutro je maršal odšel na Lipanco. Na lov na ruševca. Pot je bila naporna. Mehki sneg se je udiral in zato je bil počitek po kratki noči in taki poti zelo potreben.

Čez dan je lovec do ruševčevega rastišča s krplji stlačil sneg in naslednje jutro je bil maršal že pred svitom v koču.

Priletela sta dva ruševca. Dobro sta pela, kar pol ure. Maršal ju je poslušal in gledal. Šele ko se je eden preletel, je drugega ustrelil. Bil je zelo lep ruševca s petimi popolnimi krivci.

»Še bom prišel,« so bile njegove besede, ko je odhajal v dolino.

Na lovu na petelina je noč kratka. Če greš zvečer na rastišče, je ura že pozna, ko se vrneš v koču. Ob dveh ali malo kasneje je treba vstati. Zato je maršal mnenja, »da med lovom na petelina ni spanja«. Kratke ure pred lovom najraje igra tarok ali preferanco. Igra resno in soigralce opozori, »da se ne pusti goljufati. Kdor bo plačal cviček, naj pošteno izgubi!« Tito pije na lovu samo cviček, »najbolj pametno pijačo«.

Ko je bil neki večer na rastišču in je petelin priletel na gred ter zaklepal, je lovec maršala takoj pogledal. Maršal je uganil njegove misli in rekel: »Ne bova sedaj, pa

čeprav poje. Ne bi se pregrešila, ravnala bi po lovsko, toda zjutraj je bolj etično!« Lovsko pravilo je namreč, da se petelin strelja zjutraj, ko brusi, ko ga lovec naskoči na strelno razdaljo.

Zjutraj pa petelin odleti in maršal je tegale mnenja:

»Prav ima, če je odletel. To je edino njegovo orožje, samo s tem si lahko pomaga.«

Tovariš maršal strelja na sigurno, za divjad pa se hoče tudi potruditi. Bilo je na Vršiču.

Maršal je potoval čez Vršič in ni imel namena iti na lov. Lovci pa so le poskrbeli, da bi imel na lepi gorski poti tudi lovski užitek. Opazili so gamsa in ga prav blizu prelaza čez Vršič »privezali«, kakor pravimo; skrbeli so skratka, da ga nihče ni pregnal s kraja, kjer se je pasel.

Ko se je maršal na Vršiču ustavil, so mu povedali, da je gams prav blizu. Vse pa kaže, da je maršal že nekaj vedel. Takole je odgovoril:

»Na gamsa, ki je že tri dni zastražen, ne grem. Pridem drugič na zalaz!«

Maršal je bil na lovu tudi pri Ani nad Tržičem, kjer živi kolonija kozorogov.

Kakih deset* let bo, ko je lovec, ki skrbi za kozoroge, opazil kozla, ki je bil že zelo star. Ocenil ga je na osemnajst do devetnajst let. Bil je eden redkih kozorogov, ki so v naših Karavankah preživeli drugo svetovno vojno. Držal se je sam zase, umaknil se je že od življenja v tropu. Lovcu so naročili, naj kozoroga opazuje. Ko se bo kje nekoliko bolj ustalil, naj sporoči, da bo prišel kdo na lov. Lovec, vesten kot je, je skrbno pazil na kozoroga in že »sam malo mislil«, katerega lovca bo vodil nanj.

Maršal je prišel sredi dopoldneva, malo pred Novim letom. Kozorog pa,

* Cene Kranjc je to zgodbo zapisal leta 1962. Sedaj je torej od tega lova vsaj 28 let.

— Ur.

ki je bil zjutraj še v robah, se je umaknil v plaz. Tako je bilo treba na hitro narediti za lov nekoliko drugačen načrt. Na stojišče so gázili po snegu, ki je segal čez kolena. Kozorogi, ki jih je bilo v plazju več, so lovce hitro začutili in se začeli umikati proti grebenu. Skoraj vsi so bili na strelni daljavi, tudi dobri kozli, a maršal ni streljal. Šele ko so se prvi kozorogi ustavili na grebenu, je krenil za njimi tudi stari kozel.

Na kakih 150 m se je ustavil in maršal je streljal.

»Zadet je, a bo treba še enkrat streljati,« opomni lovec. Po drugem strelu kozorog pade.

Maršal ga je bil nenavadno vesel. Podrobno si je ogledal njegove rane in rekel:

»Da, to pa je trofeja!«

Ko so mu dali vejico ruševja, je pripomnil, da je kozorog trda žival. Ko so kozoroga naložili, je maršal povabil lovce in spremstvo v gostilno. Prav takrat so orali cesto. Bilo je pet ali šest parov konj. Tudi orače je povabil v lovsko družbo. Kmalu je nastalo prav domače razpoloženje. Maršal je pripovedoval, da je po teh krajih že hodil. Iz Kamnika se je do Tržiča pripeljal s kolesom, odtod pa ga je čez Puterhof vodil tihotapec. Povedal je, da je šel na neko konferenco na Dunaj. Maršal se je zelo zanimal za kozoroge in spraševal, kakšne so življenjske razmere v Karavankah. V dobrem razpoloženju je nekdo predlagal lovski krst. »Po taki trofeji, in to prvi, brez krsta ne gre,« je rekel.

Maršal se je s tem strinjal, toda takoj je tudi ugotovil, da je za krst nepremagljiva težava: kdo naj ga pa krsti, ko med vsemi navzočimi še nihče nima kozoroga, drugi pa ga ne morejo krstiti?

Tako s krstom ni bilo nič, vsega drugega, kar k lovskemu krstu sodi, pa je bilo dovolj.

Lovci in orači ceste se ur, ki so jih tisto popoldne preživeli s Titom, spominjajo, kot bi minile včeraj.

Po končanem lovu odhaja...

Foto M. Kemperl

Lovec

glasilo Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo

letnik LXIII., št. 6
junij—rožnik 1980

UREDNIŠKI ODBOR:

glavni urednik: Tone Svetina
odgovorni urednik: France Cvenkel
Miha Adamič, Drago Bitenc, Janez Črnač, Ivan Nemec, Ciril Štrumbelj, Veljko Varičak

Urednik: Boris Leskovic
Lovca tiska Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Lovec praviloma izide vsak mesec.

Letni prispevek zveze lovskih družin Lovski zvezi Slovenije, v katerem je vračunana tudi naročnina za glasilo LOVEC, je po članu 350 din.

Za druge naročnike

je letna naročnina 290 din, za inozemstvo 450 din.

Posamezen izvod te številke (junijske) je 40 din.

Vse gradivo za objavo pošiljajte

Uredništvu glasila LOVEC
Župančičeva 9 — p. p. 505,
61001 Ljubljana.

Telefon (061) 21 245 in 21 818

Žiro račun Lovske zveze Slovenije,
Župančičeva 9, Ljubljana:
50101-678-47158

Tovariši lovci in drugi bralci našega
glasila!

Pred vami je junijska številka LOVCA, izdana v počastitev umrlega predsednika in prvega lovca SFR Jugoslavije Josipa Broza Tita. Moto te številke je naslov govora Lojzeta Briškija »Umrli je Tito, a Tito živi v nas, v naši zavesti, v naših srcih...«

S Titom smo slovenski in vsi jugoslovanski lovci izgubili človeka, ki je izjemno veliko prispeval tudi za napreden razvoj našega lovstva. Tovariša Tita kot lovca sicer vsi poznamo, ta številka pa nam ga predstavlja še do ločneje. Članke zanj so prispevali skoraj vsi tisti naši lovci, ki so bili največ s Titom in ga najbolje poznajo. Seveda ni izčrpano vse, kar bi bilo o Titu lovcu lahko objavljeno. Na uredništvu našega glasila je ostalo še nekaj gradiva, prispelo pa bo najbrž še, kar bo vedno tudi še objaviti.

Pri sestavi številke uredniški odbor ni mogel v preveliko širino, omejil se je na članke, vključno fotografije, ki opisujejo in prikazujejo Titovo lovsko udejstvovanje predvsem v Sloveniji oziroma njegov lov v družbi slovenskih lovcev tudi drugod po Jugoslaviji. Sicer so pa številke s posebnim poudarkom o Titu kot lovcu izdala tudi uredništva drugih jugoslovanskih lovskih glasil.

Kljub temu, da je ta številka junijska, se po svoji vsebini, videzu in obsegu tako razlikuje od drugih števil, da bi bila lahko samostojna publikacija. Zato ima tudi dvojno oštevilčenje: eno je nadaljevanje paginacije majske številke, drugo je pa numeracija njenih strani kot samostojnega dela. Vsebina številke je vsekakor takšna, da bo zanimala ne le lovce, ampak tudi mnoge ne-lovce. Zaradi tega je njena naklada povečana na 21 500 izvodov.

Sklep o izdaji te številke sta sprejela: uredniški odbor, na seji 15. 5., in skupščina LZS, na zasedanju 17. 5. 1980. Izvedba te naloge je pripadla še uredniškemu odboru, ki mu je sicer mandat potekel z imenovanjem novega uredniškega odbora, 26. 5. 1980. Zato torej je na tej strani objavljen še stari uredniški odbor.

Zaradi vsega navedenega uredniški odbor prosi lovce in druge naročnike naše revije, naj bi z razumevanjem vzeli na znanje kasen izid te številke, kakor tudi to, da bo naslednji, julijski LOVEC izšel šele proti koncu julija.

France Cvenkel

KAZALO:

Lojze Briški	1/161	Umrli je Tito, a Tito živi v nas, v naši zavesti, v naših srcih...
Stane Dolanc	3/163	Titovo veliko, plemenito srce
Ivan Maček	5/165	S Titom na lovu v Sloveniji
Peter Ravnik	8/168	Zdaj, ko njega ni... (pesem)
Jože Benigar	9/169	Razstava v Ljubljani, sprejem na Bledu in v Dobanovačkem zabranu
Ive Krevs	11/171	Srnjak in leskov list
Marko Bulc	12/172	Titu zlato odlikovanje
Tone Svetina	14/174	»Spremeniti moramo odnose med ljudmi, pa bodo ljudje tudi drugačni do živali«
Uredništvo	18/178	Pozdravi lovskih družin bolnemu tovarišu Titu
Veljko Varičak	20/180	Trofeje predsednika Tita
Ivan Traven — Janko Perat	23/183	V očesu — solza
France Cvenkel (-elf-)	24/184	Poslednja pot tovariša Tita
France Cvenkel (-elf-)	29/189	Kronološko nekaj podatkov o tovarišu Titu
Tone Svetina	30/190	Lov na Begunjčici
Veljko Varičak	31/191	Mednarodni svet za lovstvo in ohranitev divjadi (CIC) je počastil spomin na predsednika
Milan Kemperl	32/192	Troje srečan s tovarišem Titom
France Cvenkel	36/196	Na kozoroga
Alojz Kovačič — Boris Leskovic	38/198	Na kočevske medvede
Uredništvo	38/198	Pisma z žalnih sej
Ivan Grajš	40/200	Ograja, podplatlar, prašiči
Uredništvo	40/200	Mladi pišejo
Bruno Skumavc	41/201	Lovska puška za maršala
Janko Perat	42/202	S Titom na petelina
Anton Španbauer	45/205	Lovska smola v starih nabojih
Branko Galjot	47/207	Razstava »Tito — lovec in gojitelj divjadi« v Kranju
Tone Svetina	48/208	V megli na ruševca
Cene Kranjc	50/210	V slovenskih loviščih

Vsi avtorji objavljenih člankov in slik v tej številki so se odpovedali honorarju v korist Titovemu skladu za štipendiranje mladih delavcev in otrok delavcev v SR Sloveniji — namesto zelene vejice na grob prvega lovca SFR Jugoslavije Josipa Broza Tita.

10

11

12

